

ČÍTANIE MLÁDEŽE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

interpretácia výsledkov
výskumu

Slovenská
asociácia
knižníc

Slovenská asociácia knižníc

Čítanie mládeže v Slovenskej republike
Interpretácia výsledkov výskumu

Judita Kopáčiková, Ludmila Hrdináková, Anna Gašparovičová

Košice 2011

Slovenská
asociácia
knižníc

Čítanie mládeže v Slovenskej republike

Interpretácia výsledkov výskumu

Autori: Judita Kopáčiková, Ľudmila Hrdináková, Anna Gašparovičová

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani jeho žiadnu časť nemožno reprodukovat', ukladať do informačných systémov alebo inak reprodukovat' bez súhlasu majiteľov práv.

Publikácia neprešla jazykovou úpravou.

Tlač: EQUILIBRIA s.r.o.

Rok vydania: 2011

Náklad: 200

Rozsah strán: 100

Vydanie: prvé

ISBN 978-80-8143-001-5

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Slovenská asociácia knižníc ďakuje za ochotu a ústretovosť pri realizácii výskumu vedeniu všetkých zúčastnených škôl.

Podakovanie za štatistické spracovanie výsledkov výskumu patrí Kabinetu výskumu kultúry Národného osvetového centra v Bratislave.

Obsah

Úvod	
1 Metodika a priebeh výskumu	5
2 Médiá a voľný čas mládeže	7
2.1 Televízia	7
2.2 Počítačové a elektronické hry	8
2.3 Internetová medziľudská komunikácia	9
2.4 Surfovanie na internete	10
2.5 Čítanie časopisov	11
3 Mládež a návštevnosť kultúrnych podujatí	12
4 Mládež a čítanie kníh	15
4.1 Čas venovaný čítaniu kníh	15
4.2 Víkendové aktivity a čítanie kníh	19
4.3 Frekvencia čítania kníh	20
5 Čítanie v kontexte s inými voľnočasovými aktivitami mládeže	23
5.1 Čítanie kníh a časopisov	23
5.2 Čítanie kníh a televízia	24
5.3 Čítanie kníh a počítač	24
5.3.1 Čítanie kníh a počítačové hry	25
5.3.2 Čítanie kníh a internetová komunikácia	25
5.3.3 Čítanie kníh a surfovanie na internete	26
5.4 Čítanie kníh a návštevnosť kultúrnych podujatí	26
5.4.1 Čítanie kníh a moderná hudba	27
5.4.2 Čítanie kníh a diskotéka	27
5.4.3 Čítanie kníh a kino	27
5.5 Koničky, záujmy, informačné potreby	27
6 Mládež a knižnice	29
6.1 Návštevnosť knižníc	29
6.2 Využívanie a hodnotenie služieb knižníc	34
6.3 Dôvody využívania služieb knižníc	41
7 Čítanie a škola	47
7.1 Čítanie povinnej literatúry	47
7.2 Informačné zdroje a výučba	51
8 Rodina a motivácia čítania	56
8.1 Rodičovské čítanie v útlom veku	56
9 Prestíž a imidž čítania, vzťah ku knihe	63
9.1 Pozitívny vzťah k čítaniu	63
9.2 Negatívny vzťah k čítaniu	66
9.3 Rovesnícke čítanie	84
10. Žánrovo-tematické čitateľské preferencie mládeže	86
Záver	89
Príloha Výskum čítania mládeže v SR - dotazník	94

Úvod

Jednou z činností, v ktorých najmä verejné knižnice spolu so školou a rodinou zohrávajú nezastupiteľnú funkciu, je podpora a rozvoj čítania, čitateľskej a informačnej gramotnosti mladých ľudí. Vstup nových informačných technológií a najmä využívanie internetu v knižnično-informačných službách vyvolali diskusiu o budúcej úlohe knižníc. Verejné knižnice nielen na Slovensku nanovo definujú svoje postavenie a poslanie, snažia sa nastaviť svoje služby tak, aby boli pre používateľov zaujímavé a zmysluplné. Používatelia totiž rozhodnú o tom, či a ako sa budú služby knižníc v budúcnosti rozširovať a kam budú smerovať.

Približne od polovice 80. rokov odborníci sledujú a konštatujú krízu čítania – neustále klesajúci status knihy a čítania najmä u mladých ľudí, všeobecne nízky status čítania v živote súčasnej mládeže, nízky stupeň povedomia a malú informovanosť o dôležitosti čítania v rozvoji človeka, jeho myslenia, v rozvoji jeho komunikačných a poznávacích kompetencií, všeobecne nedostatočnú motiváciu k čítaniu.

Výskum čítania mládeže v Slovenskej republike sa pokúsil zmapovať najaktuálnejšiu situáciu vo vzťahu mládeže k informačným a komunikačným technológiám, čítaniu, ku knihe a knižnici. Prvotným cieľom výskumu bolo odhaliť rezervy v aktivitách a službách knižníc smerom k mladej generácii, ale i analyzovať čitateľské záujmy a potreby mladých ľudí vo fáze prechodu zo základnej na strednú školu a s ním súvisiace sociálno-psychologické zmeny, ktoré sa prejavujú aj ako zmeny v čitateľskom a informačnom správaní dospievajúcich chlapcov a dievčat.

1 Metodika a priebeh výskumu

Výskum čítania mládeže v Slovenskej republike nadväzuje na výskum, ktorý v Bratislavskom kraji v roku 2008 realizovalo šesť verejných knižníc Bratislavského samosprávneho kraja (Mestská knižnica v Bratislave, Malokarpatská knižnica v Pezinku, Staromestská knižnica, Knižnica Bratislava-Nové Mesto, Miestna knižnica Petržalka a Knižnica Ružinov) v spolupráci s Katedrou knižničnej a informačnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave¹.

V ostatných siedmich krajoch Slovenska výskum realizovali v rokoch 2010 a 2011 krajské knižnice s regionálnou pôsobnosťou – Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave, Krajská knižnica Karola Kmeťka v Nitre, Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne, Krajská knižnica v Žiline, Krajská knižnica Ľudovíta Štúra vo Zvolene, Knižnica P. O. Hviezdoslava v Prešove a Knižnica pre mládež mesta Košice. Gestorom výskumu bola Slovenská asociácia knižníc, sekcia verejných knižníc. Pre obrovský rozsah spracovaných štatistických údajov sme pre potreby celoslovenského porovnania vybrali len základné porovnania v jednotlivých demografických kategóriách – typ školy, rodová príslušnosť a vek. Podrobné údaje sú spracované v čiastkových výskumných správach za jednotlivé samosprávne kraje SR a uverejnené na webových stránkach krajských knižníc, ktoré výskum realizovali. Terénnu časť výskumu realizovali knižnice v jednotlivých krajoch na základe metodiky, ktorá bola použitá pri výskume v Bratislavskom kraji, anketármi boli zamestnanci knižníc a pedagógovia v konkrétnych školách.

¹ GAŠPAROVIČOVÁ, Anna, HRDINÁKOVÁ, Ľudmila, KOPÁČIKOVÁ, Judita, RANKOV, Pavol: *Čítanie v Bratislavskom kraji. Výskumná správa*. Bratislava : CVTI SR, 2009. 108 s.

Dostupné na

<http://www.infolib.sk/index/podstranka.php?typ=3&id=28&idm=0&prm1=3&prm2=1&prm3=2812>

Metodika dotazníka bola konzultovaná v Kabinete výskumu kultúry Národného osvetového centra, kde boli aj dáta získané v teréne štatisticky spracované.

Výskumným otázkam a cieľovým zámerom sme prispôbili metodiku výskumu. Bola použitá dotazníková metóda. Respondenti vyplňali dotazníky „hromadne“ v škole (triede) počas vyučovania.

Dotazník pozostával zo 49 otázok, ktorých formulácia bola prispôbená veku a schopnostiam respondentov. Tri otázky zisťovali demografické údaje – typ školy, pohlavie a vek. Uzavorených otázok s alternatívnymi odpoveďami bolo 37, zvyšných 12 otázok bolo poloopených s možnosťou vlastnej odpovede. Pri spracovaní a vyhodnocovaní dotazníkov bola dôsledne dodržaná zásada anonymity, takže spätne nie je možné zistiť meno, triedu jednotlivého respondenta, ale ani školu, ktorú navštevuje.

Cieľom výskumu bola prispôbená výskumná vzorka a jej štruktúra. Respondentmi výskumu boli žiaci ôsmych a deviatych ročníkov základných škôl a žiaci druhých ročníkov stredných škôl.

Celkový počet respondentov bol 12 393, z toho 54,16 % chlapcov a 43,55 % dievčat. Výskum prebiehal v 177 základných školách, 66 stredných odborných školách a 54 gymnáziách v celej Slovenskej republike. Z celkového počtu bolo 53,83 % žiakov základných škôl, 25,72 % žiakov stredných odborných škôl a 18,25 % gymnazistov. V Žilinskom a Banskobystrickom kraji boli stredné odborné učilištia vykázané samostatne, preto sme ich nezahrnuli do údajov za stredné odborné školy.

Z celkového počtu respondentov tvorili 13-roční 10,93 %, 14-roční 25,94 %, 15-roční 17,66 %, 16-roční 21,63 %, 17-roční 19,28 %.

Keďže na stredných školách sme skúmali druhý ročník, vo výskumnej vzorke bolo aj 255 respondentov (0,20 %) starších ako 17 a mladších ako 13 rokov. Predpokladáme, že to boli takí, ktorí opakovali ročník, prestúpili z inej školy alebo mali odklad už na začiatku školskej dochádzky.

V čase výskumu bolo na Slovensku evidovaných 1 989 školských knižníc, z toho 1 291 na základných školách, 118 na špeciálnych školách a 450 na stredných školách. Celkový stav knižničného fondu bol 7 054 265 knižničných jednotiek, mali 321 850 registrovaných používateľov (deti a mládež do 19 rokov)².

V čase výskumu bolo na Slovensku 1 990 fungujúcich verejných knižníc, z toho v Bratislavskom kraji 76, v Trnavskom kraji 209, v Nitrianskom kraji 290, v Trenčianskom kraji 226, v Žilinskom kraji 260, v Banskobystrickom kraji 302, v Prešovskom kraji 377 a v Košickom kraji 250 verejných knižníc. Celkový stav knižničného fondu bol 16 854 591 knižničných jednotiek, mali 506 248 registrovaných používateľov, z toho 179 180 detí do 15 rokov³.

² *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*. Zborník z 5. medzinárodnej konferencie. Bratislava : Slovenská pedagogická knižnica, 2011. dostupné na http://www.spgk.sk/swift_data/source/pdf/ZBORNIK_2011.pdf

³ Kilárová, Iveta: *Štatistický prehľad o činnosti knižníc v Slovenskej republike*. Martin : SNK, 2011. 500 s.

2 Médiá a voľný čas mládeže

2.1 Televízia

Táto časť výskumu by potešila najmä majiteľov televízií. Napriek veľkej konkurencii e-zdrojov: elektronické hry, internet, atď., ešte stále mladí ľudia trávajú veľa času pri televízore. Z ponúknutých možností najvyššie percento sleduje televíziu v rozpätí 1 – 3 hod. zhodne vo všetkých krajoch (tabuľka 1), najviac v Trenčianskom kraji 52,1 %. V možnosti viac ako 3 hod. sleduje televíziu najviac mladých ľudí v Banskobystrickom kraji 21,8 %, najmenej v Trenčianskom len 14,6 %. Televíziu v pracovných dňoch nesleduje len minimálne percento respondentov. Priemerné hodnoty sledovania televízie ukazuje tabuľka 1. Podľa demografických ukazovateľov televíziu sledujú viac dievčatá ako chlapci v možnosti nanajvyš 1 hod., v rozsahu viac ako 3 hod. je to opačne, viac TV sledujú chlapci. V možnosti nesleduje a sleduje 1 – 3 hod. je percento veľmi vyrovnané (tabuľka 2).

Tabuľka 1

Koľko času venuješ počas školského dňa sledovaniu TV?

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Trenčín	Nitra	Banská Bystrica	Žilina	Košice	Prešov	Priemer
TV v prac. dňoch nesledujem	5,7	6,2	5,9	5,5	7,1	5,5	5,2	3,4	5,6
nanajvyš 1 hodinu	30,6	27,8	27,4	27,4	21,9	31,5	23,3	24,7	26,8
1 – 3 hodiny	48,6	48,7	52,1	51,4	49,2	48,3	51,6	51,6	50,2%
viac ako 3 hod.	15,1	17,3	14,6	17,2	21,8	14,8	19,1	20,3	15,5%

Tabuľka 2

Koľko času venuješ počas školského dňa sledovaniu televízie?

Kraj	nesleduje		nanajvyš 1 hod.		1 – 3 hod.		viac ako 3 hod.	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Bratislava	5,4	6,1	26,6	35,3	49,4	47,4	18,5	11,1
Trnava	7,2	5,5	25,3	29,5	47,8	49,2	19,7	15,8
Nitra	5,2	5,6	23,6	27,3	50,2	52,2	21,0	14,9
Trenčín	6,2	5,7	24,1	30,9	51,2	52,9	18,6	10,5
Žilina	4,6	6,0	27,8	34,0	48,9	48,0	18,8	12,0
Banská Bystrica	7,7	6,3	20,1	21,9	47,2	49,4	25,0	21,8
Prešov	3,2	3,6	24,9	24,4	49,6	53,2	22,3	18,8
Košice	4,2	6,2	22,7	24,3	53,2	50,8	19,9	18,6
Priemer	5,5	5,6	24,4	28,5	49,7	50,0	20,5	15,4

Sledovanie televízie podľa navštevovanej školy je nasledovné: Žiaci ZŠ najviac času venujú pozeraniu televízie v rozpätí 1 – 3 hod. v priemere 53,7 % a potom aj nad 3 hod. priemerne 22,2 %, čo zodpovedá aj vekovej kategórii 13 – 14 – ročných. Najmenej TV sleduje kategória 16 – 17- ročných a väčšinou sú to žiaci gymnázia. Gymnazisti vykazujú najvyššie percento v sledovaní televízie nanajvyš 1 hod. v priemere 36,5 %.

Najviac času pri sledovaní televízie v rozpätí 1 – 3 hod. trávajú 13-roční, najviac v Trnavskom kraji 66,2 %, v ostatných krajoch je to pod 60 %, výnimkou sú východoslovenské kraje, kde je toto percento pod 50 % - Košický (48,7 %) a Prešovský (46,3 %). Najmenej venujú čas

pozeraniu TV v rozpätí 1 – 3 hod. 17-roční v priemere 31,3 %. Všeobecne platí, že s narastajúcim vekom rastie počet sledujúcich TV nanajvyš 1 hod. a klesá počet respondentov v rozpätí 1 – 3 hod. Aj tu je výnimkou Prešovský kraj, kde najnižšie percento v sledovaní televízie 1 – 3 hod. vykazujú 13-roční.

Najvyššie percento žiakov, ktorí trávia voľný čas pozeraním televízie viac ako 3 hod. denne je v Banskobystrickom kraji (21,8%) a v Prešovskom (20,3 %), kým v ostatných krajoch je to pod 20 %.

Najnižšie percento žiakov, ktorí TV nesledujú vôbec je priemerne 5,6 %. Najviac nepozeraajúcich TV v školských dňoch je medzi gymnazistami a žiakmi odborných škôl, čo platí tiež zhodne vo všetkých krajoch.

2.2 Počítačové a elektronické hry

Elektronickým hrám všeobecne venuje súčasná mládež oveľa menej zo svojho voľného času, ako sme predpokladali, akoby boom hier už vyprchal a nahradili ho iné (atraktívnejšie?) voľnočasové aktivity, čo platí pre všetky kraje. V našom výskume sme sa na elektronické hry pýtali v jednej spoločnej otázke, kde sme respondentom uviedli, že nás zaujíma *hranie počítačových hier, videohier, vrátane hier na mobile, on-line hier, Gameboy, Nintendo*. V priemere aj v jednotlivých krajoch je výrazne vyššie percento tých, čo vôbec nehrajú ako tých, čo hrajú viac ako 3 hod. denne (32,2 % : 11,5 %).

Z pohľadu škôl najviac najmenej hrajúcich je medzi gymnazistami a najväčší záujem o hranie PC hier je u žiakov základných škôl, čo korešponduje aj s tým, že percento záujmu o PC hry klesá s narastajúcim vekom respondentov. V Banskobystrickom kraji až 66 % 19-ročných nehra hry vôbec. V Prešovskom kraji viac ako 3 hod. denne nehra nikto.

Tabuľka 3

Koľko času venuješ počas školského dňa hraniu PC hier, videohier, hier na mobile, online hier, Gameboy, Nintendo?

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Trenčín	Nitra	Banská Bystrica	Žilina	Košice	Prešov	Priemer
hry počas šk. dní nikdy nehram	30,8	36,9	32,9	31,3	32,6	32,8	30,2	29,6	31,8
nanajvyš 1 hod.	32,3	29,9	31,6	32,7	30,6	32,9	29,3	35,7	32,3
1 – 3 hod.	22,3	21,2	23,8	22,2	22,0	22,9	24,2	34,7	23,3
viac ako 3 hod.	14,6	12,1	11,8	13,8	14,8	11,4	15,8	0,0	11,8

Najvyššie percento nehrajúcich PC hry je v Trnavskom kraji 36,9 %, hrajúcich nanajvyš 1 hod. je v Prešovskom kraji 35,7 %, aj 1 – 3 hodiny hrajú najviac v Prešovskom kraji 34,7 %, viac ako 3 hod. v Košickom kraji 15,8 %, ale zároveň v druhom východoslovenskom kraji – Prešovskom je 0 % respondentov hrajúcich viac ako 3 hod. Celoslovenský priemer ukazuje tabuľka 3.

Tabuľka 4

Koľko času venujete počas školského dňa hraniu PC hier, videohier, hier na mobile, online hier, Gameboy, Nintendo?

Kraj	nehrá		nanajvyš 1 hod.		1 – 3 hod.		viac ako 3hod.	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Bratislava	13,6	50,6	29,0	36,1	33,3	9,6	24,1	3,7
Trnava	13,3	52,6	27,3	31,6	35,6	11,5	23,8	4,3
Nitra	10,0	43,8	25,9	36,7	38,0	12,9	26,1	6,6
Trenčín	13,0	53,2	30,6	32,3	36,5	10,8	19,8	3,7
Žilina	12,3	49,3	28,1	32,7	33,8	12,3	25,9	5,7
Banská Bystrica	12,4	46,8	28,9	35,8	37,1	13,1	21,7	4,3
Prešov	13,0	42,3	31,1	39,1	55,9	18,6	0,0	0,0
Košice	10,5	47,8	26,2	32,2	37,3	12,9	26,0	7,2
Priemer	11,3	45,9	27,4	35,8	37,9	12,9	23,5	5,4

Tabuľka 4 dokazuje, že chlapci venujú celkovo podstatne viac času počítačovým hrám, videohrám, hrám na mobiloch, on-line hrám, Gameboy, Nintendo ako dievčatá.

2.3 Internetová medziľudská komunikácia

Vďaka rýchlemu rozvoju technológií je internet najdynamickejšie sa rozvíjajúcim komunikačným kanálom a poskytuje široké možnosti využitia pre medziľudskú komunikáciu. Táto svetová informačno-komunikačná sieť je takmer bez hraníc. V reálnom čase dokáže komunikovať s kýmkoľvek na Zemi. Tento druh vedenia rozhovorov sa stal v ostatnej dobe veľmi populárny. Mnohým ľuďom programy typu ICQ, QIP, MSN, Skype a iné nahrádzajú reálnu komunikáciu. Komunikácia prostredníctvom internetu je moderná, rýchla a často aj užitočná.

Mladí ľudia vo všetkých krajoch medziľudskú komunikáciu prostredníctvom internetu využívajú najviac v časovom rozpätí 1 – 3 hod. denne. Viac denne komunikujú dievčatá (tabuľka 6), kým chlapci viac hrajú. S vekom stúpa aj záujem o túto formu komunikácie, resp. percento komunikujúcich.

Z navštevovaných typov škôl najviac v tomto rozpätí komunikujú gymnazisti najviac v krajoch Nitrianskom (53 %) a Žilinskom (51 %). Výnimkou je Prešovský kraj, kde približne rovnako komunikujú študenti gymnázií aj odborných škôl (41,4 % : 41,9 %). Najmenej komunikujú vo všetkých krajoch žiaci ZŠ.

Internetovej komunikácii viac ako 3 hodiny sa najviac venujú v Košickom kraji 30,9 %, v rozpätí 1 – 3 hod. v Trenčianskom (42,2 %) a nanajvyš 1 hod. je najvyššie percento v Žilinskom kraji (29,6 %). Internetovej komunikácii v školských dňoch sa vôbec nevenuje len minimálne percento (tabuľka 5).

Tabuľka 5

Internetová medziľudská komunikácia

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Trenčín	Nitra	Banská Bystrica	Žilina	Košice	Prešov	Priemer
nikdy nevenujem	8,2	7,0	5,8	7,1	6,9	6,3	4,7	6,1	6,3
nanajvyš 1 hodinu	28,1	25,5	29,1	27,1	26,1	29,6	26,0	26,9	27,2
1 – 3 hodiny	37,1	38,5	42,2	41,0	37,0	41,0	37,9	38,7	40,0
viac ako 3 hod.	26,7	29,0	23,0	24,8	30,0	23,1	30,9	28,3	26,1

Tabuľka 6
Internetová medziľudská komunikácia – podľa pohlavia

Kraj	nekomunikuje		nanajvýš 1 hod.		1 – 3 hod.		viac ako 3 hod.	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Bratislava	9,0	7,3	30,1	25,7	32,6	42,1	28,3	24,9
Trnava	9,7	5,3	29,4	22,9	34,3	41,3	26,7	30,5
Nitra	8,0	6,6	32,6	24,0	37,8	42,8	21,7	26,6
Trenčín	7,0	4,6	32,3	25,8	38,7	45,7	22,1	23,9
Žilina	9,6	4,0	35,0	25,9	35,3	44,9	20,0	25,2
Banská Bystrica	8,5	5,7	30,9	22,3	34,9	38,7	25,7	33,3
Prešov	8,5	4,2	32,3	22,7	35,5	41,3	23,7	31,9
Košice	6,7	2,9	31,5	21,5	32,8	42,8	29,0	32,8
Priemer	9,4	4,9	33,2	24,8	35,2	43,5	22,5	27,2

2.4 Surfovanie na internete

Surfovanie po internete baví mladých ľudí v školských dňoch nanajvýš 1 hod. denne vo všetkých krajoch. Percento sa pohybuje cez 40 % a výnimočne prevyšuje 50 % (52 % gymnazisti v Nitre). V celoslovenskom priemere je to 45,5 %.

Najviac surfujúcich je v Košickom kraji (48,2 %), ale v tomto kraji je najviac surferov aj v rozpätí 1 – 3 hod. (33,1 %) a viac ako 3 hodiny (18,7 %). Najvyššie percento nesurfujúcich v školských dňoch je v Žilinskom (11,4 %) a v Trenčianskom kraji (10,5 %), v ostatných krajoch je pod 10 % (tabuľka 7).

Z respondentov jednotlivých typov škôl v rozpätí nanajvýš 1 hod. denne jednoznačne najviac surfujú gymnazisti a najmenej žiaci ZŠ: Bratislavský (44,7 % : 39,1 % : 53,6 %), Trnavský (42,3 % : 43,6 % : 46,7 %), Nitriansky (42,3 % : 50,2 % : 52,1 %), Trenčiansky (42,9 % : 46,5 % : 53,0 %), Banskobystrický (43,7 % : 41,0 % : 47,2 %), Žilinský (47,3 % : 44,1 % : 48,5 %), Košický (42,3 % : 35,8 % : 47,1 %), Prešovský (40,7 % : 49,2 % : 50,5 %). Porovnania sú v poradí základné školy, stredné odborné školy, gymnáziá.

S vekom stúpa aj percento surfujúcich v tomto časovom limite. Najviac nesurfujúcich je spravidla medzi 13-ročnými. Chlapcov a dievčatá neporovnávame, lebo v tomto prípade sú rozdiely medzi pohlaviami minimálne.

Tabuľka 7
Koľko času venuješ počas šk. dňa prezeraniu internetových (webových) stránok, surfovaniu?

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Trenčín	Nitra	Banská Bystrica	Žilina	Košice	Prešov	Priemer
surfovaniu sa počas šk. dní nikdy nevenujem	9,5	8,9	10,5	9,6	8,6	11,4	6,6	8,6	9,4
nanajvýš 1 hodinu	45,2	43,6	45,8	45,5	43,8	47,7	48,2	44,5	45,5
1 – 3 hodiny	30,5	31,9	31,3	30,9	31,7	29,9	33,1	31,8	31,2
viac ako 3 hod	14,5	15,5	12,4	14,1	16,0	11,0	18,7	15,1	14,4

2.5 Čítanie časopisov

Časopisy mládež číta nanajvýš 1 hod. denne a to naprieč všetkým krajom aj naprieč skúmaným vekovým kategóriám. Podstatne viac čítajú dievčatá ako chlapci (v priemere 66,8 % : 47,3 %) – tabuľka 9. Ak zväzíme, že časopis je médium, ktoré sa nedá čítať hodiny ako dobrá kniha, ktorá nás „chytí“, obsahujú väčšinou veľa obrázkov a fotografií, musíme pripustiť, že časopis sa dá prečítať do 1 hod. Preto sa netreba pozastavovať nad tým, a snáď sa to ani neočakáva, že časopisy mladí ľudia nečítajú viac ako 3 hod. denne. Alarmujúce je skôr vysoké % tých, ktorí tento zdroj informácií ale aj zábavy, nečítajú vôbec. Výrazne najmenej nečitateľov časopisov počas školských dní je v Bratislavskom kraji (17,6 %), najviac nečítajúcich je v Banskobystrickom (37,6 %). Najviac čítajúcich časopisy v limite nanajvýš 1 hodinu je v Bratislavskom kraji (64,3 %). V percentuálnom vyjadrení ostatných krajov sú len minimálne rozdiely (tabuľka 8).

Tabuľka 8

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu časopisov?

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Trenčín	Nitra	Banská Bystrica	Žilina	Košice	Prešov	Priemer
časopisy počas školských dní nikdy nečítam	17,6	36,4	35,0	34,0	37,6	32,2	36,1	32,0	33,2
nanajvýš 1 hod.	64,3	57,5	59,7	57,4	54,6	58,8	56,8	59,9	58,1
1 – 3 hod.	6,7	5,6	4,6	7,8	6,5	7,1	5,8	6,8	7,0
viac ako 3 hod.	1,4	0,4	0,7	0,7	1,0	1,9	1,4	1,3	1,6

Tabuľka 9

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu časopisov? – podľa pohlavia

Kraj	nečíta		nanajvýš 1 hod.		1 – 3 hod.		viac ako 3 hod.	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Bratislava	35,4	18,6	57,8	71,8	5,3	8,3	1,5	1,3
Trnava	46,5	29,9	48,4	63,4	4,5	6,5	0,6	0,3
Nitra	45,7	27,3	47,5	63,2	5,6	9,1	1,2	0,5
Trenčín	46,1	23,9	50,9	68,6	2,5	6,7	0,6	0,8
Banská Bystrica	45,4	23,2	47,9	66,4	4,6	8,8	2,1	1,7
Žilina	49,6	27,5	44,5	63,0	4,6	8,0	1,2	1,5
Košice	46,1	21,0	48,3	68,9	4,8	8,4	0,8	1,7
Prešov	51,6	22,5	43,6	68,5	3,4	7,7	1,5	1,3
Priemer	45,7	24,2	47,6	66,7	4,5	8,3	1,6	1,4

Časopisy veľmi málo čítajú gymnazisti a žiaci odborných škôl, pritom odborné časopisy sa dajú využiť pri výučbe ako doplnkový zdroj informácií k učivu, ktoré chýba v učebniciach. Aktuálnosť zverejnených informácií v časopisoch je vyššia ako v knihách. Možno je chyba aj v pedagógoch, ktorí dostatočne na túto možnosť svojich žiakov neupozorňujú a zrejme ani nevyžadujú. Porovnávacia tabuľka ukazuje, ako čítajú gymnazisti v jednotlivých krajoch (tabuľka 10).

Tabuľka 10

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu časopisov? – žiaci gymnázia

Kraj	Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu časopisov?			
	nečíta	nanajvýš 1 hod.	1 – 3 hod.	viac ako 3 hod.
Bratislava	29,2	60,9	6,4	0,0
Trnava	42,7	54,8	2,5	0,0

Nitra	35,3	59,1	5,1	0,5
Trenčín	36,2	61,7	2,1	0,0
Banská Bystrica	41,5	53,3	4,2	1,0
Žilina	26,1	60,2	11,6	2,1
Košice	37,9	57,5	3,4	1,1
Prešov	33,8	59,9	5,5	0,7

V Trnavskom kraji je najvyššie percento nečítajúcich gymnazistov (42,7 %), najmenej má Žilinský kraj (26,1 %). V limite nanajvyš 1 hod. denne sú najlepší gymnazisti v Trenčianskom kraji (61,7 %) a nad 60 % sú aj Bratislavský a Žilinský kraj. Najvyššie percento gymnazistov čítajúcich 1 – 3 hod. denne je v Žilinskom kraji (11,6 %). Môžeme konštatovať, že časopisy najviac čítajú v Žilinskom kraji a zároveň v tomto kraji je aj najmenej nečítajúcich.

Pokúšali sme sa urobiť porovnania jednotlivých krajov podľa vekových kategórií, ale tie sú veľmi rôznorodé a nedá sa dospieť k jednotnému záveru. Napr. v limite nanajvyš 1 hod. najviac čítajú: v Banskobystrickom 15-roční (57,8 %), v Bratislavskom 16-roční (68,6 %), v Košickom 15-roční (58,8 %), v Nitrianskom vo veku 14 rokov (60,4 %), v Prešovskom kraji 17-roční (65,2 %), v Trnavskom 13-roční (63,1 %) a v Trenčianskom tiež 13-roční (68,6 %).

Podobná rôznorodosť je aj v limite *nečíta*. Najvyššie % nečítajúcich je: v Banskobystrickom kraji 16-roční (41,5 %), v Bratislavskom 15-roční (31,3 %), v Košickom 13-roční (37,5 %), v Nitrianskom 17-roční (37,5 %), Prešovskom 13-roční (34,8 %), v Trenčianskom 15-roční (41,0 %), v Trnavskom 17-roční (42,3 %).

Z tohto porovnania však vyplýva, že v limite čítania časopisov nanajvyš 1 hod. denne najlepšie čítajú v Bratislavskom kraji 16-roční a v Trenčianskom kraji 13-roční zhodne 68,6 %. Najviac nečítajúcich je v Banskobystrickom kraji vo vekovej kategórii 16-roční (41,5 %).

Na vybrané voľnočasové aktivity mladých ľudí sme sa v tomto výskume zamerali, aby sme zistili, koľko odoberajú z voľného času, ktorý môžu venovať čítaniu a akú konkurenciu pre čítanie predstavujú. Môžeme konštatovať, že i napriek boomu počítačových aktivít ešte stále vedie sledovanie televízie, pretože až polovica sledovanej populácie tejto aktivite v školských dňoch venuje 1 – 3 hod. Časopis, ktorý má ku knihe najbližšie, zaznamenáva medzi voľnočasovými aktivitami pomerne vysoké percento, ale len v limite nanajvyš 1 hod. denne.

3. Mládež a návštevnosť kultúrnych podujatí

Do kontextu vzťahov medzi čítaním a voľnočasovými aktivitami nepochybne patria aj čitateľské aktivity návštevníkov kultúrnych podujatí, akými sú kino, divadlo, koncert, výstava, prípadne diskotéka.

Na rozdiel od sledovania televízie, aktivít na počítači, či čítania časopisov nepredstavujú kultúrne podujatia pre čítanie konkurenciu v tom zmysle, že by zaberali mladým ľuďom podstatnú časť voľného času, ktorý tak nemôžu venovať čítaniu. Kultúrnym podujatiam venujú mladí ľudia z celkového objemu svojho voľného času len zlomok.

Návštevnosť vybraných kultúrnych podujatí je rôzna. Najvyššiu návštevnosť vo všetkých krajoch vykazuje kino, a to vo frekvencii *viackrát za rok* (v priemere 51,2 %), a je zároveň najviac navštevovaným podujatím vo frekvencii *1 x za mesiac* (priemer 12,9 %). Vo frekvencii *1 x do roka* naprieč všetkými kraji je navštevované divadlo a jeho návštevnosť sa pohybuje od 38,6 % v Bratislavskom kraji po 49,5 % v Prešovskom kraji, čo je možné pokladať za vcelku slušnú návštevnosť. Koncerty modernej hudby a výstavy sú navštevované

najviac vo frekvencii *1 x do roka*, ale vykazujú nižšie % návštevnosti ako divadlo, výstavy majú zas vyššie % návštevnosti ako koncerty (30,7 % : 23,5 %). Odlíšne postavenie medzi kultúrnymi podujatiami majú diskotéky. Spomedzi podujatí vykazujú najvyššie % návštevnosti vo frekvencii *viackrát za mesiac*, ale zároveň vysoké % v možnosti *nikdy* najviac v krajoch Bratislavskom, Košickom a Nitrianskom viac ako 40 % a v priemere 36,6 %. Kultúrne podujatia viac navštevujú dievčatá ako chlapci a najvyššia návštevnosť vo frekvencii *viackrát do roka* a *1x do roka* je medzi gymnazistami s výnimkou diskoték, ktoré najviac navštevujú žiaci odborných škôl vo frekvencii *viackrát za mesiac*.

Z kultúrnych podujatí majú u sledovanej vzorky mladých ľudí najnižšiu frekvenciu návštevnosti koncerty vážnej hudby, ktoré nikdy nenavštevuje viac ako 80 % mládeže. Podrobné údaje za jednotlivé kraje sú uvedené v tabuľkách 11 – 18.

Celoslovenský výskum ukázal, že návštevnosť kultúrnych podujatí *kino, divadlo, koncert, výstava, diskotéka* je všeobecne nízka, čo dokazuje vysoké % v možnosti nikdy, ako aj veľmi nízke percento vo frekvencii *viackrát za mesiac* a *1x za mesiac*. **Nielenže kultúrne podujatia nepredstavujú pre čítanie žiadnu konkurenciu, ale ak v súčasnosti veľa hovoríme o kríze čítania, je možné tento výrok rozšíriť a hovoriť aj o kríze kultúry.**

Tabuľka 11
Návštevnosť kultúrnych podujatí v Banskobystrickom kraji

Frekvencia návštevnosti	Návštevnosť kultúrnych podujatí BBSK					
	výstavy	koncerty váž. hudby	konc. mod. hudby	divadlo	kino	diskotéka
viackrát za rok	26,0	4,0	24,4	23,5	49,5	25,3
1x do roka	34,0	12,5	31,3	38,6	14,1	13,3
viackrát za mesiac	1,4	1,4	4,5	1,2	10,1	15,4
1x za mesiac	4,6	1,9	6,0	6,1	21,0	11,8
nikdy	34,0	80,3	33,7	30,6	5,4	34,2

Tabuľka 12
Návštevnosť kultúrnych podujatí v Bratislavskom kraji

Frekvencia návštevnosti	Návštevnosť kultúrnych podujatí					
	výstavy	koncerty váž. hudby	konc. mod. hudby	divadlo	kino	diskotéka
viackrát za rok	33,1	3,8	25,3	19,3	55,2	22,1
1x do roka	38,4	12,0	30,2	43,1	14,3	12,2
viackrát za mesiac	1,5	0,3	4,0	0,8	10,0	16,6
1x za mesiac	3,8	1,3	4,5	3,3	15,4	8,4
nikdy	23,2	82,6	36,0	33,6	5,2	40,7

Tabuľka 13
Návštevnosť kultúrnych podujatí v Košickom kraji

Frekvencia návštevnosti	Návštevnosť kultúrnych podujatí					
	výstavy	koncerty vážnej hudby	koncerty modernej hudby	divadlo	kino	diskotéka
viackrát za rok	19,9	4,6	24,6	31,3	45,4	19,6
1x za rok	31,7	11,9	33,1	41,0	26,5	10,9
viackrát za mesiac	2,5	1,3	4,0	1,6	5,1	17,1
1x za mesiac	3,1	1,0	3,1	4,1	10,5	9,3
nikdy	42,8	81,2	35,2	22,0	12,5	43,1

Tabuľka 14

Návštevnosť kultúrnych podujatí v Nitrianskom kraji

Frekvencia návštevnosti	Návštevnosť kultúrnych podujatí					
	výstavy	koncerty vážnej hudby	koncerty modernej hudby	divadlo	kino	diskotéka
viackrát za rok	31,4	5,3	20,7	28,9	50,8	21,9
1x do roka	34,9	13,0	33,7	46,6	22,4	13,9
viackrát za mesiac	2,1	1,2	3,4	1,7	6,5	13,7
1x za mes.	2,8	1,0	4,4	2,7	13,9	9,6
nikdy	28,9	79,5	37,8	20,1	6,4	40,9

Tabuľka 15

Návštevnosť kultúrnych podujatí v Prešovskom kraji

Frekvencia návštevnosti	Návštevnosť kultúrnych podujatí					
	výstavy	koncerty vážnej hudby	koncerty modernej hudby	divadlo	kino	diskotéka
viackrát za rok	21,9	4,5	27,1	24,9	51,0	24,7
1x do roka	35,2	9,6	31,0	49,5	22,6	9,5
viackrát za mesiac	1,7	0,7	4,7	1,2	5,6	21,8
1x za mesiac	2,9	2,4	4,9	2,0	14,5	9,7
nikdy	38,3%	82,8	32,4	22,4	6,4	34,3

Tabuľka 16

Návštevnosť kultúrnych podujatí v Trenčianskom kraji

Frekvencia návštevnosti	Návštevnosť kultúrnych podujatí					
	výstavy	koncerty vážnej hudby	koncerty modernej hudby	divadlo	kino	diskotéka
viackrát do roka	31,6	3,7	23,8	21,9	54,8	27,4
1x do roka	38,8	9,8	29,0	48,3	19,2	13,8
viackrát za mesiac	1,5	0,5	3,7	0,7	6,2	18,9
1x za mesiac	3,7	0,8	4,4	2,2	13,4	9,7
nikdy	24,4	85,2	39,1	27,0	6,3	30,3

Tabuľka 17

Návštevnosť kultúrnych podujatí v Trnavskom kraji

Frekvencia návštevnosti	Návštevnosť kultúrnych podujatí					
	výstavy	koncerty vážnej hudby	koncerty modernej hudby	divadlo	kino	diskotéka
viackrát za rok	26,3	3,4	22,7	30,5	52,9	21,7
1x do roka	37,3	8,2	30,8	42,7	17,8	10,6
viackrát za mesiac	2,2	0,9	3,6	1,6	8,6	19,7
1x za mesiac	3,8	0,9	4,7	3,2	15,9	12,9
nikdy	30,4	86,6	38,3	22,0	4,8	35,1

Tabuľka 18
Návštevnosť kultúrnych podujatí v Žilinskom kraji

Frekvencia návštevnosti	Návštevnosť kultúrnych podujatí					
	výstavy	koncerty vážnej hudby	koncerty modernej hudby	divadlo	kino	diskotéka
viackrát za rok	27,5	4,2	30,9	25,2	50,2	26,3
1 x do roka	33,5	11,6	26,4	38,6	22,1	12,8
viackrát za mesiac	2,0	0,2	5,1	1,6	8,3	18,1
1 x za mesiac	3,9	1,4	4,8	4,2	13,9	8,6
nikdy	33,1	82,5	32,7	30,5	5,5	34,1

4. Mládež a čítanie kníh

Jedna z ťažiskových otázok výskumu zisťovala, koľko času venujú mladí ľudia čítaniu kníh, nie učebníc, v dňoch školského vyučovania. Nebol pritom braný do úvahy ich žáner, tematika či obsahová kvalita a forma.

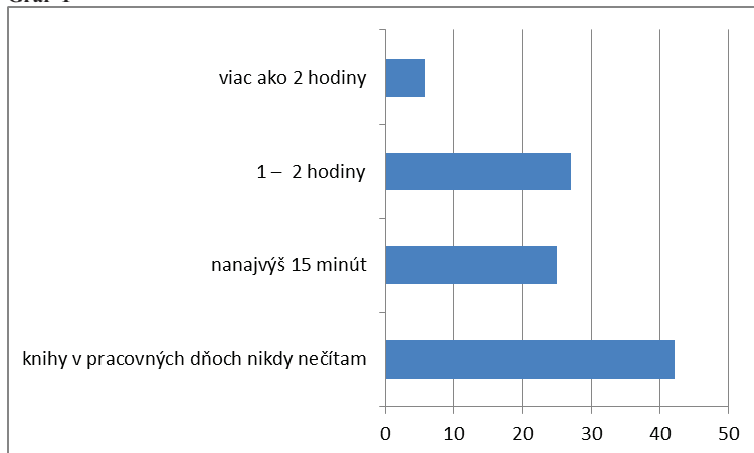
Okrem toho sme sa pýtali tiež na spôsob trávenia voľného času cez víkendy a zaujímala nás i frekvencia čítania, teda ako často mladí ľudia čítajú.

4.1 Čas venovaný čítaniu kníh

V pracovných dňoch knihy nečíta v priemere 42,16 % respondentov, najnižšie percento „nečitateľov“ je v Nitrianskom (31,8 %), najvyššie v Trnavskom kraji (46,4 %). Medzi tými, čo knihy čítajú, je najfrekvencovanejšia odpoveď 1 – 2 hodiny, ktorú využilo v priemere 26,97 % respondentov. Porovnanie výsledkov v jednotlivých krajoch Slovenska je uvedené v tabuľke 19. Graf č. 1 znázorňuje priemerné hodnoty dosiahnuté v rámci celej SR.

Tabuľka 19
Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu kníh?

	Kraj								priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
knihy v pracovných dňoch nikdy nečítam	45,9	46,4	31,8	45,9	40,2	38,9	43,7	44,5	42,16
nanajvýš 15 minút	27,1	22,1	24,6	26,5	25,5	24,8	24,1	25,7	25,05
1 – 2 hodiny	23,4	26,4	34,9	22,8	27,1	30,8	26,4	24,0	26,97
viac ako 2 hodiny	3,6	5,0	8,7	4,7	7,2	5,5	5,8	5,8	5,78

Graf 1

Významné rozdiely sme zaznamenali z hľadiska rodovej príslušnosti (tabuľky 20 - 23). Medzi dievčatami knihy vôbec nečíta v priemere 37,5 % a viac než 2 hodiny číta v 7,97 %. Medzi chlapcami nečíta v priemere 59,3 % a viac než 2 hodiny číta 3,01 %. Aj pri čítaní v rozmedzí 1 až 2 hodín majú dievčatá takmer dvojnásobnú prevahu (34,51 % : 17,67 %). Vzťah k čítaniu kníh je najhorší vo veku 17 rokov (tabuľky 24 - 28). V tomto veku knihy nečíta v priemere 47,17 % a viac než 2 hodiny číta len 4,25 % respondentov. Najlepšia situácia je vo veku 13 rokov, keď knihy nečíta v priemere „len“ 27,2 % a viac než 2 hodiny číta 8,01 %.

V kategórii 18-ročných sme zaznamenali neúplné výsledky, preto ich neuvádzame. Výsledky v jednotlivých krajoch sa líšia len minimálne, najlepšie čitateľské výsledky, teda najnižšie percento nečitateľov vo veku 13 rokov (24,3 %), 14 rokov (28,8 %) a 15 rokov (33,2 %) dosiahol Nitriansky kraj, najvyššie percento nečitateľov vo veku 13 rokov je v Prešovskom kraji (40,0 %), 14 rokov v Bratislavskom kraji (43,0 %), 15 rokov v Trnavskom kraji (55,6 %), 16 rokov v Prešovskom a Košickom kraji (51,0 a 51,1 %), 17 rokov v Košickom kraji (57,1 %).

Analýza čitateľských aktivít z hľadiska typu školy (tabuľky 29 - 32) poukazuje na fakt, že na gymnáziách je v priemere výrazne najmenej nečitateľov kníh (30,93 %), na stredných odborných školách výrazne najviac (v priemere 52,70 %). Základné školy sú uprostred (v priemere 39,47 %).

Najnižšie percento nečitateľov na všetkých sledovaných typoch škôl je v Nitrianskom kraji, kde nečíta „len“ 28 % gymnazistov, 28,8 % žiakov základných škôl a 44,4 % žiakov stredných odborných škôl. Naopak, najvyššie percento nečitateľov – žiakov základných škôl je v Trnavskom kraji (47,3 %), stredných odborných škôl v Bratislavskom kraji (58,6 %) a gymnázií v Košickom kraji (52,3 %).

Nanajvýš 15 minút číta na Slovensku v priemere 26,07 % žiakov základných škôl, najviac v Bratislavskom kraji (29,7 %), 22,93 % žiakov stredných odborných škôl, najviac v Trenčianskom kraji (25,8 %) a 24,88 % žiakov gymnázií, najviac v Bratislavskom kraji (32 %).

1-2 hodiny denne číta v priemere 28,13 % žiakov základných škôl, najviac v Nitrianskom kraji (36,2 %); 20,7 % žiakov stredných odborných škôl a 30,57 % žiakov gymnázií. Na všetkých troch typoch škôl boli najvyššie hodnoty dosiahnuté v Nitrianskom kraji – 36,2 % žiakov základných škôl, 26,5 % žiakov stredných odborných škôl a 40,7 % gymnazistov. Viac ako 2 hodiny denne číta v priemere 6,31 % žiakov základných škôl, 3,66 % žiakov stredných odborných škôl a 7,03 % žiakov gymnázií. Najvyššie hodnoty v kategórii žiakov

základných (9,6 %) a stredných odborných škôl (5,1 %) opäť dosiahol Nitriansky kraj, v kategórii gymnázií Žilinský kraj (10,5 %).

Presné údaje o čase, ktorý respondenti venujú v pracovných dňoch čítaniu kníh v základných demografických kategóriách (pohlavie, vek, typ školy), ukazujú tabuľky 20 - 32.

V Žilinskom a Banskobystrickom kraji nie sú v kategórii stredné odborné školy uvedené odborné učilišťa.

Tabuľka 20

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu kníh? - nečíta

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	55,9	60,7	41,9	56,0	47,6	49,9	57,4	57,4	59,30
dievča	34,3	36,8	26,1	35,7	35,2	29,8	33,1	33,4	37,45

Tabuľka 21

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu kníh? - nanajvýš 15 minút

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	26,8	21,8	28,5	26,3	28,0	23,7	24,0	25,6	29,40
dievča	27,4	22,5	22,1	26,7	23,8	20,7	24,2	14,6	17,67

Tabuľka 22

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu kníh? - 1 – 2 hodiny

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	14,9	14,9	25,1	15,7	20,6	20,7	14,9	14,6	17,67
dievča	33,2	34,2	40,6	30,0	31,7	38,9	35,2	32,3	34,51

Tabuľka 23

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu kníh? - viac ako 2 hodiny

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	2,4	2,6	4,4	2,0	3,8	3,0	3,6	2,3	3,01
dievča	5,1	6,6	11,2	7,5	9,4	7,7	7,5	8,8	7,97

Tabuľka 24

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu kníh? - 13-roční

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
nečíta	33,9	37,5	24,3	39,5	31,4	36,9	40,0	25,0	27,20
nanajvýš 15 minút	31,7	26,6	27,6	30,1	21,9	25,5	29,2	25,0	29,35
1 – 2 hodiny	30,0	32,8	34,8	26,4	36,8	30,5	18,5	40,0	31,22
viac ako 2 hodiny	4,4	3,1	13,3	4,0	9,9	7,1	12,3	10,0	8,01

Tabuľka 25

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu kníh? - 14-roční

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
nečíta	43,0	40,1	28,8	39,6	36,7	34,0	36,7	32,8	36,46
nanajvýš 15 minút	29,7	26,7	25,5	27,3	31,3	25,6	24,9	29,3	27,53
1 – 2 hodiny	23,7	25,9	36,8	26,6	25,3	33,6	31,6	30,7	29,27
viac ako 2 hodiny	3,6	7,3	8,9	6,5	6,7	6,7	6,8	7,3	6,72

Tabuľka 26

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu kníh? - 15-roční

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
nečíta	53,1	55,6	33,2	53,8	37,0	39,4	45,9	46,3	45,53
nanajvyš 15 minút	25,0	19,7	22,4	24,1	26,1	24,6	23,3	24,3	23,68
1 – 2 hodiny	19,5	21,1	36,8	20,0	25,5	30,7	24,8	23,0	25,17
viac ako 2 hodiny	2,3	3,7	7,6	2,1	11,5	5,2	6,1	6,3	5,60

Tabuľka 27

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu kníh? - 16-roční

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
nečíta	47,6	38,9	40,5	50,2	49,4	43,9	51,0	51,1	46,57
nanajvyš 15 minút	25,5	25,3	19,3	23,6	23,9	26,3	23,5	27,3	24,33
1 – 2 hodiny	23,5	30,6	33,2	21,8	22,4	26,3	21,1	18,2	24,63
viac ako 2 hodiny	3,4	5,2	6,9	4,4	4,3	3,4	4,4	3,4	4,42

Tabuľka 28

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu kníh? - 17-roční

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
nečíta	51,4	49,0	33,2	49,6	50,0	42,8	44,3	57,1	47,17
nanajvyš 15 minút	25,0	18,9	28,6	28,5	25,8	24,1	24,0	22,4	24,66
1 – 2 hodiny	19,6	26,7	31,3	17,3	21,0	28,8	27,5	16,8	23,62
viac ako 2 hodiny	4,1	4,5	6,9	4,6	3,2	4,3	4,2	3,6	4,25

Tabuľka 29

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu kníh? - nečíta

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	42,5	47,3	28,8	41,2	36,9	36,5	42,3	40,3	39,47
stredná odborná	58,6	50,0	44,4	54,1	52,5	50,8	53,4	57,8	52,70
gymnázium	35,3	41,0	28,0	41,6	28,2	37,6	35,7	52,3	30,93

Tabuľka 30

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu kníh? - nanajvyš 15 minút denne

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	29,7	23,6	25,5	27,5	26,8	25,2	24,1	26,2	26,07
stredná odborná	21,3	20,4	24,0	25,8	22,7	22,8	22,1	25,1	22,93
gymnázium	30,2	21,8	21,5	24,9	27,3	24,5	26,8	22,1	24,88

Tabuľka 31

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu kníh? - 1 – 2 hodiny denne

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	24,1	24,0	36,2	26,4	28,5	32,0	27,1	26,8	28,13
stredná odborná	16,8	25,5	26,5	17,0	21,0	22,4	20,4	16,0	20,7
gymnázium	30,5	31,7	40,7	25,6	34,0	33,1	31,6	17,4	30,57

Tabuľka 32

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu kníh? - viac ako 2 hodiny denne

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	3,7	5,1	9,6	4,9	7,7	6,3	6,5	6,7	6,31
stredná odborná	3,2	4,1	5,1	3,1	4,5	4,0	4,2	1,1	3,66
gymnázium	4,0	5,4	9,8	7,8	10,5	4,8	5,9	8,1	7,03

4.2 Víkendové aktivity a čítanie kníh

Respondentom sme ponúkli sedem rôznorodých spôsobov trávenia voľného času, možnosť voľnej odpovede (iné – uved') a poslednou alternatívou bola odpoveď nemám voľný čas.

Respondenti si mohli vybrať súčasne aj viacero alternatív.

Tabuľka 33 uvádza rámcový prehľad preferovaných víkendových aktivít respondentov.

Najčastejšie (v priemere 78,82 %) respondenti uvádzali, že víkend trávia hlavne s kamarátmi, čítanie ako najčastejšiu víkendovú voľnočasovú aktivitu uviedlo v priemere len 22,17 % z nich, najviac v Žilinskom (26,1 %), najmenej v Bratislavskom kraji (18,9 %).

Tabuľka 33

Ktorej z uvedených činností venuješ najviac času počas víkendov?

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
s kamarátmi	78,1	81,3	78,1	78,5	79,4	75,3	80,1	79,8	78,82
s rodinou	48,7	54,4	48,7	53,8	56,7	57,6	52,8	59,8	54,06
pri počítači	49,3	53,7	49,3	45,8	47,8	51,7	49,7	52,9	50,02
chodím do prírody	15,8	20,7	15,8	21,9	23,0	24,3	19,4	22,7	20,45
športujem	39,3	42,2	39,3	41,0	38,0	41,9	41,5	41,7	40,61
čítam	18,9	24,2	18,9	20,9	26,1	25,3	20,1	23,0	22,17
sledujem TV	36,8	39,4	36,8	30,8	37,1	40,2	39,0	37,4	37,18
iné	13,5	9,4	13,5	8,1	8,9	9,6	11,5	7,9	10,3
nemám voľný čas	1,8	0,7	1,8	0,8	0,9	1,2	1,0	1,1	1,16

Žiaci gymnázií uvádzajú čítanie (cez víkendy) v priemere takmer dvakrát častejšie než žiaci stredných odborných škôl (31,8 % : 18,71 %), žiaci základných škôl sú medzi nimi (23,97 %) - tabuľka 36. Najlepšie výsledky boli dosiahnuté v Nitrianskom kraji, najhoršie v Bratislavskom a Prešovskom kraji. Dievčatá uvádzajú čítanie v priemere dva a polkrát častejšie než chlapci (32,85 % : 12,97 %) – tabuľka 34. Najlepšie výsledky opäť dosiahol Nitriansky kraj, najhoršie Prešovský kraj. V priemere najlepšími víkendovými čitateľmi sú 13-roční (29 %), 15-roční sú zasa najhoršími (21,12 %) – tabuľka 35. Najlepšie výsledky vo

všetkých skúmaných vekových kategóriách dosiahol Nitriansky kraj, najhoršie Bratislavský a Žilinský kraj.

Tabuľky 34 – 36 ukazujú, ako bolo v základných demografických kategóriách (pohlavie, vek, typ školy) čítanie uvádzané ako aktivita, ktorej respondenti cez víkend venujú najviac času.

Tabuľka 34

Čítanie ako jedna z činností, ktorej venuje najviac času počas víkendov - pohlavie

Pohlavie	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	11,0	12,3	19,2	11,6	15,4	13,4	10,1	10,8	12,97
dievča	28,1	32,0	42,7	30,2	33,4	34,9	27,8	33,7	32,85

Tabuľka 35

Čítanie ako jedna z činností, ktorej venuje najviac času počas víkendov - vek

Vek	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
13	20,9	36,9	37,6	24,2	33,6	23,9	22,4	32,5	29
14	18,1	23,2	34,0	23,3	26,2	25,1	23,7	27,1	25,07
15	12,4	20,1	29,7	19,3	24,4	25,3	16,7	21,1	21,12
16	21,4	30,7	34,5	20,7	20,2	25,7	20,6	21,6	24,42
17	16,4	24,4	33,8	16,5	21,7	25,8	20,1	21,7	22,55

Tabuľka 36

Čítanie ako jedna z činností, ktorej venuje najviac času počas víkendov – škola

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	17,3	22,2	34,2	23,3	26,5	24,4	19,9	24,0	23,97
stredná odborná	13,3	21,1	25,3	14,1	20,4	23,4	16,7	15,4	18,71
gymnázium	28,2	31,0	44,9	29,2	36,3	28,8	25,4	31,0	31,8

4.3 Frekvencia čítania kníh

Iným kvantitatívnym údajom, ktorý vypovedá o čítaní kníh, je frekvencia čítania. Údaje za jednotlivé kraje sú uvedené v tabuľke 37, priemerné dosiahnuté hodnoty znázorňuje graf 2. Respondentov sme sa pýtali, kedy naposledy čítali knihu (nie učebnicu). Na túto otázku nemal vôbec odpovedať ten, kto knihy nečíta.

Na otázku neodpovedalo v priemere 20,51 % respondentov. Percentuálne údaje, ktoré uvádzame, sú počítané len z tých respondentov, ktorí na otázku odpovedali. Medzi odpovedajúcimi však nie sú všetci čitateľmi. Otvorenou alternatívnou (*iné – uved'*) totiž odpovedali najmä tí, ktorí si nevšimli inštrukciu, pretože spravidla písali, že nečítajú alebo čítali už veľmi dávno. Bolo ich v priemere 8 %. Naposledy čítalo knihu viac ako pred rokom v priemere 9,76 % respondentov, najvyššie percento bolo v Trenčianskom kraji (18,7 %), najnižšie v Košickom (3,0 %) a Nitrianskom kraji (3,1 %). Pred polrokom to bolo v priemere 10,96 %, najvyššie percento v Žilinskom (17,3 %), najnižšie v Košickom kraji (4,6 %). Týchto všetkých môžeme zaradiť medzi príležitostných čitateľov kníh. Za zriedkavých čitateľov kníh môžeme považovať tých, ktorí čítali naposledy pred mesiacom – v priemere 17 %. Najviac ich bolo v Prešovskom (21,2 %), najmenej v Košickom (10,5 %) a Nitrianskom kraji (10,6 %). Do skupiny pravidelných čitateľov kníh patria tí, ktorí čítali naposledy pred týždňom – v priemere 19,98 %. Najlepšia situácia je v Trnavskom (27,9 %) a v Banskobystrickom kraji (26,9 %). Aktívnych čitateľov, ktorí naposledy čítali včera alebo

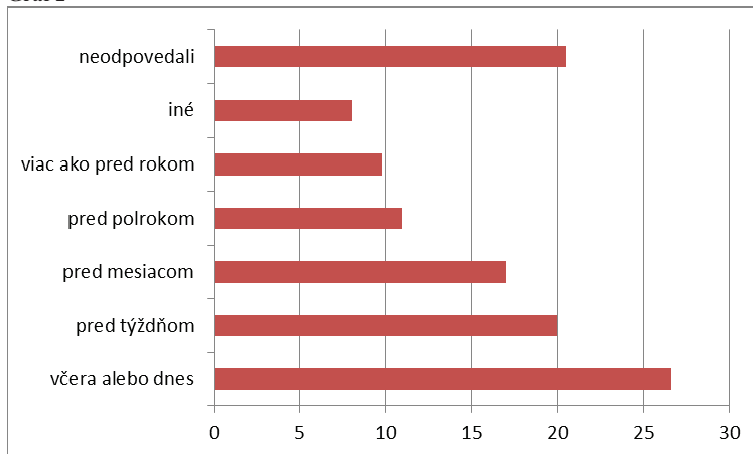
dnes, bolo v priemere 26,65 %. Najviac aktívnych čitateľov sme zaznamenali v Trnavskom (40,7 %), najmenej v Bratislavskom kraji (18,7 %). Takmer polovicu skúmanej mládeže môžeme považovať za pravidelných čitateľov kníh.

Tabuľka 37

Kedy si naposledy čítal knihu (nie učebnicu)?

	Kraj								Priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
včera alebo dnes	18,7	40,7	27,3	22,1	26,6	36,0	21,5	20,3	26,65
pred týždňom	17,1	27,9	17,6	17,8	18,6	26,9	14,4	14,6	19,98
pred mesiacom	16,7	19,5	10,6	19,1	18,4	20,0	21,2	10,5	17
pred polrokom	16,3	6,3	5,5	15,7	17,3	7,3	14,7	4,6	10,96
viac ako pred rokom	14,9	3,4	3,1	18,7	14,4	4,4	16,2	3,0	9,76
iné	7,7	2,3	0	6,6	4,8	5,5	7,0	0,6	8
neodpovedali	8,6	48,6	0	0	10,4	40,8	9,2	46,5	20,51

Graf 2

Pravidelných čitateľov je podstatne viac medzi dievčatami než chlapcami. Naposledy čítalo knihu včera, dnes alebo pred týždňom v priemere dohromady 52,52 % dievčat a 40,24 % chlapcov. Najviac pravidelných čitateľov sme zaznamenali u chlapcov i dievčat v Trnavskom kraji. Pred mesiacom čítalo knihu v priemere 14,8 % chlapcov a 17,91 % dievčat, pred polrokom v priemere 13,67 % chlapcov a 9,66 % dievčat, viac ako pred rokom v priemere 12,71 % chlapcov a 5,45 % dievčat. Najvyššie percento pravidelných čitateľov u chlapcov sme zaznamenali v Trnavskom (66 %), najnižšie v Banskobystrickom (27,2 %) a Bratislavskom kraji (27,4 %). Najviac pravidelných čitateľov medzi dievčatami sme zaznamenali v Trnavskom (69,6 %) a Košickom kraji (69,1 %), najmenej v Prešovskom (43,6 %) a v Banskobystrickom kraji (45,5 %).

Najvyššie percento príležitostných čitateľov (tí, ktorí čítali pred polrokom alebo rokom) sme zaznamenali v Trenčianskom, Prešovskom, Košickom a Bratislavskom kraji. Ešte výraznejšie rozdiely však vyplývajú z typu školy. Pravidelných čitateľov (čítali včera, dnes alebo pred týždňom) je v priemere najviac medzi gymnazistami (55,97 %), 48,31 % medzi žiakmi

základných škôl a 36,7 % medzi žiakmi stredných odborných škôl. Pripomíname, že v Banskobystrickom a Žilinskom kraji nie sú medzi stredné odborné školy zarátané odborné učilišťa.

Príležitostných čitateľov (čítali pred polrokom, prípadne viac ako pred rokom) je v priemere najviac u žiakov stredných odborných škôl (25,44 %), najmenej u gymnazistov (13,23 %), u žiakov základných škôl sme dosiahli priemernú hodnotu 21,51 %.

Najviac pravidelných čitateľov je medzi 13-ročnými (v priemere 52,91 %), najviac ich číta v Trnavskom (38,5 %) a Prešovskom kraji (28,3 %), 14-ročných pravidelných čitateľov je v priemere 43,37 %, najviac ich číta opäť v Trnavskom kraji, kde 36,9 % respondentov uviedlo, že čítalo včera alebo dnes, 28,5 % čítalo pred týždňom. Potom počet mierne, no plynule klesá až v priemere na 40,21 % u 17-ročných a starších.

Presné údaje o frekvencii čítania kníh v základnej demografickej kategórii typ školy sú uvedené v tabuľkách 38 - 42.

Tabuľka 38

Kedy si naposledy čítal knihu (nie učebnicu)? - včera, dnes

Škola	Kraj								Priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
základná	17,9	36,1	28,9	23,4	29,4	23,1	21,8	39,9	27,56
stredná odborná	11,5	38,5	17,4	16,8	14,9	11,5	16,5	20,3	18,42
gymnázium	28,7	49,6	33,5	29,3	37,3	23,4	27,0	48,8	34,7

Tabuľka 39

Kedy si naposledy čítal knihu (nie učebnicu)? - pred týždňom

Škola	Kraj								Priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
základná	17,7	29,0	18,6	19,2	20,2	15,3	18,9	27,1	20,75
stredná odborná	13,7	26,9	15,2	14,5	16,9	13,9	15,5	29,7	18,28
gymnázium	20,3	27,3	16,7	20,9	15,8	19,0	25,8	24,4	21,27

Tabuľka 40

Kedy si naposledy čítal knihu (nie učebnicu)? - pred mesiacom

Škola	Kraj								Priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
základná	15,9	20,5	11,0	17,7	15,1	12,2	20,3	18,8	16,43
stredná odborná	16,3	22,6	8,3	18,3	22,5	11,1	21,5	25,7	18,28
gymnázium	18,4	14,6	12,1	24,7	22,8	11,0	23,8	17,1	18,06

Tabuľka 41

Kedy si naposledy čítal knihu (nie učebnicu)? - pred polrokom

Škola	Kraj								Priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
základná	18,0	9,3	5,9	17,1	18,1	5,1	16,2	8,0	12,21
stredná odborná	14,9	5,6	6,9	16,3	19,2	2,4	12,0	12,2	11,18
gymnázium	15,2	2,3	1,9	10,6	10,5	3,1	13,1	7,3	8,0

Tabuľka 42

Kedy si naposledy čítal knihu (nie učebnicu)? - viac ako pred rokom

Škola	Kraj								Priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
základná	14,9	3,5	2,1	18,2	12,3	2,6	15,3	5,5	9,3
stredná odborná	21,5	4,3	6,2	24,0	21,5	3,2	25,3	8,1	14,26
gymnázium	6,9	2,3	2,8	8,7	9,6	1,7	7,5	2,4	5,23

5. Čítanie v kontexte s inými voľnočasovými aktivitami

5.1 Čítanie kníh a časopisov

„Napriek tomu, že obe médiá – kniha i časopis – sprostredkujú písaný text a obe existenčne súvisia s čítaním, vzťah medzi čítaním kníh a čítaním časopisov je veľmi nejasný a kolísavý. Vo všeobecnosti sa dá predpokladať, že sa tieto dve čitateľské aktivity buď navzájom podporujú, alebo je časopis náhradou za knihu (a naopak), čo by znamenalo, že čím viac času je venovaného časopisu, tým menej ho zostáva na knihu.“ – sme konštatovali vo výskumnej správe za Bratislavský kraj.

Celoslovenský prieskum potvrdil, že najlepší vzťah k čítaniu kníh vykazuje skupina, ktorá časopisy číta v rozpätí 1 až 3 hodiny v priemere 46,3 %, ako to ukazuje tabuľka 43.

V Nitrianskom kraji je najvyššie % čítajúcich knihy 1 – 2 hod. v skupine, ktorá číta časopisy viac ako 3 hod. (až 60 %). V Trnavskom kraji je najvyššie % tých, ktorí čítajú časopisy viac ako 3 hod. a knihy viac ako 2 hod. (57,1 %). Žilinský kraj tab. nevykázal.

Čitateľsky najúspešnejší je Nitriansky kraj, ktorý vykazuje vo všetkých limitoch čítania najvyššie percentá a zároveň najnižšie percento v možnosti *Nečíta časopisy ani knihy* (49,2 %).

Na kritický stav čítania poukazuje skupina, ktorá v pracovných dňoch časopisy nečíta, ale v pracovných dňoch nečíta ani knihy, a to v priemere 60,8 %, len kraje Nitriansky a Banskobystrický sú pod hranicou 60 %.

Tabuľka 43

Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu kníh a časopisov?

Kraj	Nečíta časopisy ani knihy	časopisy nanajvyš 1 hod. knihy 1 – 2 h.	časopisy 1 - 3 h. knihy 1 – 2 hod.	časopisy viac ako 3 hod. knihy 1 – 2 h.
Bratislava	61,8	25,6	33,7	28,6
Banská Bystrica	55,8	34,4	55,7	30,0
Košice	65,6	28,3	50,8	42,9
Nitra	49,2	38,8	58,1	60,0
Prešov	64,5	30,0	43,3	40,0
Trenčín	64,5	32,4	43,6	41,7
Trnava	64,3	31,5	38,8	14,3
*Žilina	-	-	-	-
Priemer	60,8	31,6	46,3	36,8

* kraj tieto údaje nevykázal

5.2 Čítanie kníh a televízia

Televízia je tradične považovaná za nepriateľa čítania kníh. Čas venovaný čítaniu kníh celkom plynule klesá s nárastom času venovaného televízii. Percento mladých ľudí, ktorí sledujú TV viac ako 3 hod. a nečítajú, je viac ako polovica (51,4 %).

V skupine respondentov, ktorí v pracovných dňoch televíziu nesledujú, je najviac tých, ktorí v pracovných dňoch čítajú viac než 2 hodiny (8,1 %). Zároveň je v tejto skupine najmenej tých, ktorí knihy nečítajú vôbec. V skupine, ktorá v pracovných dňoch sleduje televíziu viac ako 3 hodiny, je všetko naopak. Je tu najmenej tých, ktorí čítajú vyše 2 hodín a ktorí čítajú 1 až 2 hodiny a najviac tých, ktorí nečítajú vôbec v priemere 51,4 %.

Čítaniu kníh najviac prospieva, ak mladí ľudia sledujú TV najvyšš 1 hod. V tejto skupine je najviac čítajúcich 1 – 2 hod. denne v celoslovenskom priemere 29,5 %. V Nitrianskom kraji je až 39,3 % čítajúcich 1 - 2 hod. denne, kým v Košickom 23,3 % a v Bratislavskom 24,9 % (tabuľka 44).

Najviac čitateľov v rozpätí 1 – 2 hod. v skupine, ktorá TV nesleduje vôbec má Nitriansky kraj (33,8 %), Prešovský (33,3 %), Košický (27,8 %), Banskobystrický (31,7 %), Bratislavský (25,6 %), Trnavský (21,5 %) a Trenčiansky (17,0 %), Žilinský tieto údaje nedodal.

Tabuľka 44

Koľko času venuješ počas školského dňa pozeraniu TV?

Kraj	Nečíta a sleduje TV viac ako 3 h.	knihy 1 – 2 h. TV najvyšš 1h.	knihy viac ako 2 h., TV viac ako 3 h.	knihy viac ako 2 h. TV nesleduje
Bratislava	58,7	24,9	2,7	5,8
Banská Bystrica	44,6	33,0	4,0	9,9
Košice	52,0	23,3	5,9	11,1
Nitra	41,9	39,3	6,4	5,4
Prešov	53,9%	26,0	8,4	11,8
Trenčín	55,9	26,5	2,4	5,0
Trnava	52,7	33,2	4,7	7,5
*Žilina	-	-	-	-
Priemer	51,4	29,5	4,9	8,1

* kraj tieto údaje nevykázal

5.3 Čítanie kníh a počítač

Vo výskume sme tiež sledovali korelácie medzi časom venovaným jednotlivým počítačovým aktivitám, a časom venovaným čítaniu. Keďže hranie počítačových a iných elektronických hier, komunikácia prostredníctvom chatu a surfovanie po webových stránkach sú tri výrazne odlišné aktivity, očakávali sme, že aj ich vzťah k čítaniu bude rôzny. Avšak tento obraz, presnejšie tri obrazy čítania, sú si navzájom veľmi podobné.

5.3.1 Čítanie kníh a počítačové hry

Tabuľka 45

Čítanie kníh a počítačové hry

Kraj	Nečíta a hrá PC hry viac ako 3 hod.	Číta knihy 1 – 2 h. Nehrá PC hry	knihy viac ako 2 h. hrá viac ako 3 hod.
Bratislava	58,5	25,7	2,3
Banská Bystrica	57,2	35,3	5,0
Košice	59,3	29,1	1,9
Nitra	54,0	42,1	5,3
Prešov	0,0	31,3	0,0
Trenčín	62,4	27,3	3,0
Trnava	59,6	32,6	3,4
*Žilina	-	-	-
Priemer	50,1	31,9	2,99

* kraj tieto údaje nevykázal

Najvyššie % tých, čo nečítajú knihy, je zhodne vo všetkých krajoch v skupine, ktorá hrá PC hry viac ako 3 hod., a je to viac ako polovica opýtaných – najmenej v Nitrianskom kraji 54 %, najviac v Trenčianskom 62,4 %. Výnimkou je Prešovský kraj, pretože viac ako 3 hod. v opýtanej skupine hrá 0 % respondentov. V skupine hráčov viac ako 3 hod. je zároveň najnižšie % tých, čo čítajú viac ako 2 hod. (v priemere 2,99 %). Čítaniu v rozpätí 1 – 2 hod. sa venuje najviac respondentov, ktorí PC hry nehrajú vôbec, najvyššie percento má Nitriansky kraj 42,1 %, najmenej je v Bratislavskom kraji 25,7 % (tabuľka 45).

5.3.2 Čítanie kníh a internetová komunikácia

Pri internetovej komunikácii platí to isté čo pri hraní PC hier. Najvyššie % nečítajúcich je v skupine, ktorá komunikuje cez internet viac ako 3 hod. a zároveň je aj najmenej čítajúcich viac ako 2 hod. Najvyššie % čítajúcich 1 – 2 hod. denne je prevažne v skupine, ktorá komunikuje nanajvýš 1 hod. s výnimkou krajov Košického, Nitrianskeho a Trenčianskeho, v ktorých najvyššie % čítajúcich 1 – 2 hod. vykazujú v skupine, ktorá nekomunikuje vôbec. Najvyššie % nečítajúcich je v Trnavskom kraji 58,1 %, čítajúcich 1 – 2 hod. v Nitrianskom kraji 36,7 % a najvyššie % tých, ktorí čítajú viac ako 2 hod. a komunikuje viac ako 3 hod. je tiež v Nitrianskom kraji 6,5 %, v celoslovenskom priemere 4,2 % tabuľka 46.

Tabuľka 46

Čítanie kníh a internetová komunikácia

Kraj	Nečíta a komunikuje viac ako 3 hod.	Číta knihy 1 – 2 h. komunikuje nanajvýš 1 hod.	knihy viac ako 2 h. komunikuje viac ako 3 hod.
Bratislava	53,9	26,3	2,3
Banská Bystrica	50,8	34,6	3,4
Košice	55,9	25,2	3,5
Nitra	55,9	36,7	6,5
Prešov	51,7	29,4	5,1
Trenčín	56,0	26,5	4,6
Trnava	58,1	32,4	3,8
*Žilina	-	-	-
Priemer	54,6	28,4	4,2

* kraj tieto údaje nevykázal

5.3.3 Čítanie kníh a surfovanie na internete

Aj v tomto prípade sú výsledky zhodné s predchádzajúcimi. Najhorší vplyv na čítanie má surfovanie viac ako 3 hod. v Banskobystrickom kraji - 58,6 %, len o niečo menej nečítajúcich je v Trenčianskom kraji - 58,3 % a najmenej v Nitrianskom kraji - 49,0 %.

V Nitrianskom kraji je zas najvyššie % čítajúcich 1 - 2 hod. - 38 % v skupine surfujúcich nanajvyš 1 hod. V Prešovskom a Trenčianskom kraji je najvyššie % čítajúcich 1 – 2 hod. v skupine, ktorá nesurfuje 37,4 % a 27,8 %. Čítajúcich viac ako 2 hod. v skupine surfujúcich viac ako 3 hod. je v priemere len 4,3 %, ale najviac je v Nitrianskom kraji 7,8 %, najmenej v Bratislavskom 1,8 %.

Tabuľka 47

Čítanie kníh a surfovanie na internete

Kraj	Nečíta, surfuje viac ako 3 hod.	Číta knihy 1 – 2 h., surfuje nanajvyš 1 hod.	knihy viac ako 2 h., surfuje viac ako 3 hod.
Bratislava	55,8	26,0	1,8
Banská Bystrica	58,6	36,8	3,4
Košice	56,8	25,7	4,7
Nitra	49,0	38,0	7,8
Prešov	57,1	27,0	5,3
Trenčín	58,3	25,5	2,4
Trnava	52,1	28,1	4,9
*Žilina	-	-	-
Priemer	55,4	29,6	4,3

* kraj tieto údaje nevykázal

V závere tejto časti kapitoly môžeme konštatovať nasledovné zistenia:

- Pri skúmaní počítačových aktivít – PC hry, internetová komunikácia, surfovanie – sme dospeli k vzácnej zhode vo všetkých krajoch: najvyššie % mladých ľudí, ktorí nikdy nečítajú, je v skupine, ktorá sa týmto aktivitám venuje viac ako 3 hod. Najvyššie percento čítajúcich 1 – 2 hod. je v skupine, ktorá sa počítačovým aktivitám nevenuje vôbec alebo nanajvyš 1 hod.
- Nepatrné percento je tých, ktorí hrajú viac ako 3 hod. a čítajú viac ako 2 hod. Výnimkou je Prešovský kraj, ktorý v skupine hráčov viac ako 3 hod. vykazuje 0 %.
- Pre čítanie kníh je najlepšie, ak sa mladý človek jednotlivým počítačovým aktivitám venuje v rozsahu do 1 hodiny denne. Tí, čo sa aktivitám na počítači nevenujú, ako aj tí, čo sa im venujú nanajvyš 1 hod., čítajú viacej. Tabuľky 45 - 47 ukazujú zhodne, že platí úmera čím viac času trávia mladí ľudia pri počítači, tým menej času venujú čítaniu kníh. Počítačové aktivity čítaniu kníh vôbec neprosievajú.
- Z krajov čitateľsky najlepšie hodnotíme Nitriansky kraj, ktorý vykazuje najvyššie percento čítajúcich v rozsahu 1 – 2 hod. a najnižšie percento nečítajúcich v skupine, ktorá sa venuje počítačovým aktivitám viac ako 3 hod.

5.4 Čítanie kníh a návštevnosť kultúrnych podujatí

Do kontextu vzťahov medzi čítaním a voľnočasovými aktivitami nepochybne patria aj čitateľské aktivity návštevníkov kultúrnych podujatí (kino, divadlo, koncert, výstava, diskotéka). Avšak už pri kapitole 3. Mládež a návšteva kultúrnych podujatí sme konštatovali, že návštevnosť týchto podujatí je tak nízka, že pre čítanie nemôžu predstavovať žiadnu konkurenciu, na rozdiel od sledovania televízie, aktivít na počítači či čítania časopisov, v tom

zmysle, že by zaberali mladým ľuďom podstatnú časť voľného času, ktorý tak nemôžu venovať čítaniu. Kultúrnym podujatiam venujú mladí ľudia z celkového objemu svojho voľného času len zlomok. Koncerty vážnej hudby, divadlo a výstavy majú podstatne nižšiu návštevnosť, preto sme sa zaoberali len tým, ako čítajú návštevníci kina, diskoték a koncertov modernej hudby.

5.4.1 Čítanie kníh a moderná hudba

V dĺžke 1 – 2 hod. najviac čítajú návštevníci modernej hudby vo frekvencii viackrát do roka. Výnimkou sú Bratislavský a Prešovský kraj, kde najviac čítajú návštevníci koncertov modernej hudby vo frekvencii viackrát za mesiac (31,7 % a 30,6 %). V Trnavskom kraji vo frekvencii 1x do roka (33,8 %).

Návštevníci hudby ako dôvod, prečo nečítajú, najčastejšie uvádzajú – nebaví ma – a to naprieč všetkými kraji.

5.4.2 Čítanie kníh a diskotéka

Frekvencia návštevnosti diskoték je v úzkej súvislosti s (ne)čítaním kníh. Knihy v školských dňoch nikdy nečítajú návštevníci diskoték vo frekvencii viackrát za mesiac ale aj viackrát do roka. V limite 1 – 2 hod. počas školského dňa čítajú návštevníci diskoték vo frekvencii 1x do roka ale aj 1x za mesiac.

Knihy v školských dňoch nikdy nečítajú návštevníci diskoték vo frekvencii viackrát do roka.

5.4.3 Čítanie kníh a kino

Vplyv návštevnosti kina na čítanie je veľmi nejednoznačný a v každom kraji je to inak. Zamerali sme sa na variantu - *vplyv kina na čítanie v rozpätí 1 – 2 hod.*, ktorý pokladáme za optimálny limit a výsledky v krajoch sú veľmi rôznorodé: v Bratislavskom kraji najviac čítajú v rozpätí 1 – 2 hod. návštevníci kina 1 x za mesiac (28,6 %), v Banskobystrickom návštevníci kina viackrát do roka (35,8 %), v Košickom viackrát za mesiac (27,8 %), v Nitrianskom 1x do roka (38 %), v Prešovskom viackrát do roka (35,3 %), v Trenčianskom 1x za mesiac (31,8 %), v Trnavskom viackrát za mesiac (28,7 %) a v Žilinskom 1 x za mesiac (32,4 %).

Najviac tých, ktorí nikdy nečítajú je u respondentov, ktorí nikdy nechodia do kina, a to zhodne vo všetkých krajoch. **Aj v celoslovenskom meradle môžeme konštatovať, že kino nie je pre čítanie kníh konkurenciou, vyššia návštevnosť kina skôr generuje aj vyššiu frekvenciu čítania.**

5.5 Koníčky, záujmy a informačné potreby

Čitateľské aktivity môžu byť v sledovanej vekovej kategórii respondentov motivované a stimulované aj rozličnými záľubami, koníčkami, krúžkami. Preto sme náš výskum zamerali aj týmto smerom. Vychádzali sme z predpokladu, že čitateľské schopnosti tejto vekovej kategórie by mali byť na takej úrovni, že čitateľ by mal byť schopný samostatne získať a študovať informácie faktografického, náučno-populárneho či informačného charakteru. Predpokladali sme tiež, že pre sledovaný vek je charakteristický zvýšený záujem o aktivity kolektívneho a skupinového charakteru mimo rodinného prostredia (krúžky, záľuby, koníčky), pre mnohé z nich by mohlo byť významné získavanie informácií.

Tabuľka 48

Koníčky, záujmy a informačné potreby

Kraj	Ak máš hobby alebo krúžky, ktoré vyžadujú odborné informácie, kde ich získavaš?					
	nemám takéto hobby ani krúžky	z internetu	z kníh	z časopisov	CD-ROM, DVD, TV rozhlas	od kamarátov
Bratislava	43,5	47,1	16,8	13,7	6,4	18,3
Banská Bystrica	38,3	55,1	22,9	14,3	7,0	20,6
Košice	26,4	36,4	10,7	9,3	3,7	12,5
Nitra	39,3	54,6	22,0	14,7	5,2	18,8
Prešov	35,8	59,4	18,3	12,3	5,1	17,6
Trenčín	29,3	35,2	11,0	9,0	4,4	7,6
Trnava	42,7	53,0	18,8	14,5	6,2	16,5
Žilina	42,7	50,5	18,9	13,3	6,9	17,1
Priemer	37,3	48,9	17,4	12,6	5,6	16,1

Prekvapujúce je zistenie, že veľa mladých ľudí nemá žiadne krúžky alebo hobby, pre ktoré by potrebovali získavať informácie! Najviac je ich v Bratislavskom kraji (43,5 %), podstatne menej v Košickom (26,4 %) a Trenčianskom kraji (29,3 %) a v celoslovenskom priemere 37,3 %.

Ako zdroj informácií s vysokým náskokom vedie internet vo všetkých krajoch, najviac v Prešovskom (59,4 %), nad 50 % sú ešte kraje Banskobystrický, Nitriansky, Trnavský a Žilinský. V Košickom a Trenčianskom kraji je internet pod hranicou 40 % a v celoslovenskom priemere 48,9 % (tabuľka 48)

Kniha ako zdroj informácií sa pohybuje od 10,7 % v Košickom kraji po 22,9 % v Banskobystrickom kraji, v priemere 17,4 % a po internete je druhým najčastejším zdrojom získavania informácií. Ako ukazuje tabuľka najmenej využívané vo všetkých krajoch sú CD-ROM, DVD, TV a rozhlas (celoslovenský priemer 5,6 %).

Tabuľka 49

Koníčky, záujmy a informačné potreby podľa pohlavia

Kraj	Ak máš hobby alebo krúžky, ktoré vyžadujú odborné informácie, kde ich získavaš?									
	nemám také hobby/krúžky		z internetu		z kníh		z časopisov		od kamarátov	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Bratislava	37,7	51,7	53,0	41,7	15,0	19,4	15,2	12,3	20,0	17,0
Banská Bystrica	34,7	41,1	57,4	53,2	19,0	26,1	12,8	15,5	23,3	18,4
Košice	33,9	45,1	60,1	50,8	11,4	20,5	11,8	15,9	23,4	15,2
Nitra	35,9	41,5	57,3	52,8	17,7	24,5	13,7	15,2	18,5	19,1
Prešov	29,6	40,4	65,8	54,7	15,7	20,4	11,9	12,7	20,3	15,5
Trenčín	37,0	47,8	56,6	45,3	12,6	19,2	13,4	12,8	12,8	9,0
Trnava	34	48,5	60,1	48,3	13,1	22,4	14,2	14,6	21,2	13,4
*Žilina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

* kraj tieto údaje nevykázal

Analýza využívania informačných zdrojov v jednotlivých skupinách podľa rodovej príslušnosti odráža odlišnosti postoja k informačným zdrojom u chlapcov a u dievčat. Chlapci majú silnejší vzťah ku všetkým typom informačných zdrojov ako dievčatá s výnimkou kníh, tie preferujú viac dievčatá. Viac ako polovica chlapcov čerpá informácie z internetu, v Prešovskom, Košickom a Trnavskom je to vyše 60 %. Kamarátov ako zdroj informácií tiež viac preferujú chlapci ako dievčatá. Tabuľka 49 tiež ukazuje, že žiadne krúžky a koníčky nemá podstatne menej chlapcov ako dievčat, najvýraznejší rozdiel je v Bratislavskom kraji (37,7 % : 51,7 %).

Využívanie informačných zdrojov z hľadiska navštevovanej školy za jednotlivé kraje ukazuje, že záujem o informačné zdroje a ich využívanie v súvislosti so záľubami a záujmami rastie úmerne s vyšším stupňom školy. Zároveň výrazné posilňovanie statusu *internetu* ako zdroja získavania informácií pre realizáciu záľub badať hlavne u gymnazistov v priemere 61,4 %, u respondentov z odborných škôl 58,9 % a u žiakov základných škôl 48,6 %.

U gymnazistov je status *knihy* ako zdroja získavania informácií pre záujmy a koníčky najsilnejší, a to v priemere 27,7 %. Najvyššie percento je v krajoch Bratislavskom 33,6 % a v Nitrianskom 32,2 %, v ostatných krajoch je využívanie kníh ako informačného zdroja pod 30 %. Respondenti z odborných škôl využívajú knihy v priemere 18,4 % a žiaci ZŠ v priemere 16,3 %.

Zaujímalo nás tiež získavanie informácií pre hobby, krúžky vo vzťahu k návštevnosti knižnice a ponúkli sme možnosti: *žiadnu, školskú, inú*. Pri získavaní informácií z kníh vo všetkých krajoch vedú respondenti, ktorí navštevujú inú knižnicu - 42,5 %, čo je 2x viac ako tých, ktorí nenavštevujú žiadnu - 22,2 %. Najviac je ich v Trenčianskom 56,6 % a v Žilinskom kraji 55,7 %, najmenej v Bratislavskom kraji 23,9 %. Pod *inou* knižnicou väčšinou chápeme verejnú, ak vychádzame z predpokladu, že vedecké, univerzitné a špeciálne knižnice skúmaná veková kategória navštevuje minimálne.

Vo výskumnej správe za Bratislavský kraj sme konštatovali, že „Uvedená analýza využívania čítania ako stratégie získavania informácií pre svoje hobby, záľuby je jedným z kritických bodov usmerňovania čitateľského rozvoja detí a mládeže u nás, v súvislosti ktorej nebadáť žiadne väčšie úsilie o zmenu k lepšiemu prístupu. Ved' práve fakt, že mladí ľudia sú vo svojom voľnom čase aktívnymi „vykonávateľmi“ rôznych aktivít, ich nabáda k tomu, aby hľadali potrebné informácie častokrát aj v knihách. Tým sa teda zvyšuje čitateľská aktivita a určite aj frekvencia čítania, ktorá je vyvolaná najmä zvedavosťou a túžbou po nových informáciách, čo je pozitívom. Preto považujeme za potrebné vypracovať stratégie podpory čítania prostredníctvom osobných a záujmových stránok života mladých ľudí, akými sú hobby, krúžky, organizované záujmové skupiny a podobne.“ **Požiadavka a potreba vypracovania stratégie na podporu čítania mladých ľudí bola zdôraznená aj v ostatných krajoch.**

6 Mládež a knižnice

Zaujímalo nás, či respondenti navštevujú nejakú knižnicu (školskú alebo inú), či a ako ovplyvňuje domáce prostredie navštevovanie knižníc, či trávia voľný čas i v knižnici, či a ako súvisí potreba tzv. doplnkových informácií k vzdelávaciemu procesu a vyučovaniu s využívaním služieb knižníc.

6.1 Návštevnosť knižníc

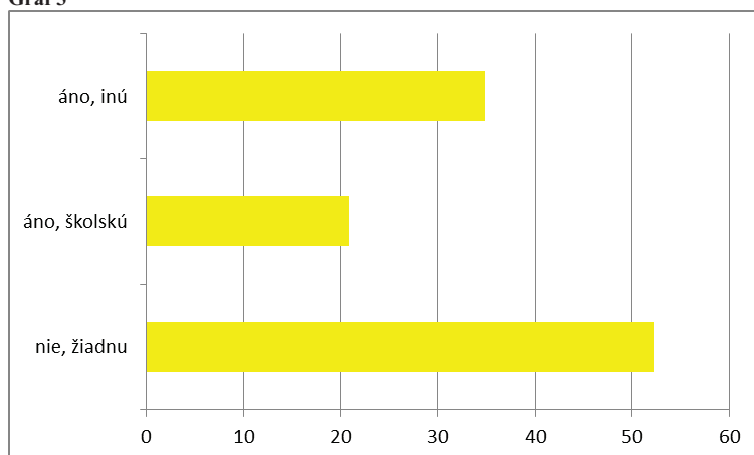
Využívanie knižnice nie je v živote mladého človeka nevyhnutnosťou. Do knižnice chodia v prvom rade tí, ktorí chcú. Sieť knižníc je na Slovensku pomerne hustá, v celej SR vyvíjalo v roku 2011 činnosť 1 989 školských knižníc na základných a stredných školách a 1 990 verejných knižníc. Len za výnimočných okolností môže nastať špecifická situácia, keď mladý človek prakticky nemá reálnu možnosť navštevovať knižnicu, pretože pokrytie knižnično-informačnými službami je dostatočné. Horšie je to s ich využívaním. Naš výskum ukázal, že v priemere viac ako polovica opýtaných (52,31 %) nenavštevuje žiadnu knižnicu, školskú knižnicu navštevuje v priemere len 20,81 % respondentov, inú ako školskú knižnicu (verejnú knižnicu) navštevuje v priemere len 34,78 %. Najviac respondentov, ktorí nenavštevujú

žiadnu knižnicu je v Trenčianskom kraji (58,6 %), najmenej v Žilinskom (47,3 %) a v Banskobystrickom kraji (49 %). Školskú knižnicu navštevuje najviac respondentov v Košickom (25,4 %), najmenej v Bratislavskom kraji (13,9 %). Verejnú knižnicu navštevuje najviac respondentov v Nitrianskom (55,5 %), najmenej v Košickom kraji (29,3 %). Presné údaje podľa jednotlivých krajov sú uvedené v tabuľke 50, graf 3 znázorňuje priemerné dosiahnuté hodnoty v rámci SR.

Tabuľka 50
Navštevuješ knižnicu?

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
nie, žiadnu	54,1	53,5	52,6	58,6	47,3	49,0	53,0	50,4	52,31
áno, školskú	13,9	23,9	23,1	12,6	24,9	23,3	19,4	25,4	20,81
áno, inú	31,2	30,3	55,5	32,2	33,2	32,6	31,0	29,3	34,78

Graf 3

Pri porovnaní všetkých troch typov sledovaných škôl najlepšie priemerné hodnoty sme zaznamenali u žiakov gymnázií. V návšteve školských knižníc sú najlepší žiaci základných škôl – v priemere 22,93 %. Najhoršie výsledky dosiahli žiaci stredných odborných škôl. V priemere 62,87 % z nich nenavštevuje žiadnu knižnicu, len 16,23 % navštevuje školskú knižnicu a len 26,53 % verejnú knižnicu. Najlepšie s návštevnosťou verejných knižníc sú na tom žiaci gymnázií v Košickom (54,7 %) a Prešovskom kraji (48,7 %), najhoršie v Bratislavskom kraji (39 %).

Presné výsledky podľa jednotlivých krajov v základnej demografickej kategórii typ školy sú uvedené v tabuľkách 51 - 53.

Tabuľka 51
Navštevuješ knižnicu? - základná škola

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
nie, žiadnu	49,6	55,9	48,5	57,3	49,0	44,0	51,9	49,3	50,68
áno, školskú	15,1	23,8	30,3	13,1	23,7	27,4	21,7	28,4	22,93
áno, inú	35,3	24,7	31,8	33,1	32,7	33,1	33,6	27,6	31,48

Tabuľka 52
Navštevuješ knižnicu? - stredná odborná škola

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
nie, žiadnu	69,7	54,8	70,5	65,7	50,2	66,1	65,3	60,7	62,87
áno, školskú	15,1	23,8	9,5	9,8	23,8	16,3	13,1	18,5	16,23
áno, inú	35,3	29,2	23,9	26,4	28,5	20,9	23,9	24,2	26,53

Tabuľka 53
Navštevuješ knižnicu? - gymnázium

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
nie, žiadnu	43,5	48,0	46,4	46,2	31,1	51,4	40,6	38,4	43,2
áno, školskú	17,5	24,9	11,5	17,3	33,5	15,0	19,9	14,0	19,2
áno, inú	39,0	41,1	45,9	43,6	46,7	41,0	48,7	54,7	45,08

Celkové hodnoty sú nižšie u chlapcov – v priemere až 68,82 % ich nenavštevuje žiadnu knižnicu, pričom u dievčat je to v priemere 38,6 %. Pri návšteve školskej knižnice je pomer v priemere 14,52 % : 26,05 % v prospech dievčat. Verejnú knižnicu navštevuje viac ako o polovicu dievčat (v priemere 42,18 %) ako chlapcov (19,57 %).

Presné údaje podľa jednotlivých krajov podľa rodovej príslušnosti sú uvedené v tabuľkách 54 - 55.

Tabuľka 54
Navštevuješ knižnicu? - chlapec

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
nie, žiadnu	70,9	71,9	66,7	76,1	62,3	65,0	70,7	67,0	68,82
áno, školskú	8,7	15,9	18,6	7,3	19,1	17,2	12,6	16,8	14,52
áno, inú	20,4	17,0	20,0	18,5	21,7	21,0	20,1	17,9	19,57

Tabuľka 55
Navštevuješ knižnicu? - dievča

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
nie, žiadnu	35,7	40,6	44,1	40,8	36,9	35,6	39,3	35,8	38,6
áno, školskú	20,1	29,6	25,9	18,0	28,8	28,4	24,6	33,0	26,05
áno, inú	44,2	39,6	39,8	46,2	41,2	42,2	44,9	39,4	42,18

Najnižšiu návštevnosť knižníc vykazujú najstarší, 17- (v priemere až 57,46 %) a 15-roční respondenti, 56,01 % z nich nenavštevuje žiadnu knižnicu. 13-roční respondenti sú na tom relatívne najlepšie. „Len“ v priemere 44,76 % z nich nenavštevuje žiadnu knižnicu. Najnižšie percento tých respondentov, ktorí nenavštevujú žiadnu knižnicu sme zaznamenali u 13-ročných respondentov v Košickom (31,6 %) a 41,6 % v Bratislavskom kraji. Naopak, najvyššie percento tých respondentov, ktorí nenavštevujú žiadnu knižnicu sme zaznamenali u 15-ročných (72,1 %) a 17-ročných respondentov (64,3 %) v Nitrianskom kraji.

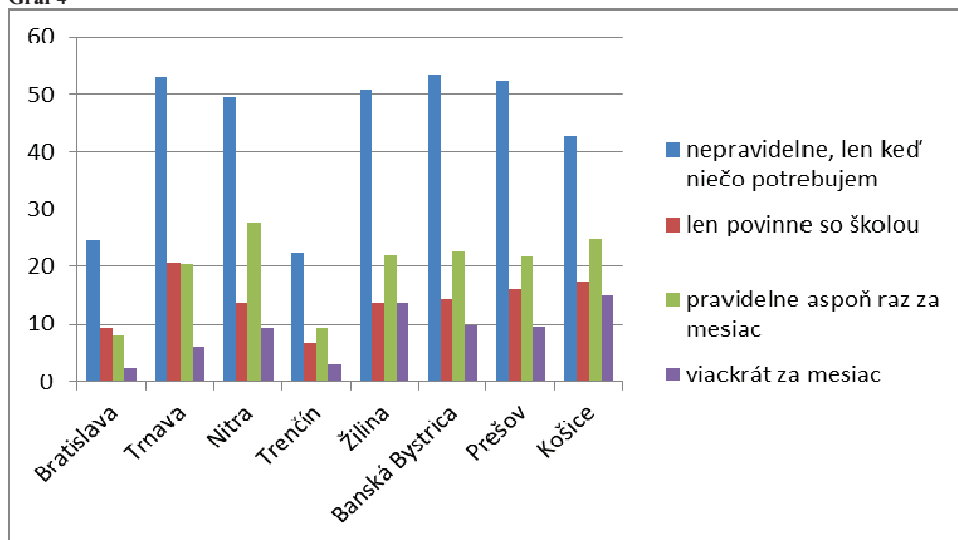
Zaujímalo nás, ako často respondenti navštevujú školskú či inú knižnicu. Kritickú situáciu v návštevnosti knižníc dokresľuje skutočnosť, že len v priemere 8,58 % respondentov navštevuje nejakú knižnicu viackrát do mesiaca. Najlepšie výsledky dosiahol Košický (15,1 %) a Žilinský kraj, kde 13,5 % respondentov uviedlo, že navštevuje knižnicu viackrát do mesiaca. Najhoršie výsledky sme zaznamenali v Bratislavskom (2,3 %) a Trnavskom kraji (6,1 %).

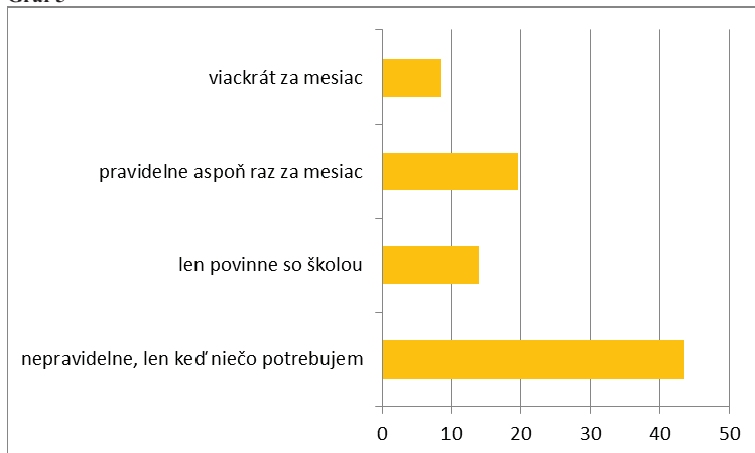
Pravidelne aspoň raz za mesiac navštevuje nejakú knižnicu v priemere 19,57 % respondentov najviac v Nitrianskom (27,6 %) a Košickom kraji (24,8 %), najmenej opäť v Bratislavskom kraji, kde len 8 % respondentov uviedlo, že navštevuje knižnicu pravidelne aspoň raz za mesiac. Presné údaje podľa jednotlivých krajov sú uvedené v tabuľke 56 a grafe 4. Graf 5. znázorňuje priemerné dosiahnuté hodnoty v rámci celej SR.

Tabuľka 56
Ako často navštevuješ knižnicu?

	Kraj								priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
nepravidelne, len keď niečo potrebujem	24,5	52,9	49,4	22,5	51,0	53,3	52,4	42,8	43,6
len povinne so školou	9,3	20,6	13,7	6,7	13,5	14,3	16,1	17,3	13,9
pravidelne aspoň raz za mesiac	8,0	20,4	27,6	9,3	22,1	22,6	21,8	24,8	19,57
viackrát za mesiac	2,3	6,1	9,3	2,9	13,5	9,8	9,7	15,1	8,58

Graf 4

Graf 5

Stabilnými návštevníkmi (aspoň raz za mesiac) sú žiaci základných škôl – v priemere 23,77 %, najviac ich je v Nitrianskom kraji (28 %), najmenej v Trnavskom kraji (19,6 %). Najhoršie sú na tom žiaci stredných odborných škôl – v priemere len 19,31 % z nich pravidelne navštevuje nejakú knižnicu, najlepšia návštevnosť knižníc u žiakov stredných odborných škôl je opäť v Nitrianskom (30,7 %) a najhoršia v Bratislavskom kraji (9,6 %).

Viackrát za mesiac navštevuje nejakú knižnicu v priemere len 12 % žiakov základných škôl, 4,67 % žiakov stredných odborných škôl a v priemere 8,98 % gymnazistov.

Stabilnejšími návštevníkmi knižníc sú dievčatá, pravidelne aspoň raz za mesiac navštevuje nejakú knižnicu v priemere 25,27 % dievčat a len v priemere 17,58 % chlapcov, najaktívnejšie v návštevnosti knižníc sú dievčatá v Košickom kraji, kde 28 % z nich navštevuje nejakú knižnicu pravidelne aspoň raz za mesiac a 17 % viackrát za mesiac.

U chlapcov je najvyššia návštevnosť knižníc v Nitrianskom (25 %) a Banskobystrickom kraji (19,9 %).

Čo sa týka veku, najlepšimi pravidelnými (aspoň raz za mesiac či viackrát za mesiac) návštevníkmi knižníc sú 13-roční respondenti – v priemere 26,15 % a 14,73 %. Najlepšie výsledky sme dosiahli v Košickom (32 %) a Prešovskom kraji (30,3 %), najhoršie v Trenčianskom (len 18,1 %) a Banskobystrickom kraji (20 %). S narastajúcim vekom klesá záujem respondentov o návštevu knižnice, najnižšia je u 17-ročných – v priemere len 19,77 % opýtaných navštevuje knižnicu pravidelne aspoň raz za mesiac a 6,43 % viackrát za mesiac.

Najnižší záujem o pravidelnú návštevu knižnice prejavili 17-roční respondenti v Bratislavskom (13 %) a Žilinskom kraji (15,8 %). U 17-ročných respondentov v Nitrianskom (4,1 %) a Bratislavskom kraji (4,6 %) sme zaznamenali najnižšiu návštevnosť knižnice viackrát za mesiac.

Podrobné údaje v základných demografických kategóriách (typ školy a pohlavie) za jednotlivé kraje sú uvedené v tabuľkách 58 - 61.

Tabuľka 58

Ako často navštevuješ knižnicu? – pravidelne aspoň raz za mesiac

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	22,4	19,6	28,0	24,6	25,6	22,6	22,7	24,7	23,77
stredná odborná	9,6	20,6	30,7	17,6	13,4	19,7	19,7	23,2	19,31
gymnázium	18,1	21,3	23,9	24,5	8,2	23,9	21,3	28,3	21,18

Tabuľka 59

Ako často navštevuješ knižnicu? – viackrát za mesiac

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	6,4	5,6	11,2	9,2	14,2	10,9	10,3	17,9	12,0
stredná odborná	2,7	4,7	5,3	5,2	8,2	5,3	3,1	2,9	4,67
gymnázium	5,3	8,3	4,6	4,6	18,0	6,7	13,1	11,3	8,98

Tabuľka 60

Ako často navštevuješ knižnicu? – pravidelne aspoň raz za mesiac

Pohlavie	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	13,6	12,5	25,0	18,4	18,1	19,9	14,9	18,3	17,58
dievča	26,5	22,9	28,5	24,2	23,9	23,8	24,4	28,0	25,27

Tabuľka 61

Ako často navštevuješ knižnicu? – viackrát za mesiac

Pohlavie	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	3,9	7,6	6,9	5,5	12,3	4,9	10,3	11,1	7,81
dievča	5,9	5,6	10,2	7,7	13,8	12,0	9,4	17,0	10,2

6.2 Využívanie a hodnotenie služieb knižníc

Knižnice ponúkajú okrem klasických výpožičných služieb (absenčných a prezenčných výpožičiek kníh a časopisov) aj iné služby – napr. rešeršné, kopirovacie, konzultačné služby, prístup na internet, organizujú množstvo zaujímavých podujatí. Zaujímalo nás, ktoré služby respondenti uprednostňujú.

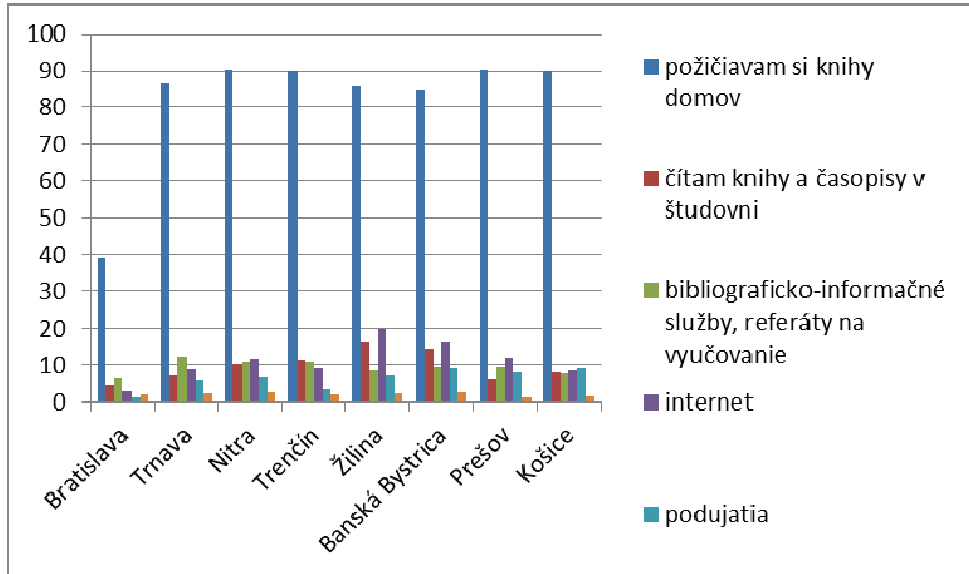
Najvyužívanejšie knižnično-informačné služby sú absenčné výpožičky – využíva ich v priemere 71,56 % respondentov, len 9,68 % navštevuje študovne a využíva prezenčné výpožičky, 9,95 % respondentov využíva konzultačné a bibliograficko-informačné služby (napr. pomoc pri vypracúvaní referátov, projektov); služby verejných internetových staníc využíva v priemere 11,7 % opýtaných, podujatia organizované knižnicami navštevuje len 6,25 % respondentov, iné služby (napr. kopirovacie,...) využíva len 2,03 % respondentov. Podrobné údaje za jednotlivé kraje sú uvedené v tabuľke 62 a graf 5. Graf 6 znázorňuje priemerné dosiahnuté hodnoty za celé Slovensko.

Tabuľka 62

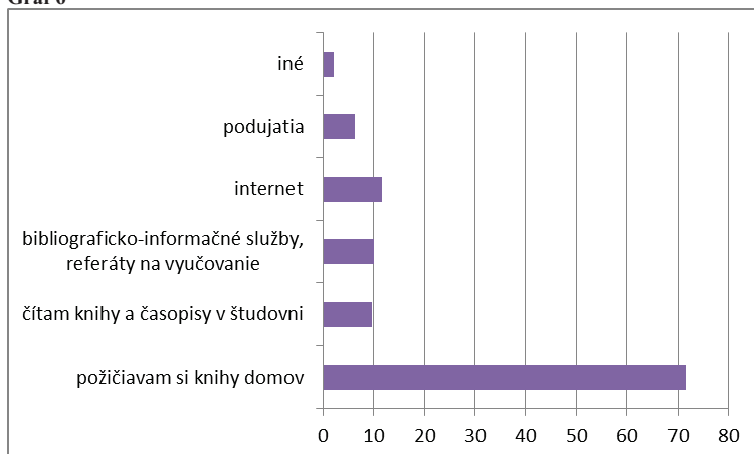
Ktoré služby knižnice využívajú najčastejšie?

	Kraj								Priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
požičiavam si knihy domov	39,2	86,5	90,5	90,0	85,8	85,0	90,5	90,0	71,56
čítam knihy a časopisy v študovni	4,2	7,2	10,1	11,3	16,3	14,3	6,1	8,0	9,68
bibliograficko-informačné služby, referáty na vyučovanie	6,3	12,2	10,8	11,0	8,6	9,6	9,6	7,7	9,95
internet	2,9	8,8	11,5	9,3	19,8	16,5	12,0	8,6	11,7
podujatia	1,3	5,8	6,7	3,1	6,9	9,1	8,0	9,1	6,25
iné	1,8	2,1	2,7	1,9	2,3	2,5	1,3	1,7	2,03

Graf 5

Graf 6

V analýze podľa jednotlivých skúmaných demografických kategórií (škola, pohlavie a vek) sme sa preto sústredili a bližšie analyzujeme dve najviac využívané služby knižníc – absenčné výpožičky a prístup na internet.

Najpopulárnejšie sú absenčné výpožičné služby u gymnazistov, využívajú ich takmer všetci opýtaní (v priemere 94,3%), najviac v Prešovskom (90,6 %) a Košickom kraji (90,5 %).

Najviac využívajú možnosť absenčných výpožičiek 17-roční respondenti – v priemere 89,93 %, najmenej 15-roční – v priemere 85,82 %. Najpopulárnejšie sú absenčné výpožičky u 13-ročných respondentov v Košickom (96,2 %) a 17-ročných respondentov v Bratislavskom kraji (93,5 %). Najmenej ich využívajú 15-roční respondenti v Trnavskom kraji (75,4 %). Možnosť prístupu na internet v knižniciach využívajú v priemere najviac 15-roční (13,83 %) a 14-roční respondenti (13,3 %), najmenej 17-roční (10,85 %) a 16-roční respondenti (10,56 %).

Najsľabšie využívanie prístupu na internet u vekových kategórií 13 – 15-ročných je v Bratislavskom (6,2 %; 5,8 %; 7,8 %) kraji, v Trnavskom kraji sú najhoršie výsledky u 16 a 17-ročných (5, % a 5,7 %). Najviac využívaná je táto služba u všetkých skúmaných vekových kategórií respondentov v Žilinskom kraji (13-roční: 19,3 %, 14-roční: 18,7 %, 15-roční: 18,9 %, 16-roční: 20,4 % a 17-roční: 21,6 %).

Presné údaje o využívaní absenčných výpožičiek a služieb verejných internetových staníc v základných demografických kategóriách (pohlavie a typ školy) sú uvedené v tabuľkách 63 - 66.

Tabuľka 63

Ktoré služby v knižnici využíva najčastejšie? – absenčné výpožičky

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	84,1	81,6	89,6	86,9	87,7	82,1	90,6	90,5	86,63
stredná odborná	91,0	87,8	91,5	90,1	76,6	90,0	86,5	83,8	87,16
gymnázium	96,4	92,1	93,5	96,8	90,0	91,9	93,3	94,3	93,53

Tabuľka 64

Ktoré služby v knižnici využívaš najčastejšie? – internet

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	6,8	13,3	10,6	12,0	18,7	15,8	12,2	13,2	12,82
stredná odborná	9,0	5,2	21,1	10,3	25,3	17,5	12,7	10,3	13,92
gymnázium	5,0	6,0	8,4	1,9	15,3	5,2	11,0	5,7	7,31

Tabuľka 65

Ktoré služby v knižnici využívaš najčastejšie? – absenčné výpožičky

Pohlavie	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	85,0	72,8	82,2	82,0	80,3	77,3	84,7	91,4	80,71
dievča	92,2	90,8	93,3	93,4	87,9	88,5	92,6	93,8	91,56

Tabuľka 66

Ktoré služby v knižnici využívaš najčastejšie? – internet

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	6,6	13,9	15,1	15,7	21,7	21,8	13,7	15,7	15,25
dievča	6,7	7,2	10,3	6,6	19,1	14,1	11,4	10,4	10,72

Primárnym inštitucionálnym informačným zdrojom, ktorý využívajú žiaci a študenti vo veku riadneho formálneho vzdelávania, by mala byť školská knižnica. Školskú knižnicu navštevuje v priemere iba 20,81 % respondentov. Napriek tomu má v priemere podľa 38,58 % respondentov ich školská knižnica dobré zloženie fondu a dostatok nových kníh, podľa v priemere 39,45 % opýtaných je v školských knižniciach málo nových kníh, otváracie hodiny nevyhovujú v priemere 11,43 % respondentov, priestory a zariadenie knižnice sa nepáčia 10,88 % respondentov. Len 4,17 % odpovedalo, že školská knižnica v ich škole nefunguje, najmenej nefunkčných knižníc je podľa výsledkov nášho výskumu na gymnáziách – v priemere len 3,03 %. Podľa názoru respondentov najviac nefunkčných školských knižníc je v Prešovskom kraji - 18,2 % na základných a 13,8 % na stredných odborných školách, najviac nefunkčných knižníc na gymnáziách je podľa respondentov v Trnavskom kraji (9,6 %). Podrobné údaje za jednotlivé kraje sú uvedené v tabuľke 67.

Tabuľka 67

Aká je vaša školská knižnica?

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	priemer
sú v nej dobré knihy a je ich dost'	6,3	35,4	54,3	34,0	50,0	46,3	26,9	55,2	38,58
je v nej málo nových kníh	5,4	48,5	41,3	47,7	41,7	43,6	46,7	40,7	39,45
nevyhovujú mi otváracie hodiny	1,9	12,4	9,0	18,3	10,5	16,3	12,6	10,5	11,43
nepáčia sa mi priestory alebo zariadenie knižnice	2,0	15,3	10,0	14,7	8,8	12,6	12,0	11,7	10,88
knižnice nefunguje	0,3	3,4	1,3	2,5	4,1	5,2	16,2	0,4	4,17

Podľa výsledkov nášho výskumu sú na tom najlepšie školské knižnice na základných školách – v priemere podľa 46,86 % respondentov sú v nich dobré knihy a je ich dost, najspokojnejší sú respondenti v Košickom (59,3 %) a v Nitrianskom kraji (57,5 %), najslabšie výsledky dosiahli školské knižnice na všetkých skúmaných typoch škôl v Prešovskom kraji, len v priemere 26,7 % respondentov si myslí, že je v nich dostatok dobrých kníh.

Skladba fondu školských knižníc najmenej vyhovuje gymnazistom – v priemere 52,87 respondentov si myslí, že je v nich málo nových kníh, najmä gymnazisti v Košickom (66,7 %), Trenčianskom (57,8 %) a v Trnavskom kraji (56,7 %).

Skladba knižničného fondu a dostatok počtu exemplárov dokumentov v školských knižniciach viac vyhovuje dievčatám (čítajú viac, častejšie využívajú služby knižníc). V priemere 45,36 % z nich si myslí, že v ich školských knižniciach je dostatok dobrých kníh, najviac v Košickom kraji (58 %), najmenej v Prešovskom kraji (29,1 %).

Presné údaje v základnej demografickej kategórii typ školy sú uvedené v tabuľkách 68 – 70.

Tabuľka 68

Aká je vaša školská knižnica? – sú v nej dobré knihy a je ich dost'

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	47,2	48,2	57,5	37,1	49,7	48,5	27,4	59,3	48,86
stredná odborná	46,8	33,0	41,7	33,3	51,0	42,1	27,5	39,4	39,35
gymnázium	47,1	17,3	33,3	28,9	49,3	39,0	25,2	25,0	33,13

Tabuľka 69

Aká je vaša školská knižnica? – je v nej málo nových kníh

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	41,6	43,4	39,7	43,3	46,7	39,8	44,9	36,5	41,98
stredná odborná	34,0	48,6	45,8	46,3	35,4	50,0	42,5	57,6	45,02
gymnázium	42,6	56,7	54,2	57,8	36,2	53,7	55,1	66,7	52,87

Tabuľka 70

Aká je vaša školská knižnica? – knižnica nefunguje

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	3,4	0	0,8	4,1	2,5	6,6	18,2	0	4,45
stredná odborná	2,1	2,8	8,3	1,9	7,3	2,6	13,8	0	4,85
gymnázium	0	9,6	0	0	4,3	0	2,1	8,3	3,03

Inú ako školskú knižnicu navštevuje v priemere 34,78 % respondentov. Podľa v priemere 67,66 % respondentov majú knižnice, ktoré navštevujú, kvalitný knižničný fond a dostatok kníh. Najlepšie svojim fondom uspokojia knižnice žiakov základných škôl (70,58 %), najspokojnejší sú žiaci v Nitrianskom (77,1 %), Košickom (76,3%) a Banskobystrickom kraji (75,4 %). Naopak najnespokojnejší sú v Trnavskom (64,6 %) a Prešovskom kraji (65,56 %). Najmenej spokojní so skladbou knižničného fondu a množstvom kníh sú žiaci stredných odborných škôl - v priemere 65,4 %, najlepšie podľa nich sú na tom knižnice v Banskobystrickom (80 %) a Košickom kraji (71,4 %).

Najspokojnejší so skladbou knižničného fondu a množstvom dokumentov v knižniciach, ktoré navštevujú, sú gymnazisti v Košickom (78,6 %) a Žilinskom kraji (77,9 %).

Najspokojnejší sú 14- (71,97 %) a 13-roční respondenti (67,98 %), najmenej spokojní sú 17-

roční (64,9 %). Medzi chlapcami a dievčatami sú minimálne rozdiely v spokojnosti – 66,9 % chlapcov a 69,13 % dievčat vyjadrilo spokojnosť, 26,85 % chlapcov a 25,95 % dievčat si myslí, že je v knižniciach málo nových kníh.

Presné údaje v základných demografických kategóriách (typ školy a vek) sú uvedené v tabuľkách 71 - 74.

Tabuľka 71

Ak okrem školskej knižnice chodíš aj do nejakej inej, čo si o nej myslíš? – sú v nej dobré knihy a je ich dost'

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	68,1	64,4	77,1	63,9	73,8	75,4	65,5	76,3	70,58
stredná odborná	49,5	60,0	63,3	60,8	67,9	80,0	70,3	71,4	65,4
gymnázium	48,5	62,3	63,5	66,1	77,9	75,7	70,8	78,6	67,92

Tabuľka 72

Ak okrem školskej knižnice chodíš aj do nejakej inej, čo si o nej myslíš? – je v nej málo nových kníh

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	24,6	26,1	15,4	26,8	28,5	21,8	33,6	18,9	24,46
stredná odborná	37,4	32,6	38,3	33,3	18,9	15,6	25,7	21,4	27,9
gymnázium	38,2	30,8	37,6	29,1	24,2	21,5	19,8	23,8	28,12

Tabuľka 73

Ak okrem školskej knižnice chodíš aj do nejakej inej, čo si o nej myslíš? – sú v nej dobré knihy a je ich dost'

Vek	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
13	72,0	53,3	83,1	63,3	74,2	68,8	62,5	66,7	67,98
14	68,8	65,0	81,7	66,2	75,7	78,6	66,4	73,4	71,97
15	46,2	66,7	65,1	47,4	76,1	71,8	67,6	81,3	65,27
16	47,7	60,8	64,7	69,5	73,0	72,7	69,2	82,6	67,52
17	51,5	61,6	60,4	53,3	66,7	83,8	69,0	72,9	64,9

Tabuľka 74

Ak okrem školskej knižnice chodíš aj do nejakej inej, čo si o nej myslíš? – je v nej málo nových kníh

Vek	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
13	26,9	33,3	16,9	26,7	29,0	27,1	18,8	22,2	25,11
14	23,8	30,0	13,7	25,4	27,0	23,6	32,8	21,5	24,72
15	30,8	21,7	20,6	31,6	32,6	19,4	31,4	16,5	25,57
16	39,7	27,5	34,1	27,0	15,7	14,5	23,1	17,4	24,87
17	30,9	32,8	39,6	40,2	33,3	18,9	26,2	25,4	30,91

Pýtali sme respondentov tiež na to, čo im najviac chýba v knižnici, ktorú navštevujú. Mali možnosť označiť niekoľko možností: internet, elektronický katalóg, nové knihy, odborné knihy, romány, moderné zariadenie, príjemní pracovníci, iné. Pre potreby tejto výskumnej správy sa bližšie budeme venovať štyrom možnostiam – službám, ktoré respondentom v knižniciach najviac chýbajú - nové knihy, odborné knihy, internet a moderné zariadenie. Najviac respondentov sa zhodlo na odpovedi, že im chýbajú nové knihy (v priemere 52,34 %), odborné knihy chýbajú len 11,87 % respondentov, prístup na internet označilo len 13,58 % respondentov, moderné zariadenie však chýba v priemere až 23,9 % respondentov. Nové knihy najviac chýbajú gymnazistom (54,12 %), najviac v Nitrianskom kraji (63,6 %). Odborné knihy najviac chýbajú žiakom stredných odborných škôl (13,8 %) a opäť gymnazistom (12,98 %), najviac v Prešovskom (20,3%), Trenčianskom (18,45 %) a Bratislavskom kraji (16,8 %).

Prístup na internet chýba v priemere 13,58 % respondentov, najviac žiakom základných škôl (19,22 %), najmenej gymnazistom - len v priemere 7,71 % respondentov označilo, že im v knižniciach chýba prístup na internet. Najvyššie percento žiakov základných škôl, ktorým chýba v knižniciach prístup na internet dosiahli Bratislavský (29,1 %) a zhodne Košický a Nitriansky kraj (21,6 %).

Moderné zariadenie v knižniciach chýba v priemere 23,9 % respondentov, najnespokojnejší sú žiaci základných škôl (24,7 %) v Prešovskom (29,2 %) a Žilinskom kraji (26,4 %).

Nové knihy chýbajú v knižnici viac dievčatám ako chlapcom (v priemere 56,02 % : 42,7 %), zrejme preto, lebo častejšie navštevujú knižnice a viac čítajú.

Odborné knihy zasa opačne, viac chýbajú chlapcom ako dievčatám (v priemere 15,07 % : 8,97 %), internet opäť chlapci (v priemere 20,81 % : 13,81 %).

V názore na moderné zariadenie knižnice sa obe kategórie, chlapci i dievčatá, takmer zhodujú – v priemere 56,47 % : 23,4 %.

Čo sa týka veku, najviac chýbajú nové knihy 13-ročným respondentom (v priemere 52,73 %), najviac v Košickom kraji (60 %).

Odborné knihy najviac chýbajú 17- (v priemere 14,85 %) a 16-ročným respondentom (11,85 %) v Prešovskom (19 %) a Košickom kraji (17,4 %).

Nedostatok možností v prístupe na internet uviedlo v priemere najviac 13-ročných (22,17 %) a 14-ročných respondentov, paradoxne, najviac v Bratislavskom kraji (30,4 a 31,5 %).

Najlepšie podľa výsledkov tohto výskumu sú vybavené prístupom na internet knižnice v Banskobystrickom kraji - v priemere len 8,4 % respondentov označilo, že im v knižniciach chýba prístup na internet.

Moderné zariadenie chýba v knižniciach v priemere viac ako štvrtine respondentov, najviac 13-ročným respondentom (32,87 %) v Prešovskom kraji a 17-ročným v Nitrianskom (35,4 %) a Trenčianskom kraji (28,7 %).

Presné údaje v základnej demografickej kategórii (typ školy) sú uvedené v tabuľkách 75 - 78.

Tabuľka 75

Čo ti najviac chýba v knižnici, ktorú navštevuješ? – nové knihy

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	46,8	49,0	54,2	51,4	54,4	52,3	55,9	49,1	51,63
stredná odborná	48,2	56,3	55,7	50,7	46,0	52,8	52,8	47,7	51,27
gymnázium	51,9	59,1	63,6	56,4	58,9	47,6	50,6	44,9	54,12

Tabuľka 76

Čo ti najviac chýba v knižnici, ktorú navštevuješ? – odborné knihy

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	9,4	7,2	8,9	7,0	9,3	7,9	11,8	9,2	8,83
stredná odborná	16,8	9,2	12,9	18,4	12,5	11,1	20,3	9,2	13,81
gymnázium	11,7	14,1	7,1	11,4	11,0	13,7	10,4	24,5	12,98

Tabuľka 77

Čo ti najviac chýba v knižnici, ktorú navštevuješ? – internet

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	29,1	21,0	21,6	17,4	17,8	7,9	17,4	21,6	19,22
stredná odborná	16,8	17,0	8,6	14,0	17,5	5,6	18,7	12,3	13,81
gymnázium	15,0	4,0	8,1	7,1	8,2	8,1	7,1	4,1	7,71

Tabuľka 78

Čo ti najviac chýba v knižnici, ktorú navštevuješ? – moderné zariadenie

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	23,4	24,8	18,8	24,2	26,4	25,1	29,2	25,7	24,70
stredná odborná	19,0	23,3	25,7	26,1	22,0	25,0	25,2	20,0	23,28
gymnázium	24,8	26,3	27,3	29,3	17,8	21,8	22,1	20,4	23,72

Z výskumu jednoznačne vyplýva, že skutoční čitatelia (a zrejme i nečitelia) považujú za prioritu knižnice knižničné fondy a tradičné knižničné služby. V dôsledku prieniku internetu a informačných komunikačných technológií do domácností, si knižnica poskytovaním prístupu na internet a organizovaním rôznych kultúrnych a vzdelávacích podujatí môže pomôcť nanajvýš čiastočne. Knižnice by mali posilniť základný pilier svojej existencie a svojho opodstatnenia – knihy v akejkoľvek forme. Budovať knižničné fondy v primeranom rozsahu, skladbe a kvalite, usilovať sa o integráciu knižničných a informačných služieb so vzdelávaním. Knižnice však zápasia s finančnými problémami a často nemajú dostatok financií práve na nákup aktuálneho knižničného fondu. Ministerstvo kultúry SR stanovilo v roku 2010 odporúčané hodnoty⁴ (chápané ako minimálny štandard) pre výkony verejných knižníc aj v oblasti dopĺňovania knižných fondov s cieľom optimalizovať podmienky knižníc na kvalitné poskytovanie knižničných a informačných služieb používateľom.

6.3 Dôvody nevyužívania služieb knižníc

Skúmali sme aj dôvody, prečo respondenti nenavštevujú knižnice. V dotazníku sme uviedli deväť možností, pričom si respondenti mohli vybrať viaceré. Podrobné údaje za jednotlivé kraje sú uvedené v tabuľke 79 a grafe 7. Graf 8 znázorňuje priemerné hodnoty za celú SR.

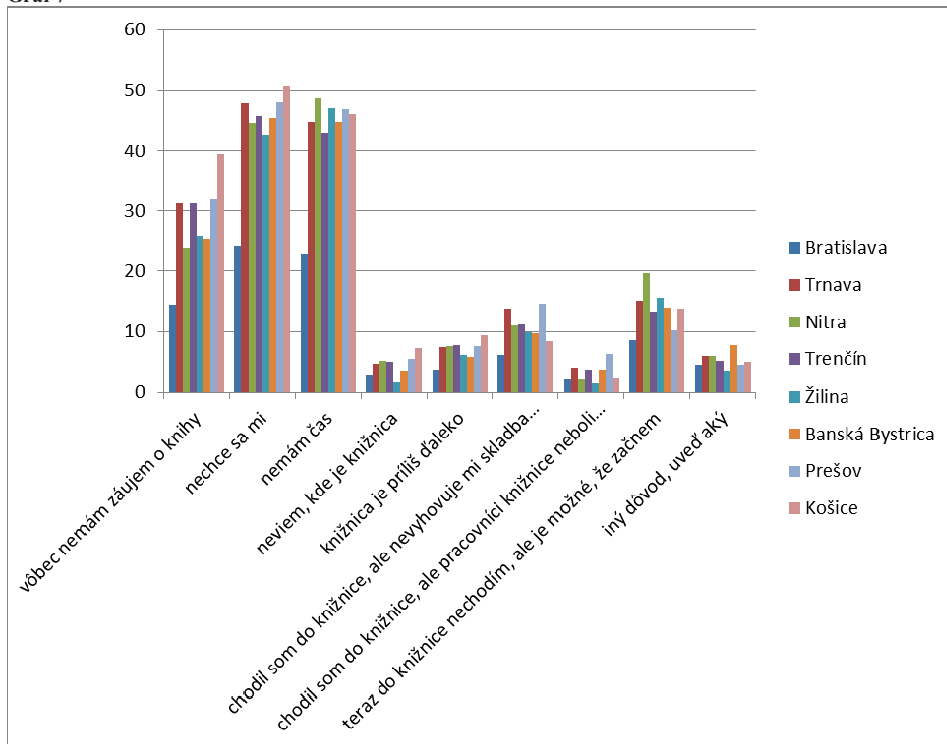
⁴ Metodický pokyn Ministerstva kultúry SR č. MK – 1669/2010-10/7472 z 1. júna 2010 k určeniu štandardov pre verejné knižnice. Dostupné na <http://www.infolib.sk/index/podstranka.php?id=57>

Tabuľka 79

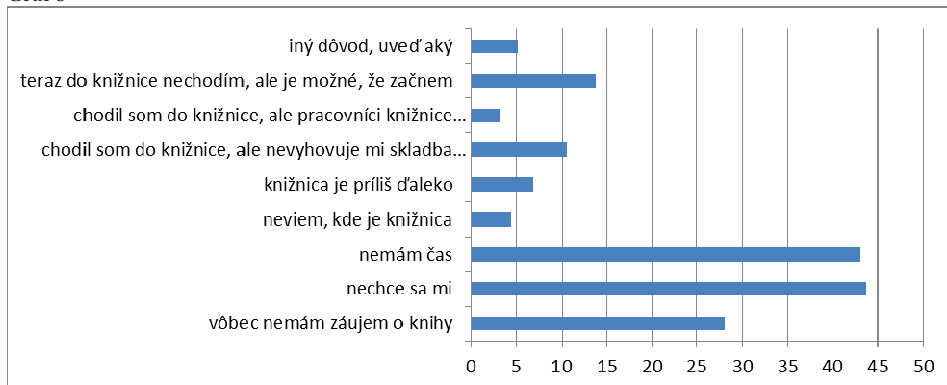
Ak nechodíš do knižnice, uveď prečo

	Kraj								Priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
vôbec nemám záujem o knihy	14,4	31,2	23,9	31,4	25,9	25,4	32,0	39,5	27,96
nechce sa mi	24,2	48,0	44,7	45,8	42,7	45,5	48,1	50,9	43,73
nemám čas	23,0	44,8	48,8	43,0	47,1	44,9	46,9	46,2	43,08
neviem, kde je knižnica	3,0	4,6	5,1	5,0	1,7	3,4	5,4	7,3	4,43
knižnica je príliš ďaleko	3,7	7,4	7,6	7,7	6,1	5,7	7,6	9,4	6,90
chodil som do knižnice, ale nevyhovuje mi skladba fondu	6,1	13,8	11,0	11,1	9,9	9,6	14,6	8,3	10,55
chodil som do knižnice, ale pracovníci knižnice neboli ochotní	2,2	4,0	2,2	3,7	1,5	3,6	6,2	2,4	3,22
teraz do knižnice nechodím, ale je možné, že začnem	8,5	15,0	19,7	13,2	15,5	13,9	10,2	13,7	13,71
iný dôvod, uveď aký	4,4	5,9	5,9	5,1	3,5	7,8	4,4	4,9	5,23

Graf 7

Graf 8

Najväznejší problém, prečo sledovaná veková kategória nenavštevuje knižnicu, je podľa výsledkov výskumu vyslovene subjektívny - nechúť, resp. nevôľa, ktorú prejavilo v priemere až 43,73 % opýtaných, najviac v Košickom (50,9 %), Prešovskom (48,1 %) a Trnavskom kraji (48 %), najmenej v Bratislavskom kraji (24,2 %). Spomedzi sledovaných typov škôl sme najvyššie hodnoty zaznamenali u gymnazistov (v priemere 48,46 %), nechúť navštevovať knižnicu sa u žiakov stredných odborných a základných škôl líši len minimálne (46,40 % : 46,12 %), tiež z hľadiska rodovej príslušnosti je rozdiel minimálny – chlapci: 49,2 %,

dievčatá: 41,25 %.

Najväčšiu nechuť navštevovať knižnicu sme zaznamenali u 13-ročných. V priemere 49,91 % respondentov sa nechce chodiť do knižnice, najviac v Košickom (75 %) a Trnavskom kraji (54,8 %), najlepšie sú na tom 13-roční respondenti v Banskobystrickom kraji, len 40,3 % respondentov prejavilo nechuť navštevovať knižnicu. Najmenej nevôle prejavili 14-roční respondenti. V priemere „len“ 45,2 % z nich sa nechce chodiť do knižnice, najlepšie výsledky dosiahol Nitriansky kraj (38,7 %).

Ďalším vážnym dôvodom je nedostatok času. Z tohto dôvodu nenavštevuje knižnicu v priemere 43,08 % respondentov, najviac v Nitrianskom (48,8 %) a Žilinskom kraji (47,1 %). Spomedzi všetkých troch typov sledovaných škôl to bolo najviac u žiakov stredných odborných škôl (52,51 %) a u gymnazistov (48,83 %). Menej voľného času na návštevu knižnice majú dievčatá (51,50 %) ako chlapci (v priemere 41,27 %). Najmenej voľného času na návštevu knižnice majú 17-roční – v priemere až 52,78 % respondentov nemá čas chodiť do knižnice, najvyššie percento sme zaznamenali v Košickom (61,1 %) a Nitrianskom kraji (59,5 %). Nedostatok voľného času úmerne narastá s vekom, najlepšie sú na tom 13-roční, len v priemere 40,28 % z nich uviedlo, že nemá čas na návštevu knižnice, najmenej voľného času majú 13-roční respondenti v Prešovskom (53,3 %) a Trenčianskom kraji (46,8 %). O knihy nemá záujem v priemere 27,96 % opýtaných, najviac v Košickom (39,5 %) a Prešovskom kraji (32 %). Najhoršie výsledky sme dosiahli u žiakov základných škôl (33,25 %). Najmenší záujem o knihy u žiakov stredných odborných škôl sme zaznamenali v Prešovskom (37,1 %), najväčší v Bratislavskom kraji, kde 26,4 % respondentov nemá záujem o knihy. U gymnazistov je najmenší záujem o knihy opäť v Košickom (41,9 %), najvyšší v Bratislavskom kraji, kde 20 % respondentov nemá záujem o knihy. O knihy nemá záujem približne raz toľko chlapcov (34,48 %) ako dievčat (19,13 %). Najkritickejšou vekovou kategóriou sú 15- a 14-roční – v priemere 35,75 %, resp. 33,55 % z nich nemá záujem o knihy, najvyššie percento sme zaznamenali v Košickom kraji (42,9 % 15-ročných a 44,6 % 14-ročných).

Zanedbateľnými dôvodmi, prečo respondenti nenavštevujú knižnicu, je nedostatok informácií o jej činnosti a službách, vzdialenosť knižnice, prípadne nechota jej pracovníkov. O existencii knižnice vo svojom okolí nevie asi v priemere len 4,43 % respondentov, vzdialenosť knižnice je problémom v priemere pre 6,9 % respondentov, len v priemere 3,32 % respondentov má skúsenosť s nechotou pracovníkov knižnice. Ponuka a skladba knižničného fondu nevyhovuje v priemere 10,55 % respondentov. Z iného, bližšie neurčeného dôvodu, nenavštevuje knižnicu v priemere 5,23 % respondentov.

Za pozitívum možno považovať, že o návšteve knižnice v blízkej budúcnosti uvažuje v priemere 13,71 % respondentov, najviac gymnazistov (21,53 %), najmenej žiakov základných škôl (11,81 %). Nádejnou vekovou kategóriou je najstaršia veková kategória respondentov – 17-roční (v priemere 16,62 %) a 16-roční (15,41 %), najvyššie percento 17-ročných potenciálnych používateľov knižnice sme zaznamenali v Nitrianskom kraji (26,2 %), 16-ročných v Bratislavskom (21,9 %). Väčší potenciál je u dievčat (v priemere 22,58 %) ako u chlapcov (10,16 %).

Presné údaje v základnej demografickej kategórii typ školy sú uvedené v tabuľkách 80 - 83.

Tabuľka 80

Ak nechodíš do knižnice, uveď prečo – nemám záujem o knihy

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	34,9	38,9	25,1	37,0	29,6	26,7	32,0	41,8	33,25
stredná odborná	26,4	29,3	27,3	26,3	20,6	26,7	37,1	32,4	28,26
gymnázium	20,0	17,7	12,4	28,8	17,4	20,6	20,8	41,9	22,45

Tabuľka 81

Ak nechodíš do knižnice, uveď prečo – nechce sa mi

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	45,6	52,2	42,9	44,2	42,3	42,6	48,2	51,0	46,12
stredná odborná	51,2	41,4	48,3	47,1	40,7	44,7	48,8	49,0	46,40
gymnázium	41,8	48,4	44,9	47,7	50,7	52,9	46,5	54,8	48,46

Tabuľka 82

Ak nechodíš do knižnice, uveď prečo – nemám čas

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	43,8	39,4	44,4	38,5	40,7	39,9	45,0	41,5	41,65
stredná odborná	47,5	47,7	56,8	47,9	59,3	56,7	49,3	54,9	52,51
gymnázium	40,6	52,1	51,7	43,2	50,7	47,1	50,5	54,8	48,83

Tabuľka 83

Ak nechodíš do knižnice, uveď prečo – nechodím, ale možno začnem

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	9,6	12,7	16,4	9,1	12,8	11,4	10,0	12,5	11,81
stredná odborná	16,3	13,3	20,5	16,2	20,6	14,7	8,0	16,7	15,78
gymnázium	27,6	21,9	32,6	18,9	18,8	20,6	15,8	16,1	21,53

Návštevnosť knižnice sme sledovali aj v kontexte so súhlasom či nesúhlasom s výrokom *V školských dňoch nemám okrem školy na nič čas*. Skúmali sme, nakoľko s týmto tvrdením súhlasia žiaci skúmaných typov škôl, tiež podľa rodovej príslušnosti a vekových kategórií. V tabuľkách 84 – 85 sú uvedené výsledky za jednotlivé kraje SR v odpovedi *úplne súhlasím* a *vôbec nesúhlasím* v základnej demografickej kategórii typ školy. Najviac sa s uvedeným tvrdením stotožňujú žiaci odborných škôl, v priemere 8,31 % úplne súhlasí, najviac v Banskobystrickom kraji (12,7 %). Iba o niečo menej s týmto výrokom súhlasia gymnazisti, medzi ktorými je v priemere 8,03 % úplne súhlasiacich, najviac ich je v Košickom kraji (16,1 %). Najmenej úplne súhlasiacich je medzi žiakmi základných škôl. V priemere 5,85 % opýtaných s týmto výrokom úplne súhlasí, najviac v Banskobystrickom kraji (7,1 %).

Vôbec s týmto výrokom nesúhlasí v priemere najviac žiakov základných škôl – 46,38 %, najviac ich je v Prešovskom kraji (52,4 %). Najmenej s týmto výrokom nesúhlasia žiaci stredných odborných škôl (v priemere 28,77 %), najviac ich je v Bratislavskom kraji (39 %). Z hľadiska rodovej príslušnosti sa s uvedeným výrokom stotožňujú viac chlapci ako dievčatá

- v priemere 7,23 % : 6,25 %.

Z vekového rozpätia 13- až 17-ročných je najvyššie percento úplne súhlasiacich vo veku 16 rokov – v priemere 8,3 %, najviac v Košickom (12,5 %) a Prešovskom kraji (11,2 %). Hneď na druhom mieste sú 17-roční respondenti, v priemere 7,91 % opýtaných sa s týmto výrokom úplne stotožňuje, najviac v Banskobystrickom (9,7 %) a Košickom kraji (8,7 %). S klesajúcim vekom klesá aj percento úplne súhlasiacich, najviac času si popri škole vedia nájsť 14-roční respondenti (v priemere len 4,92 % z nich s týmto výrokom úplne súhlasí).

Absolútne s týmto výrokom nesúhlasia najviac 15-roční respondenti – v priemere až 47,68 %, najviac v Trnavskom (53,2 %), Prešovskom (52,1 %) a Košickom kraji (51,1 %). Najmenej vôbec nesúhlasiacich je v priemere 32,65 % 17-ročných respondentov, najviac v Bratislavskom (36,6 %) a Trnavskom kraji (35,7 %).

Tabuľka 84

V školských dňoch nemám okrem školy na nič čas – úplne súhlasím

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	5,3	5,2	5,7	6,7	5,7	7,1	5,9	5,2	5,85
stredná odborná	4,8	7,3	8,0	7,4	10,0	12,7	9,3	7,0	8,31
gymnázium	3,9	8,1	5,6	6,8	10,1	6,3	7,4	16,1	8,03

Tabuľka 85

V školských dňoch nemám okrem školy na nič čas – vôbec nesúhlasím

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	46,1	49,7	41,6	45	43	44,9	52,4	48,4	46,38
stredná odborná	39,0	29,0	32,0	32,1	43,0	36,1	34,0	28,0	28,77
gymnázium	38,5	35,6	32,7	40,7	34,9	33,0	33,1	24,1	34,07

Predchádzajúce tvrdenie *V školských dňoch nemám okrem školy na nič čas* sme konfrontovali s tvrdením *V školských dňoch nemám čas chodiť do knižnice*, ku ktorému sa mohli respondenti vyjadriť v škále odpovedí *úplne súhlasím – čiastočne súhlasím – skôr nesúhlasím – vôbec nesúhlasím*. S týmto tvrdením vôbec nesúhlasí v priemere najviac žiakov základných škôl (12,75 %), najviac v Košickom (15,2 %) a Prešovskom kraji (14,8 %). Absolútny nesúhlas vyjadrilo v priemere 5,81 % žiakov stredných odborných škôl, najmenej Banskobystrickom (4,8 %) a Nitrianskom kraji (5,5 %). Najnižšie percento vôbec nesúhlasiacich gymnazistov je v opäť v Banskobystrickom kraji (7,2 %).

Úplne sa s týmto výrokom stotožňuje v priemere najviac žiakov stredných odborných škôl (57,98 %), najviac v Košickom (62,4 %) a Bratislavskom kraji (61,1 %). Najnižšie percento úplne súhlasiacich tvoria gymnazisti – v priemere 43,93 %, najmenej súhlasiacich je v Žilinskom (31,1 %) a Prešovskom kraji (36,4 %).

Z hľadiska rodovej príslušnosti je pomer úplne súhlasiacich chlapcov a dievčat v priemere 54,85 % : 42,37 %.

Z hľadiska veku je najviac úplne súhlasiacich medzi 17- (v priemere 53,9 %) a 16-ročnými respondentmi (51,23 %). Najmenej úplne súhlasiacich je medzi 13-ročnými (42,85 %).

Najviac úplne súhlasiacich je medzi 17-ročnými respondentmi v Košickom (57,7 %) a Bratislavskom kraji (57,4 %). Najmenej úplne súhlasiacich je medzi 13-ročnými respondentmi v Bratislavskom kraji (34,4 %).

Presné údaje o súhlase, resp. nesúhlase s výrokom *V školských dňoch nemám čas chodiť do knižnice* v základnej demografickej kategórii typ školy sú uvedené v tabuľkách 86 - 87.

Tabuľka 86

V školských dňoch nemám čas chodiť do knižnice – úplne súhlasím

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	43,6	50,2	44,9	46,9	41,2	42,1	50,2	42,8	45,23
stredná odborná	61,1	49,7	58,4	55,5	53,8	62,4	60,6	62,4	57,98
gymnázium	45,3	48,7	49,5	47,7	31,1	44,5	36,4	48,3	43,93

Tabuľka 87

V školských dňoch nemám čas chodiť do knižnice – vôbec nesúhlasím

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	12,5	12,1	13,2	9,1	13,3	11,8	14,8	15,2	12,75
stredná odborná	6,1	6,8	5,5	6,1	5,2	4,8	6,1	5,9	5,81
gymnázium	8,1	10,1	10,7	9,7	16,2	7,2	9,2	10,3	10,18

Ak zhrnieme odpovede na obidva ponúknuté výroky, dôjdeme k záveru, že v priemere takmer polovica respondentov voľný čas má, ale nie na návštevu knižnice.

7 ČÍTANIE A ŠKOLA

7.1 Čítanie povinnej literatúry

Školské prostredie sa vo všeobecnosti považuje za základné prostredie, ktoré sa spája s nadobúdaním a formovaním čitateľskej gramotnosti. Škola učí človeka základným čitateľským schopnostiam a zručnostiam - technike čítania a písania, správnej schopnosti čítania s porozumením, schopnostiam čítania ako základnej stratégie vzdelávania.

V princípe by škola mala viesť aj k tomu, aby sa stal človek uvedomelým a zrelým čitateľom, mala by učiť kritickému čítaniu a písaniu, viesť k čítaniu umeleckej literatúry ako rozvíjajúcej a formotvornej činnosti, motivovať k voľnočasovému čítaniu ako kultúrnej potrebe.

Skúsenosti z pedagogickej praxe ukazujú, že v mnohých prípadoch tzv. odporúčané, resp. povinné čítanie pôsobí skôr demotivačne. Napriek tomu vhodne zvolené stratégie, metódy, motivácie a stimulácie môžu výrazným spôsobom ovplyvniť čítanie detí a mládeže.

V našom výskume sme sa snažili zmapovať základný rámec školského kontextu čitateľského prostredia a čitateľských motivácií zo strany školy, intenzitu čitateľských motivácií a stimulácií zo strany školy. Čitateľská gramotnosť sa rozvíja primárne na hodinách čítania, písania, slovenského jazyka a literatúry. Pýtali sme sa na to, či učitelia na hodinách zadávajú žiakom mimočítankové čítanie.

V rámci daného ukazovateľa sme sa orientovali i na frekvenciu mimočítankového čítania.

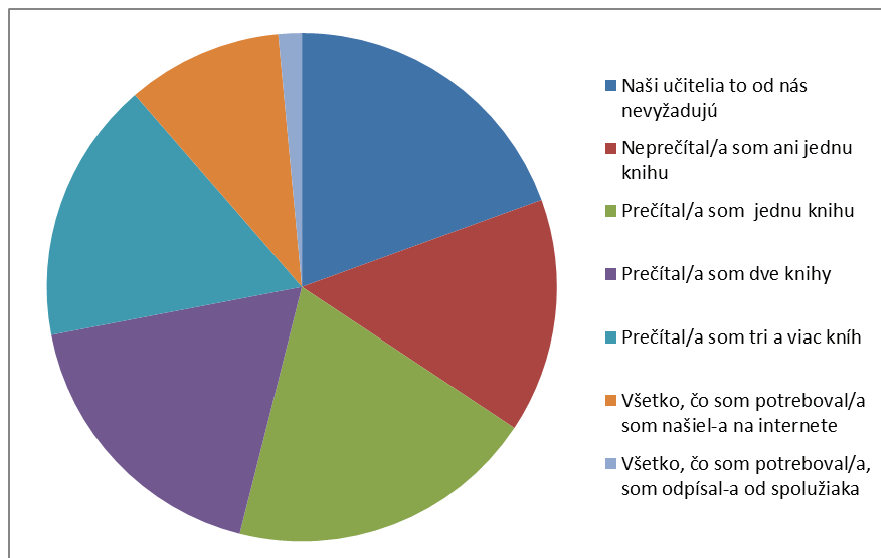
Z celkového počtu respondentov v priemere až 19,43 % odpovedalo, že učitelia mimočítankové čítanie od nich nevyžadujú, 14,86 % respondentov neprečítalo v minulom školskom roku ani jednu knihu a 19,57 % respondentov prečítalo v skúmanom období iba jednu knihu. Len 18,05 % respondentov prečítalo dve knihy, tri a viac kníh prečítalo len 16,63 % respondentov. Presné údaje za jednotlivé kraje sú uvedené v tabuľke 88, graf 9 znázorňuje priemerné hodnoty za celé Slovensko.

Tabuľka 88

Koľko kníh povinného (odporúčaného, mimočítankového) čítania si v minulom školskom roku prečítal/prečítala?

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
Naši učitelia to od nás nevyžadujú	15,6	13,4	23,8	18,4	19,4	25,5	18,9	20,5	19,43
Neprečítal/a som ani jednu knihu	19,3	12,7	10,7	18,4	14,2	11,3	16,3	16,0	14,86
Prečítal/a som jednu knihu	21,3	20,4	21,6	19,2	16,6	20,0	17,4	20,1	19,57
Prečítal/a som dve knihy	16,2	19,3	20,2	16,5	20,0	17,8	18,8	15,6	18,05
Prečítal/a som tri a viac kníh	17,4	20,9	13,5	15,2	17,7	13,6	16,6	18,2	16,63
Všetko, čo som potreboval/a som našiel-a na internete	8,2	12,1	9,1	9,4	9,7	10,2	11,3	9,0	9,87
Všetko, čo som potreboval/a, som odpísal-a od spolužiaka	1,6	1,3	1,2	2,3	2,4	1,5	0,9	0,7	1,48

Graf 9

V rámci formulovanej otázky nás zaujímalo, ako sa zvyšujú nároky na čitateľskú gramotnosť vzhľadom na typ navštevovanej školy. Celkovo možno konštatovať nízku úroveň nárokov na mimočítankové čítanie už na základnej škole. Už táto kategória respondentov totiž konštatuje, že učitelia nevyžadujú od nich mimočítankové čitateľské aktivity – v priemere 20,95 %, najviac ich je v Trenčianskom (49,2 %), najmenej v Bratislavskom kraji (16,7 %); 15,06 % žiakov základných škôl priznáva, že neprečítalo ani jednu knihu, najviac ich je

v Trenčianskom (43,4 %), najmenej v Banskobystrickom kraji (8,7 %). Jednu knihu prečítalo v priemere 19,98 % respondentov tejto kategórie, najviac ich bolo v Bratislavskom (25,6 %) a najmenej v Trenčianskom kraji (13,9 %). V priemere 14,67 % respondentov prečítalo tri a viac kníh, najviac ich bolo v Trnavskom (18,3 %) a Bratislavskom kraji (17,8 %), najmenej v Trenčianskom kraji (5,9 %).

Na stredných odborných školách sa podľa výsledkov výskumu situácia vzhľadom na mimočítankové čítanie mládeže motivované školou rapídne zhoršuje.

V priemere 18,62 % respondentov uviedlo, že učitelia od nich nevyžadujú mimočítankové aktivity, až 26,77 % uviedlo, že neprečítalo ani jednu knihu. V priemere len 14,8 % prečítalo jednu knihu, 11,8 % tri a viac kníh, 15,62 % z nich uviedlo, že všetko, čo potrebovalo, našlo na internete. Viac ako polovica respondentov (57,9 %) v Trenčianskom kraji uviedla, že neprečítala ani jednu knihu. Najmenej „nečitateľov“ sme zaznamenali v Nitrianskom kraji (16,4 %). Najvyššie percento žiakov stredných odborných škôl, ktorí prečítali tri a viac kníh sme zaznamenali v Trnavskom (18,3 %) a Bratislavskom kraji (17,8 %). Naopak najnižšie v Trenčianskom kraji (len 5,9 %). Na gymnáziách sa počet respondentov, ktorí využívajú knihy ako zdroj informácií pre pracovné úlohy, mierne zvyšuje – v priemere 20,05 % z nich prečítalo pre jednu knihu. Najvyššie hodnoty dosiahol Nitriansky kraj (30,4 %), najnižšie sme zaznamenali v Žilinskom kraji (14,1 %). Tri a viac kníh prečítalo v priemere 24,11 % gymnazistov, najvyššie hodnoty sme zaznamenali v Košickom (40,2 %) a Prešovskom (35,4 %), najnižšie v Trenčianskom kraji (len 5 %).

Na gymnáziách sa situácia v súvislosti s mimočítankovým čítaním študentov mierne vylepšuje, nárast čitateľských aktivít však nemožno považovať za významný. Potešujúce je, že len v priemere 11,96 % gymnazistov konštatovalo, že ich učitelia nevyžadujú mimočítankové čítanie.

Presné údaje podľa jednotlivých krajov z hľadiska typu školy sú uvedené v tabuľkách 89 - 93.

Tabuľka 89

Koľko kníh povinného (odporúčaného, mimočítankového) čítania si v minulom školskom roku prečítal/prečítala? – učitelia to nevyžadujú

Škola	Kraj								Priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
základná	16,7	17,9	29,5	49,2	26,7	25,4	26,1	24,9	20,95
stredná odborná	25,5	11,1	20,7	36,2	8,9	24,9	9,5	12,2	18,62
gymnázium	2,5	7,7	4,2	36,9	10,4	27,7	6,3	0	11,96

Tabuľka 90

Koľko kníh povinného (odporúčaného, mimočítankového) čítania si v minulom školskom roku prečítal/prečítala? – ani jednu knihu

Škola	Kraj								Priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
základná	13,2	10,0	7,8	43,4	9,8	8,7	14,6	13,0	15,06
stredná odborná	27,5	17,5	16,4	57,9	26,1	16,9	23,7	28,2	26,77
gymnázium	18,6	12,3	15,0	56,7	8,3	15,2	11,8	14,9	19,1

Tabuľka 91

Koľko kníh povinného (odporúčaného, mimočítankového) čítania si v minulom školskom roku prečítal/prečítala? – jednu knihu

Škola	Kraj								Priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
základná	25,6	22,9	18,1	13,9	17,5	20,9	17,6	22,5	19,98
stredná odborná	15,8	14,0	26,2	16,0	15,8	18,5	18,4	12,2	14,8
gymnázium	22,1	23,0	30,4	21,3	14,1	18,3	15,1	16,1	20,05

Tabuľka 92

Koľko kníh povinného (odporúčaného, mimočítankového) čítania si v minulom školskom roku prečítal/prečítala? – tri a viac kníh

Škola	Kraj								Priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
základná	17,8	18,3	15,5	5,9	16,0	15,0	12,5	16,4	14,67
stredná odborná	9,1	19,8	6,9	7,6	13,4	9,6	12,6	15,4	11,8
gymnázium	27,2	26,1	13,6	5,0	33,6	11,8	35,4	40,2	24,11

Tabuľka 93

Koľko kníh povinného (odporúčaného, mimočítankového) čítania si v minulom školskom roku prečítal/prečítala? – všetko, čo som potreboval/a som našiel/a na internete

Škola	Kraj								Priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
základná	5,6	10,0	5,7	7,7	6,2	10,4	8,3	7,2	7,63
stredná odborná	12,3	17,1	14,2	15,8	16,7	12,0	19,9	17,0	15,62
gymnázium	27,2	10,5	16,4	9,2	9,5	8,7	10,0	6,9	12,3

Analýza mimočítankového čítania z hľadiska rodovej príslušnosti potvrdzuje základný poznatok konštatovaný v našom výskume už niekoľkokrát, že frekvencia a intenzita čítania je u dievčat vyššia ako u chlapcov.

Takmer zhodne uviedli chlapci i dievčatá, že učitelia od nich nevyžadujú mimočítankové aktivity – v priemere 19,8 % : 19,0 %. V počte prečítaných kníh v skúmaných hodnotách (ani jednu knihu, jednu knihy, tri a viac kníh) sú aktívnejšie dievčatá ako chlapci.

Kritickým bodom podľa výsledkov výskumu je, že až v priemere 20,03 % chlapcov v minulom školskom roku neprečítalo ani jednu knihu mimočítankového čítania. Pre porovnanie uvádzame, že toto konštatovanie zvolilo v priemere len 10,72 % z celkového počtu dievčat. Najvýraznejšie rozdiely v čítaní mimočítankovej literatúry sa prejavujú pri alternatíve tri a viac kníh prečítaných počas minulého školského roku, ktorú si zvolilo len v priemere 13,02 % chlapcov oproti 19,7 % dievčat. Podrobnejšie hodnoty podľa jednotlivých krajov z hľadiska rodovej príslušnosti sú uvedené v tabuľkách 94 - 98.

Tabuľka 94

Koľko kníh povinného (odporúčaného, mimočítankového) čítania si v minulom školskom roku prečítal/prečítala? – učitelia to nevyžadujú

Pohlavie	Kraj								Priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
chlapec	17,7	15,5	21,6	19,2	20,2	26,5	14,8	22,9	19,8
dievča	13,3	11,8	25,1	17,8	18,8	24,8	22,2	18,2	19,0

Tabuľka 95

Koľko kníh povinného (odporúčaného, mimočítankového) čítania si v minulom školskom roku prečítal/prečítala? – ani jednu knihu

Pohlavie	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	22,8	20,8	14,2	24,2	18,1	14,2	23,5	22,5	20,03
dievča	15,4	7,4	8,6	12,9	11,6	8,9	10,7	10,3	10,72

Tabuľka 96

Koľko kníh povinného (odporúčaného, mimočítankového) čítania si v minulom školskom roku prečítal/prečítala? – jednu knihu

Pohlavie	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	21,2	18,9	18,2	17,6	14,0	16,5	17,2	18,1	17,71
dievča	21,7	21,3	23,6	21,0	18,4	22,8	17,5	21,7	21,0

Tabuľka 97

Koľko kníh povinného (odporúčaného, mimočítankového) čítania si v minulom školskom roku prečítal/prečítala? – tri a viac kníh

Pohlavie	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	12,3	15,4	11,4	11,7	14,7	12,6	12,8	13,3	13,02
dievča	23,5	24,6	14,5	18,8	19,6	14,6	19,5	22,5	19,7

Tabuľka 98

Koľko kníh povinného (odporúčaného, mimočítankového) čítania si v minulom školskom roku prečítal/prečítala? – všetko, čo som potreboval/a som našiel/a na internete

Pohlavie	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	9,5	11,3	11,8	10,3	10,1	11,5	12,3	9,7	10,81
dievča	6,7	12,7	7,5	8,5	9,3	9,2	10,3	8,5	9,08

7.2 Informačné zdroje a výučba

Informačná spoločnosť a znalostná ekonomika potrebujú ľudí, ktorí sú schopní informácie vyhľadávať a vyberať, porovnávať a hodnotiť, ale aj vytvárať a rozširovať. Kvalita a úroveň čitateľských kompetencií priamo súvisí s prospechom žiakov, s ich schopnosťami učenia sa a nadobúdania poznatkov na ostatných predmetoch. Aktívne a funkčné kompetencie čitateľskej gramotnosti by sa mali rozvíjať i na ostatných vyučovacích predmetoch (mimo slovenského jazyka a literatúry). Jedine takto možno zdokonaľovať schopnosti čítania ako aktívnej metódy nadobúdania poznatkov a funkčného využívania čítania vo všetkých oblastiach života žiaka, v jeho budúcej odbornej a profesionálnej orientácii a praxi. To si vyžaduje samostatnú prácu s rozličnými mimoučebnicovými materiálmi a informačnými zdrojmi a riešenie problémových úloh na ich základe. Výber vhodných a správnych informácií z rozličných zdrojov, ich hodnotenie a konfrontácia, parafrázovanie prečítaného, excerpovanie sú činnosti, ktoré rozvíjajú kompetencie idúce ďaleko za tradičné učenie sa. Opakované riešenie samostatných úloh z rozličných zdrojov si vyžaduje čítanie množstva rozličných zdrojov, čo logicky zdokonaľuje a upevňuje čitateľské kompetencie.

Zaujímalo nás, či je týmto smerom orientované aj vyučovanie na slovenských školách. Pýtali

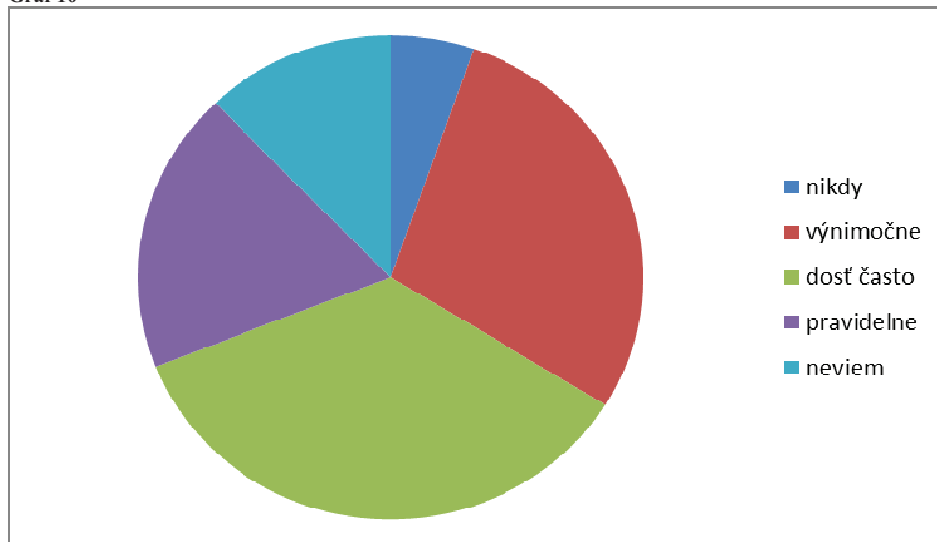
sme sa respondentov, či a ako často museli v minulom školskom roku získavať informácie potrebné pre vypracovanie domácich úloh, projektov, esejí z iných ako učebnicových informačných zdrojov. Sledovali sme tiež, aké informačné zdroje využívajú žiaci na riešenie týchto úloh, odkiaľ a akým spôsobom získavajú informácie, ako často museli v minulom školskom roku získavať informácie z mimoučebnicových zdrojov. Respondenti mali možnosť výberu z nasledovných možností: nikdy – výnimočne – dosť často – pravidelne – neviem. Pre potreby tejto výskumnej správy bližšie vyhodnotíme tri možnosti (nikdy, výnimočne a pravidelne). Napriek tomu, že alternatívu nikdy si zvolilo v priemere len 5,32 % respondentov, len v priemere 18,81 % respondentov odpovedalo, že v škole dostáva takého úlohy pravidelne a len približne tretina respondentov (35,11 %) odpovedala, že dosť často. Naproti tomu v priemere 28,47 % dostávalo úlohy smerujúce nad rámec učebnicovej literatúry len výnimočne. Najvyššie hodnoty v tejto možnosti sme zaznamenali v Bratislavskom kraji, kde 30,8 % respondentov uviedlo, že takéto úlohy dostáva len výnimočne a v Trenčianskom kraji (30,7 %). Presné údaje podľa jednotlivých krajov sú uvedené v tabuľke 99. V grafe 10 sú znázornené priemerné hodnoty za celé Slovensko.

Tabuľka 99

Niektorí učitelia dávajú žiakom aj rôzne domáce úlohy (referáty, eseje...). Ako často si v minulom šk. roku musel/a získať informácie z iných zdrojov?

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
nikdy	5,2	5,0	5,0	4,9	5,2	4,8	6,7	6,0	5,32
výnimočne	30,8	26,3	27,8	30,7	28,4	26,4	28,6	28,8	28,47
dosť často	33,7	35,5	37,1	34,1	33,6	36,7	35,1	35,1	35,11
pravidelne	18,3	21,4	20,5	16,0	18,5	19,7	18,6	17,5	18,81
neviem	12,0	11,7	9,7	13,7	14,3	12,4	11,0	12,6	12,17

Graf 10

Daný ukazovateľ sme skúmali aj z hľadiska typu školy a rodovej príslušnosti (tabuľky 100 - 105).

Tabuľka 100

Niektorí učitelia dávajú žiakom aj rôzne domáce úlohy (referáty, eseje...). Ako často si v minulom šk. roku musel/a získať informácie z iných zdrojov? - nikdy

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	5,8	4,7	4,8	3,9	6,0	4,4	6,5	5,7	5,22
stredná odborná	5,2	5,4	6,5	6,1	2,9	5,2	7,8	9,0	6,01
gymnázium	4,2	5,2	3,7	4,9	4,6	5,5	5,5	2,3	3,8

Tabuľka 101

Niektorí učitelia dávajú žiakom aj rôzne domáce úlohy (referáty, eseje...). Ako často si v minulom šk. roku musel/a získať informácie z iných zdrojov? - výnimočne

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	30,4	26,6	30,1	30,4	29,2	25,4	28,5	29,7	28,78
stredná odborná	33,0	28,9	26,8	31,0	31,8	32,8	30,7	25,0	30,0
gymnázium	28,9	23,0	19,6	32,5	19,1	24,9	26,6	29,1	25,43

Tabuľka 102

Niektorí učitelia dávajú žiakom aj rôzne domáce úlohy (referáty, eseje...). Ako často si v minulom šk. roku musel/a získať informácie z iných zdrojov? - pravidelne

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	15,0	16,5	18,0	14,4	16,9	16,7	17,4	16,4	16,41
stredná odborná	020,5	20,8	19,2	17,1	18,3	16,0	19,0	20,7	18,95
gymnázium	20,6	31,2	32,3	18,7	26,1	31,1	22,0	20,9	25,35

Tabuľka 103

Niektorí učitelia dávajú žiakom aj rôzne domáce úlohy (referáty, eseje...). Ako často si v minulom šk. roku musel/a získať informácie z iných zdrojov? - nikdy

Pohlavie	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	7,6	7,6	8,2	6,6	8,7	6,6	10,1	7,8	7,9
dievča	2,3	3,3	3,1	3,2	2,6	3,4	3,9	4,4	3,27

Tabuľka 104

Niektorí učitelia dávajú žiakom aj rôzne domáce úlohy (referáty, eseje...). Ako často si v minulom šk. roku musel/a získať informácie z iných zdrojov? - výnimočne

Pohlavie	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	31,3	28,3	27,7	33,1	31,4	28,9	29,9	31,4	30,25
dievča	30,3	25,0	27,8	28,8	26,4	24,3	27,6	26,5	27,08

Tabuľka 105

Niektorí učitelia dávajú žiakom aj rôzne domáce úlohy (referáty, eseje...). Ako často si v minulom šk. roku musel/a získať informácie z iných zdrojov? - pravidelne

Pohlavie	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	18,2	18,8	21,4	15,9	17,9	18,8	17,4	16,5	18,11
dievča	18,4	23,3	20,0	16,2	19,0	20,4	19,6	18,6	19,43

V súvislosti s daným ukazovateľom sme sledovali tiež väzby medzi samostatným štúdiom z mimoučebnicových zdrojov a knižnicou. Za negatívum možno vo všeobecnosti považovať nízku návštevnosť knižníc – vid' kapitola 6.

Výskum potvrdil, že žiaci a študenti nie sú dostatočne vedení k tomu, aby sa naučili využívať knižnicu ako jednu z najfundovanejších inštitúcií orientovaných na vzdelávanie a získavanie informácií, čo ovplyvňuje ich celkový postoj k tejto inštitúcii.

Skúmali sme i využívanie rôznych typov informačných zdrojov pri riešení úloh, projektov, esejí. Až v priemere 91,37 % respondentov uviedlo, že informácie pre dané úlohy získava z internetu, len 33,73 % získava informácie z kníh, len 12,13 % využíva časopisy, elektronické médiá (CD-ROM, DVD) uviedlo ako informačný zdroj len v priemere 4,65 % respondentov. Najjednoduchšiu formu – získavanie informácií od kamarátov a spolužiakov si vybralo v priemere 21,8 % respondentov. Získané hodnoty vo všetkých krajoch Slovenska sú vzácné vyrovnané, medzi jednotlivými krajinami sú len minimálne rozdiely s výnimkou Trenčianskeho kraja, kde sme zaznamenali vo všetkých sledovaných informačných zdrojoch najnižšie hodnoty. Presné hodnoty podľa jednotlivých krajov sú uvedené v tabuľke 106.

Tabuľka 106

Ak si také úlohy dostával/a, kde si informácie hľadal/a?

	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
v internete	94,6	97,7	96,7	57,4	96,8	95,9	97,0	94,9	91,37
v knihách	42,8	32,9	38,5	19,9	38,9	38,1	30,6	28,2	33,73
v časopisoch	11,8	12,4	12,8	7,0	16,4	13,2	12,6	10,9	12,13
CD-ROM, DVD	5,8	4,2	4,8	2,7	5,4	6,2	4,8	3,3	4,65
od kamarátov a spolužiakov	22,2	22,8	23,1	12,1	24,1	24,1	23,0	23,0	21,8
inde	4,2	2,1	2,4	1,0	2,0	1,9	1,8	2,8	2,27

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že najsilnejšiu pozíciu v získavaní informácií pre mimoučebnicové úlohy má internet. V priemere až 91,37 % respondentov si vybralo práve tejto informačný zdroj. Naproti tomu CD-ROM a DVD, ktoré patria tiež medzi nové a atraktívne médiá, využíva veľmi malé percento súčasnej mládeže – v priemere len 4,65 %. Knihu ako tradičný zdroj informácií zvolilo len v priemere 33,73 % respondentov. Veľmi slabé je postavenie časopisov. Len v priemere 12,13 % respondentov uviedlo, že využíva časopisy ako zdroj informácií napriek tomu, že populárno-vedecké a populárno-náučné časopisy by mohli spĺňať kritériá vhodného média získavania kvalitných informácií. Tabuľky 107 – 112 uvádzajú presné ukazovatele podľa jednotlivých krajov v možnostiach internet, kniha a časopis z hľadiska typu školy a rodovej príslušnosti.

Tabuľka 107

Ak si také úlohy dostával/a, kde si informácie hľadal/a? – v internete

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	90,2	97,0	96,0	96,3	95,7	95,1	96,6	94,5	95,17
stredná odborná	97,5	98,3	98,6	97,2	98,2	96,8	98,6	97,3	97,81
gymnázium	97,8	98,1	97,6	97,5	97,9	97,5	96,0	93,0	96,92

Tabuľka 108

Ak si také úlohy dostával/a, kde si informácie hľadal/a? - v knihách

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	46,6	32,7	40,4	33,0	39,0	36,3	29,7	27,1	35,6
stredná odborná	31,1	29,4	33,7	31,1	34,5	29,2	23,5	21,8	29,28
gymnázium	51,2	51,2	36,5	37,1	40,8	47,9	49,8	43,0	52,3

Tabuľka 109

Ak si také úlohy dostával/a, kde si informácie hľadal/a? - v časopisoch

Škola	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
základná	11,3	12,4	11,9	12,8	15,3	12,6	14,1	9,8	12,52
stredná odborná	11,5	14,8	13,8	10,5	20,0	13,6	10,6	11,2	13,25
gymnázium	12,9	9,8	15,2	12,1	15,0	14,8	13,3	19,8	14,11

Tabuľka 110

Ak si také úlohy dostával/a, kde si informácie hľadal/a? - v internete

Pohlavie	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	93,9	96,1	95,1	96,6	97,0	94,1	95,7	93,8	95,28
dievča	95,0	98,6	97,8	97,1	96,7	97,6	97,9	96,0	97,08

Tabuľka 111

Ak si také úlohy dostával/a, kde si informácie hľadal/a? - v knihách

Pohlavie	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	31,3	22,1	27,3	21,9	29,1	27,0	20,8	17,1	24,57
dievča	56,2	40,0	44,9	45,6	45,3	47,2	38,2	37,6	44,37

Tabuľka 112

Ak si také úlohy dostával/a, kde si informácie hľadal/a? - v časopisoch

Pohlavie	Kraj								
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
chlapec	9,8	8,2	10,6	8,8	11,1	9,8	10,5	7,3	9,51
dievča	14,2	15,0	14,1	14,9	19,9	16,1	14,2	14,1	15,31

Fondy knižníc sú potenciálne dôležitým zdrojom pre mimoučebnicové vzdelávanie. Zaujímalo nás pôsobenie školy a pedagógov pri upevňovaní a rozvoji čitateľskej a informačnej gramotnosti a úloha knižníc v tomto procese. Sledovali sme tiež, či pedagógovia vyžadujú od žiakov okrem učebníc i doplnkové informačné zdroje k vypracovaniu školských úloh, aké zdroje žiaci využívajú a či za účelom ich získania navštevujú aj knižnice. Ukázalo sa, že ak takéto zdroje učiteľ nevyžaduje, výrazne sa zvyšuje pravdepodobnosť, že žiak nepotrebuje využívať služby knižnice. Zdroje, ktoré využívajú žiaci a študenti pri mimoučebnicových úlohách sme konfrontovali s návštevnosťou knižnice. Výsledky potvrdzujú, že tieto dva parametre jednoznačne súvisia a môžu sa navzájom značne ovplyvniť. To znamená, že ak učiteľ žiakov upozorní, že informácie potrebné k vypracovaniu úloh sú prístupné v konkrétnych knihách, stúpne i počet žiakov navštevujúcich knižnice.

V rámci ukazovateľa mimočítankové (odporúčané, resp. povinné) čítanie sme sledovali aj súvislosti medzi frekvenciou čítania odporúčanej a vzťahom k školskej, príp. inej knižnici. Medzi respondentmi, ktorí tvrdili, že učitelia odporúčanú literatúru nevyžadujú ako aj respondentmi, ktorí neprečítali ani jednu knihu, je pomerne vysoké percento tých, ktorí nenavštevujú žiadnu knižnicu. Priama súvislosť existuje aj medzi intenzitou sledovaných čitateľských aktivít a frekvenciou návštevnosti knižnice. Podrobné výsledky za jednotlivé kraje sú uvedené v čiastkových výskumných správach a publikované na webových stránkach krajských knižníc, ktoré boli do výskumu zapojené.

8. Rodina a motivácia čítania

Postoj človeka k čítaniu a literatúre ako každodennej potrebe je formovaný od útleho veku, v čom má nezastupiteľné miesto rodina. Práve rodina s adekvátnou úrovňou literárnej a čitateľskej gramotnosti a kultúry poskytuje dieťaťu dostatok príležitostí pre kontakt s literatúrou a pozitívne čitateľské skúsenosti. Dieťa v dobre fungujúcej rodine by sa malo od malička stretávať s čitateľským vzorom rodičov a s knihou. Cieľom výskumu bolo aj sledovanie rodinného zázemia vo vzťahu k formovaniu vzťahu ku knihe a čítaniu a výchova aktívneho čitateľa.

8.1 Rodičovské čítanie v útlom veku

Základným prediktorom a ovplyvňujúcim faktorom čitateľstva a pozitívneho vzťahu k čítaniu a literatúre je intenzívny kladný zážitok a príjemná skúsenosť, ktoré majú najväčšiu silu. Preto sme pozornosť zamerali na prítomnosť a intenzitu čitateľskej intervencie, a to hneď niekoľkými otázkami.

Musíme konštatovať, že v nami realizovanom výskume sú dané ukazovatele o čitateľskej intervencii veľmi ťažko sledovateľné a hodnotiteľné vzhľadom na časový odstup respondentov od útleho detstva. Aj napriek tomu sa snaží náš výskum postihnúť základný náčrt týchto daných rodinných relácií a súvislostí vo formovaní čitateľstva. V prvom rade nás zaujímal pôvodca/aktér čitateľskej intervencie v predčitateľskom veku u našich respondentov (tabuľka 113).

Tabuľka 113
Počiatkové čítanie – predčítanie

Kto ti v detstve čítaval?	Kraj								priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
nikto	8,3	9,4	8,70	9,2	9,6	9	10,8	9,8	9,4
rodičia	87,1	83,5	86,20	85	85,2	84	83,5	84,5	84,9
starí rodičia	42,4	42,7	43,40	43,7	45,7	47,4	35,9	41,7	42,9
súrodenci	12,8	10,5	14,60	12,7	14,1	13,6	15,4	11,1	13,1
iní príbuzní	11,7	10,4	13,10	11,1	11,7	13,2	10,3	9,7	11,4

Najčastejším výskytom sa preukazuje **rodičovská** čitateľská intervencia – v priemere až 84,9 %, pričom najvyšší výskyt rodičovskej čitateľskej intervencie vykazuje Bratislavský kraj – 87,1 %, najmenší Trnavský spolu s Prešovským – 83,5 %, tento rozdiel však považujeme za zanedbateľný.

Priemerný ukazovateľ (ako aj čiastkové ukazovatele) je pomerne vysoký, čo je nepochybne veľmi pozitívne, nakoľko prvými činiteľmi pri formovaní čitateľstva by skutočne mali byť

rodičia. Treba však brať do úvahy, že indikátor nevypovedá o intenzite a frekvencii, systematickosti a zámernosti – rodičovské predčítanie mohlo byť sporadické či ojedinelé, sprevádzané silným dojomom.

V rámci výskumu nás interesovala aj prítomnosť čitateľskej intervencie starých rodičov, ktorá sa ukazuje zreteľne zriedkavejšia – v priemere 42,9 % a ktorá je odrazom modernej doby – oddelený rodinný život starých rodičov, sporadickosť interakcie starých rodičov s vnúčatami a sporadickosť spoločných aktivít, iné formy trávenia spoločného času a pod. Najvyšší výskyt čitateľskej intervencie starých rodičov vykazuje Banskobystrický kraj – v priemere 47,4 % respondentov. Zaujímala nás aj prítomnosť súrodeneckej čitateľskej intervencie, u ktorej by sa dal očakávať ďaleko vyšší výskyt. Súrodenecká čitateľská intervencia totiž rozhodne nie je z hľadiska efektov zanedbateľná (súrodenecký vzor, formovanie záujmu, spoločná aktivita a pod.), napriek tomu jej výskyt je v našej kultúre zriedkavejší – v priemere len 13,1 %. Tento výsledok nepovažujeme za lichotivý, ani ak zohľadníme, že respondenti nemusia mať starších súrodencov alebo súrodencov vôbec. V tejto kategórii intervencie vidieť zreteľné rozdiely medzi krajinami: Trnavský referuje o 10,5 % odpovedí o výskyte súrodeneckej čitateľskej intervencie, Prešov o 15,4 % odpovedí. Dané výsledky o súrodeneckej čitateľskej intervencii, prípadne i čitateľskej intervencii starých rodičov dokresľujú a spresňujú celkový pohľad na čítanie v rodine ako kultúrnu aktivitu na Slovensku.

Keďže spomienky na rodičovskú intervenciu (prípadne intervenciu iných príslušníkov rodiny) nemá význam sledovať a analyzovať z hľadiska veku, genderu a vzdelania, podrobné analýzy v jednotlivých demografických kategóriách z hľadiska rodovej príslušnosti, stupňa vzdelania a veku uvádzajú tabuľky 114 – 117, nebudeme ich ďalej analyzovať.

Tabuľka 114

Sprostredkované počiatočné čítanie v kontexte rodovej príslušnosti

Kto ti v detstve čítaval?	nikto		rodičia		starí rodičia		súrodenci		iní príbuzní	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Bratislava	8,5	8,0	87,3	86,8	37,9	47,5	9,9	16,2	8,7	15,4
Trnava	11,5	7,8	82	84,6	34,4	48,2	7,6	12,5	7,3	12,3
Nitra	11,8	7,0	82,8	88,1	37,9	46,5	11,4	16,6	8,0	16,2
Trenčín	11,1	7,2	83,5	86,5	37,7	49,8	11,5	14	8	14,3
Žilina	12,2	7,7	83,3	86,7	37,7	51,3	10,5	16,5	7,9	14,3
Banská Bystrica	13,2	5,7	79,3	87,9	41,8	52,0	9,3	17,1	9,6	16,1
Prešov	15	7,4	79,5	86,7	30,8	39,9	10,4	19,3	7,7	12,3
Košice	12,8	7,2	81,4	87,1	37,5	45	8,3	13,5	8,1	10,9
Priemer	12,0	7,3	82,4	86,8	37,0	47,5	9,9	15,7	8,2	14,0

Tabuľka 115

Sprostredkované počiatočné čítanie v kontexte vzdelania a typu školy

Kto ti v detstve čítaval?	nikto			rodičia			starí rodičia			súrodenci			iní príbuzní		
	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.
Bratislava	7,6	9,9	7,4	88,1	84,2	88,9	41,0	40,2	47,0	11,4	12,7	15,0	11,4	10,3	14,0
Trnava	10,3	10,6	6,5	83,1	81,1	86,9	42,1	43,0	43,6	9,8	10,0	11,7	10,5	7,1	13,8
Nitra	7,9	12,8	7,0	85,8	83,9	90,6	43,8	40,5	45,5	14,6	18,6	9,4	13,7	9,5	15,5
Trenčín	9,2	9,5	7,5	84,9	84,7	86,4	45,8	39,8	46,4	11,1	15,6	11,1	12,2	9,0	12,9
Žilina	9,1	8,3	11,7	86,9	83,6	84,2	45,6	43,9	50,8	12,7	18,5	12,1	11,7	11,7	12,1
Banská Bystrica	8,6	10,4	9,7	85,0	83,2	81,6	48,7	43,6	47,6	13,8	15,2	11,5	13,3	12,8	13,5

Prešov	10,7	10,6	11,5	83,5	83,0	84,0	37,3	34,1	33,8	15,4	16,2	14,5	12,0	7,0	9,3
Košice	9,8	10,2	8,1	84,3	83,3	89,5	42,8	39,8	36,0	12,7	8,1	4,7	9,4	11,8	7,0
Priemer	9,2	10,3	8,7	85,2	83,4	86,5	43,4	40,6	43,8	12,7	14,4	11,3	11,8	9,9	12,3

Tabuľka 116

Sprostredkované počiatkové čítanie v kontexte veku

Kto ti v detstve čítaval?	nikto					rodičia				
Kraj	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	3,1	10,6	8,7	9,3	7,7	90,7	86,9	87,4	86	86,5
Trnava	4,6	11,1	9,5	7,2	9,1	86,2	80,8	86,3	85,2	82,7
Nitra	5,6	9,6	6,6	9,7	9,2	90,5	83,1	87,6	87,9	87,1
Trenčín	7,9	8,9	12,7	8,5	9,4	87,7	83,4	83,8	86,7	83,2
Žilina	7,5	8,3	12,9	11,3	8,6	89,5	88,1	79,1	81,5	84,4
Banská Bystrica	4,3	8,6	10,4	10,7	9,3	88,7	86,3	81,4	81,0	83,5
Prešov	6,0	8,8	13,0	11,6	11,1	88,1	84,9	83,3	82,3	82,5
Košice	10,0	9,8	9,5	6,8	11,1	87,5	82,8	84,4	92,0	84,3
Priemer	6,1	9,5	10,4	9,4	9,4	88,6	84,5	84,2	85,3	84,3

Tabuľka 117

Kto ti v detstve čítaval?	starí rodičia					iní príb.				
Kraj	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	46,3	39,2	35,4	44,4	41,8	13,2	8,8	14,2	12,5	11,1
Trnava	41,5	43	42,6	45,5	41,4	9,2	10,9	10,1	10,7	10,5
Nitra	39,7	46,1	44,7	40,5	45,2	8,4	17,3	9,7	10,1	15,2
Trenčín	49,1	46,5	35,9	42,2	41,4	12,3	13,7	9,2	10,9	7,8
Žilina	50,9	54,5	44,2	44,0	38,7	14,4	11,3	9,2	10,8	11,3
Banská Bystrica	49,6	48,3	49,9	45,9	44,1	16,3	11,1	15,4	10,7	14,0
Prešov	38,8	39,9	34,3	32,1	34,0	14,9	11,2	11,3	7,2	8,1
Košice	45,0	45,6	40,1	44,3	37,9	7,5	9,1	9,5	13,6	9,1
Priemer	45,1	45,4	40,9	42,4	40,6	12,0	11,7	11,1	10,8	10,9

Zásada a princíp opakovania jednoznačne platí aj pri budovaní vzťahu k čítaniu a literatúre. V prípade predškolského dieťaťa tým, že prichádza do styku s písaným textom, ktorý je oproti hovorenej každodennej komunikácii bohatší a pestrejší, kontakt literárnym textom obohacuje slovnú zásobu, formuje schopnosť vnímania a porozumenia textu, zásadný spôsobom upevňuje vzťah ku knihe – formuje dobrého budúceho čitateľa a používateľa knižnice. Záver z prieskumu nie je až taký lichotivý pre rodičov našich respondentov, pretože by bolo iste lepšie, keby prevažnej väčšine detí bolo v detstve čítané pravidelne a systematicky. Na otázku *Ako často ti v detstve čítali?* odpovedalo v priemere len 51,9 % alternatívou *pravidelne*. Zvyšných 48,1 % vyznieva v našom výskume skôr nepriaznivo – v priemere 16,4 % respondentov odpovedalo alternatívou veľmi zriedkavo, 5,4 % nikdy a v priemere 26,2 % respondentov si na to nepamätá (tabuľka 118).

Pri tejto otázke sme považovali všetky odpovede mimo prvej za viac menej nepriaznivé, nakoľko odpoveď *nepamätám si* indikuje možnosť zriedkavého alebo žiadneho kontaktu s čítaním (z psychologického hľadiska dieťa vníma pravidelné aktivity ako žiaduci rituál, ktorý si pamätá do dospelosti). Preto sme odpovede 2 – 4 vyhodnotili aj sumárne (posledný riadok tabuľka 118). Takéto vyhodnotenie dokumentuje nepriaznivý výsledok pre pravidelnú čitateľskú intervenciu. Pri konfrontácii máme možnosť vidieť, že Prešovský a Košický kraj vykazujú vyšší výskyt nepriaznivých odpovedí ohľadom frekvencie a pravidelnosti čitateľskej

intervencie (tabuľka 118). Pravidelnosť čítania zaznamenáva najvyšší výskyt hlavne Nitriansky kraj (54,1 % respondentov) a Banskobystrický kraj (54 %), najvyšší výskyt nepriaznivých odpovedí registrujeme u výskyt u respondentov Prešovského kraja (51,7 % respondentov). Ak si všimneme analýzu z hľadiska genderu (tabuľka 119), všimneme si zreteľné rozdiely medzi chlapcami a dievčatami, o dôvodoch vyššieho výskytu u dievčat sa možno len dohadovať: je možné, že si dievčatá na to spomínajú intenzívnejšie, je možné, že dievčatám sa skutočne číta častejšie, lebo k danej aktivite viac inklinujú. Každopádne možno vyhodnotiť, že pozitívne hodnotenie *pravidelné čítanie* najčastejšie konštatovali dievčatá Nitrianskeho kraja (54,1 %), najmenší výskyt sme zaznamenali u chlapcov Prešovského kraja (42,3 %). Z hľadiska typu školy možno len dedukovať, že vzdelanie respondentov podmieňuje vzdelanie rodičov a to zasa postoj rodičov k čítaniu, prípadne nezáujem respondentov o čítanie ako aktivitu vôbec, každopádne možno konštatovať najvyšší výskyt odpovedí o pravidelnosti čítania nasledovne: najvyšší výskyt je u gymnazistov Nitrianskeho kraja – 60,7 % a najnižší výskyt v kategórii odborných škôl respondentov Trnavského kraja – 21,9 % respondentov. Podrobné analýzy v jednotlivých demografických kategóriách z hľadiska rodovej príslušnosti, stupňa vzdelania a veku uvádzajú nasledujúce tabuľky.

Tabuľka 118
Frekvencia predčítania v útlom detstve

Ako často ti v detstve čítavali?	Kraj								priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
pravidelne	50,9	51,3	54,1	53,7	53	54	48,8	49,2	51,9
veľmi zriedkavo	16	16,5	16,7	16,3	16,2	14,2	18,3	17,3	16,4
nikdy	4,8	6,1	4,9	4,8	5,2	6	5,4	6,1	5,4
nepamätám si	27,3	26,2	24,3	25,1	25,6	25,7	28	27,4	26,2
negatívna odp. (2-4)	48,1	48,8	45,9	46,2	47,0	45,9	51,7	50,8	48,1

Tabuľka 119
Frekvencia predčítania v útlom detstve v kontexte s rodovou príslušnosťou respondentov

Ako často ti v detstve čítavali?	pravidelne		veľmi zriedkavo		nikdy		nepamätám si	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Kraj								
Bratislava	47,1	56,3	18,4	13,7	5,0	4,6	29,5	25,3
Trnava	45,8	55,1	16,7	16,1	7,8	4,8	29,7	24
Nitra	47,3	58,1	19,6	14,9	6,7	3,9	26,5	23,1
Trenčín	50,7	57,0	15,7	17,1	6,4	3,2	27,3	22,6
Žilina	51,0	54,3	17,1	15,6	7,3	3,8	24,6	26,3
Banská Bystrica	49,8	57,6	14,1	14,1	9,5	3,2	26,5	25,2
Prešov	42,3	53,1	18,4	18,2	8,5	2,8	30,8	25,9
Košice	45,4	52,2	19,8	15,2	7,1	5,2	27,7	27,3
Priemer	48,3	51,4	16,9	14,6	7,1	6,8	27,8	21,6

Tabuľka 120
Frekvencia predčítania v útlom detstve v kontexte so vzdelaním a typom školy

Ako často ti v detstve čítavali?	pravidelne			veľmi zriedkavo			nikdy			nepamätám si		
	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.
Kraj												
Bratislava	50,7	47,1	14,8	14,8	19,2	3,2	5,6	5,1	24,4	28,9	28,6	42,5
Trnava	47,6	21,9	21,6	16,3	52,3	57	7,2	16,3	16,3	28,9	6,1	4,1
Nitra	55,6	44,3	60,7	17,6	17,6	12,1	4,4	7	4,2	22,4	31,1	22,9

Trenčín	55,3	49,1	60,1	14,1	20,6	13,9	5,4	4,3	3,6	25,2	26,0	22,4
Žilina	52,7	48,5	62,1	15,5	18,5	14,7	6,1	3,7	3,4	25,7	29,3	19,8
Banská Bystrica	54,1	48,8	58,6	13,5	18,5	12,3	5,8	8,1	5,3	26,5	24,6	23,9
Prešov	50,5	41,9	50,2	15,8	24,1	18,7	5,9	4,0	5,6	27,8	30,0	25,5
Košice	48,2	50,3	54,9	15,8	21,6	22,0	6,7	5,9	1,2	29,3	22,2	22,0
Priemer	45,8	37,7	41,0	13,5	21,4	16,5	5,1	6,1	7,9	23,2	22,0	20,1

Tabuľka 121

Frekvencia predčítania v útlom detstve v kontexte s vekom respondentov

Ako často ti v detstve čítavali?	pravidelne					veľmi zriedkavo				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Kraj	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	56,3	49,8	50	51,8	48,8	14	13,6	15,9	16,3	20,2
Trnava	45,3	48,2	49	60,9	51,5	18,8	19,9	12,2	14,5	17,8
Nitra	58,4	55,3	56	49,8	52,1	15,2	17,9	18,2	17,1	13,4
Trenčín	56,8	58,9	38,3	53,8	51,6	12,2	13,5	22,7	17,4	18,1
Žilina	53,7	53,9	54,2	52,5	50,0	15,8	15,8	14,2	18,1	15,4
Banská Bystrica	57,1	53,8	53,7	53,2	53,3	11,4	13,8	14,1	12,7	17,4
Prešov	55,2	48,7	51,0	46,6	45,3	13,4	18,6	14,1	22,3	19,9
Košice	50,0	50,7	45,3	56,8	51,0	10,0	14,1	17,4	21,6	21,9
Priemer	54,1	52,4	49,7	53,2	50,5	13,9	15,9	16,1	17,5	18

Tabuľka 122

Ako často ti v detstve čítavali?	nikdy					nepamätám si				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Kraj	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	1,7	8,2	5,6	5,1	3	27,9	28,3	28,6	26,8	27,9
Trnava	6,3	6,5	7,4	5,5	4,9	29,7	25,4	31,4	19	25,8
Nitra	5,6	4,2	4	4,3	6,5	20,8	22,6	21,8	28,8	28,1
Trenčín	5	5,3	7,1	3,8	4,7	25,9	22,4	31,9	25,0	25,6
Žilina	5,4	5,3	7,7	4,9	2,7	25,1	25,1	23,9	24,5	31,9
Banská Bystrica	2,9	5,3	7,3	8,3	4,7	28,6	27,0	24,9	25,9	24,6
Prešov	3,0	4,9	7,0	5,3	5,2	28,4	27,9	27,9	25,9	29,7
Košice	5,0	7,7	6,2	5,7	3,6	35,0	27,5	31,1	15,9	23,4
Priemer	4,36	5,93	6,54	5,36	4,41	27,7	25,8	27,7	24	27,1

S čítaním sú neodmysliteľne spojené aj emócie – emocionálny vzťah k imaginatívnym obrazom príbehu, vytváranie si pocitu v nadväznosti na prečítaný text, na situácie a atmosféru, ktoré s tým boli spojené. Vychádzali sme z psychologmi predikovaného predpokladu, že účinok fascinovaného prežívania literárneho príbehu v útlom detstve zanecháva v spomienkach stopu, možno i hlbšiu ako samotný prečítaný text.

Mimoriadne silný vplyv prvotného predčítania v útlom detstve môže demonštrovať otázka zameraná na pocity pri spomienkach na prvotné predčítanie. Na otázku *Ak ti rodičia čítavali, ako si na to spomínaš?* odpovedalo kladne v priemerných ukazovateľoch spolu vysoké percento respondentov (tabuľka 123). Súhrnný priemerný ukazovateľ dokumentuje, že až 74,3 % odpovedalo, že si na to spomína ako na zaujímavý (35,6 %) alebo príjemný (38,8 %) zážitok.

Pozitívny výsledok umocňuje fakt, že na túto otázku mohli odpovedať len tí, ktorí mali skúsenosť s čitateľskou intervenciou. Určitou nezodpovedanou a otáznou rezervou ostáva fakt, že pozitívny vzťah by mohli mať k čítaniu aj tí, ktorým v detstve nečítali. Za pozitívny výsledok možno považovať i priemerný ukazovateľ vzťahujúci sa na odpoveď *bolo to nudné* – len v priemere 2,2 % (tabuľka 123).

Uvedené skutočnosti môžu v konečnom dôsledku indikovať pozitívny vplyv vonkajšieho činiteľa a čitateľskej intervencie zameranej na deti v predčítateľskom veku, od ktorej možno očakávať aj značné pozitívne vplyvy. Je preto veľmi významné, aby bolo predčítanie (resp. čitateľská intervencia formou predčítania) využívané zámerne, programovo, systematicky a pokiaľ možno vo viacerých prostrediach a formách.

Tabuľka 123
Pocity z prvotného predčítania

Ak tí rodičia čítavali, ako si na to spomínaš?	Kraj								priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
bolo to zaujímavé	30,4	34,2	36,8	38,1	37,8	37	32,1	38,1	35,6
bolo to príjemné	32,7	40,1	40,8	38,2	40,3	40,2	39,8	38	38,8
bolo to nudné	2,4	1,9	1,6	1,5	2,6	1,9	3,1	2,7	2,2
neviem, nespomínam si na žiaden pocit	23,6	23,8	20,8	22,2	19,3	20,9	25,1	21,2	22,1

Z hľadiska detailnejšieho pohľadu je zaujímavá najmä diferenciacia odpovedí z hľadiska genderu, ktorá svojím spôsobom potvrdzuje konštatovanie odborníkov, že čítanie je viac ženskou záležitosťou ako mužskou (tabuľka 124). Priaznivejšie v prospech dievčat vyznievajú priemerné hodnoty odpovedí vzťahujúcich sa na *príjemný* (36,7 %) a *zaujímavý* (40,7 %) *pocit* z prvých kontaktov s čítaním a naopak, v priemere väčší výskyt negatívnych a neutrálnych odpovedí je u chlapcov – odpoveď *bolo to nudné* sa vyskytla v priemere u 3,5 % respondentov a nespomína si na žiaden pocit v priemere 24,8 %

Tabuľka 124
Pocity z prvotného predčítania z hľadiska vzdelania respondentov

Ak tí rodičia čítavali, ako si na to spomínaš?	bolo to zaujímavé		bolo to príjemné		bolo to nudné		nespomínam si na žiaden pocit	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Kraj								
Bratislava	34,0	34,2	34,3	39,5	4,3	1,0	27,4	25,3
Trnava	32,3	35,5	37,7	41,5	2,8	1,3	27,2	21,7
Nitra	36,2	37,1	38,4	42,1	3,1	0,8	22,2	20,1
Trenčín	37,5	38,8	35,5	41,0	1,9	1,1	25,1	19,2
Žilina	40,8	35,8	33,7	44,6	3,9	1,7	21,5	17,9
Banská Bystrica	36,3	37,6	37,1	42,3	2,7	1,4	24,0	18,7
Prešov	29,9	33,7	37,7	41,3	5,8	1,1	26,6	23,9
Košice	35,3	39,9	39,7	36,9	4,2	1,5	20,8	21,7
Priemer	35,3	36,6	36,8	41,2	3,6	1,2	24,4	21,1

Analýza pocitov a dojmov z prvotných predčítateľských aktivít v jednotlivých kategóriách respondentov podľa vzdelania potvrdzuje základný výsledok skúmaného ukazovateľa (tabuľka 125). Odchýlky možno charakterizovať ako mierne, medzi jednotlivými demografickými skupinami nie sú zvlášť významné rozdiely.

Tabuľka 125

Pocity z prvotného predčítania - škola

Ak tí rodičia čítavali, ako si na to spomínaš?	bolo to zaujímavé			bolo to príjemné			bolo to nudné			nespomínam si na žiaden pocit		
	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.
Kraj	37,2	32,1	31,9	30,6	38,6	43,5	4,0	2,6	1,1	28,2	26,7	23,5
Bratislava	34,3	34,2	33,8	36,3	43,2	43,6	3,0	0,8	1,0	20,4	21,9	21,6
Trnava	37,4	27,8	44,8	40,1	46,5	37,0	2,3	0,9	0,0	20,2	24,8	18,2
Nitra	38,8	37,1	38,2	36,3	40,3	39,4	1,8	1,6	0,4	23,1	21,0	22,0
Trenčín	36,4	37,5	43,6	38,6	43,9	40,1	3,2	1,1	2,5	21,7	17,5	13,9
Žilina	36,3	40,8	36,6	39,4	35,9	45,5	2,4	1,5	0,4	21,5	21,8	17,4
Banská Bystrica	31,7	31,8	33,5	38,2	42,1	41,7	3,4	4,0	0,8	26,7	21,8	24,0
Prešov	36,1	42,5	46,1	39,6	35,9	28,9	3,4	1,3	0,0	21,0	20,3	25,0
Košice	36,0	35,5	38,6	37,4	40,8	40,0	2,9	1,7	0,8	22,9	22,0	20,7
Priemer												

V nasledujúcich dvoch tabuľkách 126 - 127 uvádzame detailný pohľad na pocity z čitateľskej intervencie v detstve podľa krajov a veku (prvá tabuľka je každopádne kladne vyznievajúca, druhá skôr nepriaznivo).

Tabuľka 126

Pocity z prvotného predčítania z hľadiska veku

Ak tí rodičia čítavali, ako si na to spomínaš?	bolo to zaujímavé					bolo to príjemné				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Kraj	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	39,9	37,7	28,1	31,8	32,7	29,8	30,0	36,8	40,7	41,1
Trnava	37,5	38,6	28,0	31,3	35,9	28,6	37,3	37,8	46,7	42,3
Nitra	40,1	37,8	32,3	36,9	34,4	36,4	40,2	44,4	40,4	43,4
Trenčín	40,5	41,3	31,9	38,4	33,2	36,0	35,2	32,8	41,1	42,7
Žilina	39,1	32,2	44,5	36,9	42,7	35,1	42,9	32,0	46,0	38,2
Banská Bystrica	38,2	37,2	33,6	39,4	36,6	33,3	39,1	44,6	40,0	40,9
Prešov	38,1	32,4	28,8	35,8	32,0	23,8	38,9	41,0	35,8	45,6
Košice	34,3	36,0	35,2	46,8	45,2	40,0	41,9	37,7	38,0	31,3
Priemer	38,5	36,7	32,8	37,2	36,6	29,2	38,2	38,4	41,1	40,7

Tabuľka 127

Pocity z prvotného predčítania z hľadiska veku

Ak tí rodičia čítavali, ako si na to spomínaš?	bolo to nudné					nespomínam si na žiaden pocit				
	13,0	14,0	15,0	16,0	17,0	13,0	14,0	15,0	16,0	17,0
Kraj	13,0	14,0	15,0	16,0	17,0	13,0	14,0	15,0	16,0	17,0
Bratislava	4,6	3,2	3,5	1,6	2,7	25,7	29,1	31,6	25,9	23,6
Trnava	5,4	1,3	4,2	1,2	0,6	28,6	22,8	30,0	20,7	21,1
Nitra	2,5	1,3	4,0	0,4	0,5	21,0	20,7	19,2	22,1	21,7
Trenčín	2,5	1,5	2,5	0,8	1,4	21,1	22,1	32,8	19,6	22,7
Žilina	4,0	2,9	2,3	1,2	1,9	21,7	22,1	21,1	15,9	17,2
Banská Bystrica	2,4	3,2	1,1	1,8	0,9	26,0	20,5	20,7	18,8	21,6
Prešov	3,2	4,7	2,4	2,2	2,4	34,9	23,9	27,8	26,1	20,1
Košice	0,0	3,0	3,8	2,5	1,2	25,7	19,1	23,3	12,7	22,3
Priemer	3,1	2,6	3,0	1,5	1,5	25,6	22,5	25,8	20,2	21,3

Pri danom ukazovateli možno poukázať na niekoľko zaujímavých skutočností:

- možno predpokladať, že čitatelia nehodnotia skutočné dojmy a spomienky, ale nechávajú sa ovplyvniť aktuálnym vzťahom k čítaniu;
- skresľovať výsledky môžu: dlhý časový odstup respondentov od raného detstva, obmedzenosť a selektívnosť ľudskej pamäte, špecifická interpretácie faktov a zážitkov z detstva po určitom časovom odstupe, napr. človek má tendenciu odpovedať, že mu rodičia v detstve čítali aj v prípade, že šlo o ojedinelé čitateľské aktivity (niekedy dokonca iba o jednu), ktoré však vyvolali u respondenta veľmi silný dojem;
- posúdiť pravidelnosť, resp. nepravidelnosť čítania je pomerne subjektívne a nemusí odrážať skutočnosť, okrem toho nie je špecifikovaný interval periodicity;
- výskum nevytvára o zámeroch, s ktorými rodičia respondentom čítali, dĺžke časového obdobia rodičovského predčítania (do koľkých rokov rodičia respondentom predčítali), ani o tom, aká je úroveň rodičovského povedomia o význame čitateľských aktivít v útlom detstve v rodinnom prostredí;
- výskum nevytvára ani o pravidelnosti a zámeroch čítania ako úmyselnej čitateľskej intervencie.

Takéto a podobné pochybnosti by sme mohli vysloviť aj pri iných otázkach, musíme však vychádzať z predpokladu, že väčšina respondentov pristupovala k výskumu dostatočne zodpovedne a výsledky budú použiteľné pre potreby knižníc. Tieto a podobné otázky idú za rámec možností analyzovaného výskumu, preto treba zdôrazniť potrebu špecializovaného longitudálneho výskumu zameraného práve na rodinné čitateľské prostredie.

Potvrzuje intenzitu pozitívneho zážitku, z čoho sa dá implikovať motivačná a stimulačná sila, nadobúdanie pozitívnych čitateľských skúseností, možnosť formovania čitateľského záujmu.

9. Prestíž a imidž čítania, vzťah ku knihe

9.1 Pozitívny vzťah k čítaniu

Výskum sledoval aj zásadný kauzálny ukazovateľ čítania mládeže, ktorý mal odpovedať na otázku, *prečo mládež číta* – t.j. mal by vypovedať o postate veci (tabuľka 128). Hodnotenie ukazuje niekoľko základných skutočností. Najčastejším dôvodom, ktorý respondenti v našom výskume uvádzali, je, že ich *čítanie baví* – v priemere 51,4 %. Aj napriek tomu, že to je najčastejšia alternatíva, je to stále len mierne nadpolovičná časť respondentov. Je teda otázne, či ukazovateľ indikuje dostatočný záujem a vnútornú motiváciu súčasnej mladej generácie o čítanie ako spôsob osobnej kultúrnej realizácie.

Z hľadiska porovnania krajov možno ako kritické uviesť výsledky: 1) *čítanie ma baví* si vybralo len 33,6 % bratislavských respondentov, čo je markantný rozdiel oproti napr. 58,3 % košických respondentov; 2) rozvoj komunikačných a kognitívnych schopností ako dôvod čítania uvádza len 27 % trnavských a 27,5 % bratislavských respondentov; 3) vzdelávanie ako dôvod čítania zvolilo len 18,7 % trnavských a 19,7 % bratislavských respondentov.

Hodnoty poukazujú na nízke povedomie mladých ľudí vzhľadom na čítanie. V ostatných krajoch je to lepšie, ale ani u nich nie sú výsledky nijako postačujúce.

Alternatívu *čítanie kvôli škole a rodičom* si vybralo 13,6 % respondentov a iné dôvody uviedlo v priemere 14 %. Presnejšie sú dôvody čítania detí a mládeže uvedené v tabuľkách 128 - 131.

V tabuľke 129 možno sledovať diferencované vyhodnotenie odpovedí podľa jednotlivých krajov a pohlavia / genderu – tá demonštruje, že čítanie jednoznačne viac baví dievčatá ako chlapcov – priemerné skóre je 64,1 % : 40,7 %. (demonštrované vo všetkých krajoch).

Katégoriou s najväčším výskytom odpovede *čítanie ma baví* sú dievčatá Trnavského kraja (76,7 %), najpočetnejší výskyt odpovede u chlapcov zaznamenal Nitriansky kraj – 48,8 %. Najnižší výskyt odpovede zaznamenal v kategórii chlapcov (35,1 %) i v kategórii dievčat (52,0 %) Bratislavský kraj (tabuľka 129).

Vyhodnotenie danej otázky podľa škôl podľa očakávania prezentuje, že čítanie baví najviac gymnazistov. Priemerné skóre je v danej odpovedi 53,9 % respondentov základných škôl : 50,5 % odborných škôl : 65,2 % gymnazistov. Najvyššie percento výskytu odpovede zaznamenala kategória gymnazistov v Nitrianskom kraji – 77,4 %, najnižšie percento v danej kategórii je v Bratislavskom kraji (56,3 %, viac než o 20% nemej). V rovnakom kraji je najnižšie percento respondentov odborných škôl, ktorých čítanie baví (37,3 %), najvyšší výskyt odpovede v tejto kategórii je v Trnavskom kraji (68,4 %) – rozdiel medzi nimi tak činí viac než 30 %.

Priemerné skóre odpovedí podľa vekových kategórií bolo relatívne vyrovnané 54,3 % 13-ročných : 54,1 % 14-ročných : 53,1 % 15-ročných : 55,3 16-ročných : 51,2 % 17-ročných. Vzhľadom na vek sa najpriaznivejšie ukázali 13-roční z Košického kraja (64,3 %), v kategórii 14, 15, 16 a 17-ročných vedú jednoznačne respondenti Nitrianskeho kraja (63,5 %, 66,2 %, 69 %, 62 %). Najkritickejšou je 15-ročná mládež Bratislavského kraja (38,8 %).

Otázku zameranú na kauzálny činiteľ čítania autori výskumu formulovali tak, že respondenti mohli uviesť viaceré odpovede. V súvislosti s tým je veľmi nelichotivé, že ostatné dôvody čítania ostali ďaleko v závese za najfrekvencovanejšou odpoveďou.

Len v priemere 38,1 % respondentov uviedlo, že číta z *dôvodu rozvoja myslenia a vyjadrovania*. Čítanie ako základnú stratégiu *nadobúdania vedomostí* a praktických či profesijných zručností vníma len v priemere 25,3 %. Uvedené dve otázky demonštrujú slabé povedomie o čítaní – na základe ich vyhodnotenia považujeme za kritický vzťah mládeže k čítaniu ako rozvíjajúcej kognitívnej stratégii a základnej stratégii vzdelávania a implikujeme nedostatočné povedomie o čítaní všeobecne.

Zaujímavosťou pritom je, že kognitívno-rozvíjajúci vplyv ako dôvod čítania si vybralo viac dievčat ako chlapcov (45,2 % : 34,5 %), pri hodnotení dôvodu čítania ako stratégie vzdelávania je to naopak (31,6 % chlapcov : 25,5 % dievčat). Najvyšší výskyt sme zaznamenali u chlapcov Trnavského kraja 39,3 % a najnižší výskyt dôvodu u dievčat Žilinského kraja (Bližšie tabuľka 129).

Zaujímavé bolo analyzovať dôvody čítania i z hľadiska školy a stupňa vzdelávania: rozvoj myslenia a vyjadrovania ako dôvod čítania uvádza v priemere 37,5 % respondentov základných a 43,4 % odborných škôl a 49,8 % gymnazistov. Najvyšší výskyt tohto dôvodu uviedli respondenti odborných škôl Nitrianskeho kraja 56,8 % a gymnazisti Košického kraja 65,4 %. Kritickou kategóriou je kategória respondentov základných škôl Trenčianskeho kraja – len 31,8 % z nich uvádza rozvoj kognitívnych schopností ako dôvod čítania.

Zreteľne horšie sa ukazuje hodnotenie *vzdelávania* ako dôvodu čítania. Z hľadiska druhu školy je základné skóre – 25,7 % respondentov základných škôl : 28,6 % respondentov odborných škôl : 34,0 % gymnazistov. Najnižšie percento tých, ktorí čítajú kvôli vzdelaniu paradoxne vykazujú práve gymnazisti, a to zo Žilinského kraja (v tomto kraji je i najnižšie percento odpovedí s týmto dôvodom sumárne na všetkých typoch škôl (tabuľka 130).

Najvyššie výskyt vzdelávania ako dôvodu čítania zaznamenala kategória gymnazistov z Košického kraja, ale i tak to nie je ani polovica respondentov – 48,7 %. U respondentov Košického kraja sme zaznamenali i najvyšší výskyt vzdelávania ako dôvodu pre čítanie u všetkých typov škôl sumárne.

Nasledujúcich tabuľkách uvádzame presné výsledky výskumu aj podľa genderu, školy a veku.

Tabuľka

Dôvody čítania 128

Označ dôvody, prečo čítaš	Kraj								priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
čítanie ma baví	33,6	42,0	64,7	49,8	52,7	58,6	51,2	58,3	51,4
čítanie rozvíja moje myslenie aj vyjadrovanie	27,5	27,0	47,9	36,3	37,4	45,2	39,3	44,1	38,1
čítaním sa vzdelávam	19,7	18,7	29,7	24,0	24,7	29,3	30,8	25,7	25,3
kvôli škole, rodičom	14,7	6,8	10,5	17,9	17,9	11,3	16,5	13,2	13,6
iný dôvod	37,4	5,6	8,0	14,0	11,0	12,1	13,3	10,4	14,0

Tabuľka 129

Dôvody čítania - gender

Označ dôvody, prečo čítaš	čítanie ma baví		čítanie rozvíja moje myslenie aj vyjadrovanie		čítaním sa vzdelávam		kvôli škole, rodičom		iný dôvod	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Bratislava	35,1	52,0	30,6	40,7	25,7	25,6	19,6	18,9	26,6	19,8
Trnava	46,2	76,7	36,8	46,6	39,3	27	17,5	8,6	8,1	9,4
Nitra	48,8	71,3	43,0	50,2	35,2	27,3	16,0	8,2	6,6	8,7
Trenčín	38,4	58,8	28,6	42,4	25,9	22,4	21,7	15	17,9	11
Žilina	38,0	60,6	31,2	40,8	29,8	22,0	22,0	15,7	10,0	11,5
Banská Bystrica	42,2	67,8	36,0	50,3	34,3	26,4	16,5	8,5	10,2	13,0
Prešov	38,8	57,5	28,8	44,8	32,1	30,2	25,3	12	12,9	13,5
Košice	38,2	68,2	41,0	46,0	30,6	23,4	23,7	8,1	9,2	10,7
Priemer	40,7	64,1	34,5	45,2	31,6	25,5	20,3	11,9	12,7	12,2

Tabuľka 130

Dôvody čítania - škola

Dôvody čítania	čítanie ma baví			čítanie rozvíja moje myslenie aj vyjadrovanie			čítaním sa vzdelávam			kvôli škole, rodičom			iný dôvod		
	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.
Kraj															
Bratislava	39,3	37,3	56,3	32,0	32,9	43,8	23,3	26,6	27,8	18,7	16,8	22,4	26,5	27,7	13,9
Trnava	56,9	68,4	84,3	38,0	44,0	52,5	31,8	26,1	31,4	13,5	6,8	11,8	10,4	8,5	7,8
Nitra	64,0	54,0	77,4	44,5	56,8	52,7	28,50	30,90	32,90	11,5	10,8	6,2	8,5	6,5	7,5
Trenčín	49,3	45,1	59,5	31,8	36,2	48,0	22,2	22,7	30,4	20,2	22,7	8,4	13,7	16,0	11,5
Žilina	52,0	46,4	66,2	35,2	38,1	43,9	25,5	25,1	20,7	18,3	19,6	13,6	10,1	12,4	12,1
Banská Bystrica	58,2	53,9	63,7	42,5	48,7	51,5	25,7	32,2	38,6	11,5	7,0	11,7	12,4	11,3	12,9
Prešov	52,1	47,1	52,4	33,3	46,1	49,5	26,3	33,0	41,4	14,9	17,5	20,0	15,3	11,7	9,5
Košice	59,2	52,0	61,5	43,0	44,0	56,4	22,4	32,0	48,7	13,3	12,0	15,4	10,1	12,0	10,3
Priemer	53,9	50,5	65,2	37,5	43,4	49,8	25,7	28,6	34,0	15,2	14,2	13,7	13,4	13,3	10,7

Tabuľka 131
Dôvody čítania - vek

Označ dôvody, prečo čítaš	čítanie ma baví					čítanie rozvíja moje myslenie aj vyjadrovanie					čítaním sa vzdelávam				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Kraj	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	44,4	39,6	38,8	48,0	42,0	31,1	32,1	36,7	36,9	41,1	21,7	22,2	30,6	28,1	25,4
Trnava	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nitra	61,9	63,5	66,2	69,0	62,2	44,4	18,4	36,8	47,9	62,2	27,8	28,6	30,1	28,2	33,3
Trenčín	48,5	50,3	42,9	53,4	46,2	25,5	34,9	34,5	42,4	36,4	15,8	25,8	21,4	27,6	22,0
Žilina	60,5	49,4	53,4	50,3	45,8	37,5	36,5	37,1	39,0	34,7	23,4	26,6	24,1	24,0	26,3
Banská Bystrica	56,6	61,0	57,9	59,0	59,9	47,0	42,5	38,6	51,4	50,0	24,1	27,9	22,8	34,3	36,2
Prešova	43,9	52,3	55,6	53,8	45,8	26,8	31,0	36,0	43,6	52,9	31,7	22,0	28,2	40,4	37,8
Košice	64,3	62,7	56,5	53,7	56,3	42,9	44,4	42,5	31,7	56,3	25,0	21,3	22,8	24,4	45,0
Priemer	54,3	54,1	53,0	55,3	51,2	36,5	34,3	37,5	41,8	47,7	24,2	24,9	25,7	29,6	32,3

Tabuľka 132
Dôvody čítania - vek

Označ dôvody, prečo čítaš	kvôli škole, rodičom					iný dôvod				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Kraj	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	17,8	20,3	16,3	20,1	18,8	25,0	26,9	26,5	20,1	21,9
Trnava	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nitra	11,9	12,2	9,8	11,3	5,9	6,3	9,5	7,5	12,0	2,2
Trenčín	24,0	18,5	17,9	13,9	20,8	14,3	13,4	15,5	14,4	12,7
Žilina	16,0	19,2	13,8	19,2	22,9	10,2	11,4	8,6	10,6	12,7
Banská Bystrica	15,7	11,3	8,4	7,6	13,8	15,7	11,1	12,9	11,4	11,8
Prešova	14,6	17,4	12,4	19,2	18,2	24,4	13,9	14,3	10,9	11,1
Košice	17,9	15,4	10,9	17,1	11,3	14,3	8,3	10,4	12,2	10,0
Priemer	16,8	16,3	12,8	15,5	16,0	15,7	13,5	13,7	13,1	11,8

* hodnoty Trnavského kraja neboli v čase vyhodnocovania k dispozícii

9.2 Negatívny vzťah k čítaniu

Celkom logicky sme sa v našom výskume zamerali aj negatívne kauzálne faktory (indikátory) – dôvody, prečo mladí ľudia nečítajú. Respondenti si mali možnosť vybrať z nasledujúcich alternatív: *nemám na čítanie čas, čítanie je únavné, radšej si pozriem film, nebaví ma to, iný dôvod* (tabuľka 133), z ktorých sme za najkritickejšie logicky považovali druhý a tretí uvedený faktor.

Za kritické možno považovať, že najfrekvencovanejšou bola alternatíva *nebaví ma to*, ktorú uviedlo v priemere 48,6 % (čo je takmer polovica) z celkového počtu respondentov. Ako kritický faktor vnímame to, že až v priemere 36,5 % nečíta, lebo je pre nich *čítanie únavné a radšej si pozrú film* – faktor totiž svedčí o úrovni čitateľskej kompetencie respondentov. V priemere 4,4 % respondentov má *iný dôvod*, prečo nečíta.

Pri porovnaní odpovedí z jednotlivých krajov sa do najkritickejšej pozície dostali košickí respondenti, z ktorých až v 41,1 % odpovedalo, že je čítanie únavné a až 59 %, že ich čítanie nebaví.

Za úvahu stojí, že v priemere 33,8 % respondentov tvrdí, že *na čítanie nemá čas*, dôvodom totiž nie sú len školské povinnosti a krúžkové aktivity, ale i presun voľnočasových aktivít do sveta médií a virtuálneho priestoru (viď kap. Mediá a voľný čas mládeže).

Tabuľka 133
Dôvody nečítania

Označ dôvody, prečo nečítaš	Kraj								Priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
nemám na čítanie čas	17,9	25,3	36,7	37,6	44,6	33,9	39,7	34,3	33,8
čítanie je únavné, radšej si pozriem film	16,4	31,2	42,6	33,8	38,1	41,6	43,2	45,1	36,5
nebaví ma to	24,9	40,4	53,7	56,6	48,0	55,6	49,9	59,3	48,6
iný dôvod	3,6	3,1	4,6	4,6	4,6	4,4	4,9	5,5	4,4

Presnejší pohľad poskytuje charakteristika dôvodov nečítania z hľadiska genderu. Tabuľka 134 výrazne demonštruje, že čítanie ako voľnočasová aktivita

Tabuľka 134
Dôvody nečítania - gender

Označ dôvody, prečo nečítaš	nemám na čítanie čas		čítanie je únavné, radšej si pozriem film		nebaví ma to		iný dôvod	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Bratislava	34,8	48,9	38,0	32,1	56,5	51,1	9,2	5,4
Trnava	33,3	37,9	45,2	41,0	56,5	56,3	6,0	2,3
Nitra	26,6	48,3	42,2	43,0	63,6	42,4	4,0	5,3
Trenčín	33,8	45,1	34,9	31,6	60,2	50,0	3,9	5,9
Žilina	40,2	49,4	39,4	36,7	54,1	41,2	3,0	6,4
Banská Bystrica	30,7	38,4	40,3	43,6	57,2	52,9	4,6	4,1
Prešov	33,9	48,8	43,4	42,5	55,9	40,8	5,9	3,3
Košice	31,2	39,7	43,5	48,4	60,3	57,9	5,5	5,6
Priemer	33,1	44,6	40,9	39,9	58,0	49,1	5,3	4,8

Z hľadiska analýzy kauzálnych faktorov podľa vzdelania možno pozorovať, že vo všetkých krajoch sa prejavuje tendencia, že so zvyšujúcim sa stupňom vzdelania klesá percento odpovedí, že čítanie je únavné. Výsledky v tomto ukazovateli sú pomerne vyrovnané, najpriaznivejšie sa ukazujú respondenti Trenčianskeho kraja (32,9 % respondentov základných škôl + 34,7 % odborných + 33 % gymnazistov).

Ak sa pozrieme na vyhodnotenie odpovede *nebaví ma to*, konštatujeme kritickú úroveň daného ukazovateľa najmä vzhľadom na respondentov základných škôl v Trnavskom a Košickom kraji a čo je veľmi prekvapivé, nezájum o čítanie aj prejavilo aj vysoké percento gymnazistov najvyššie v Trenčianskom kraji. Nasledujúcich tabuľkách uvádzame presné výsledky výskumu aj podľa genderu, školy a veku.

Tabuľka 135
Dôvody nečítania –škola

Označ dôvody, prečo nečítaš	nemám na čítanie čas			čítanie je únavné, radšej si pozriem film			nebaví ma to			iný dôvod		
	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.
Kraj												
Bratislava	31,0	42,0	51,5	35,9	37,2	34,1	62,7	52,2	43,2	8,1	8,8	6,1
Trnava	24,4	37,2	58,4	49,8	41,7	30,4	69,1	50,0	36,8	1,7	4,4	10,4

Nitra	30,4	42,5	53,7	44,5	39,1	41,5	56,5	53,3	41,5	5,8	3,3	2,4
Trenčín	33,2	41,1	42,3	32,9	34,7	33,0	59,6	53,3	58,8	5,6	3,6	4,1
Žilina	39,6	50,2	57,9	38,8	40,4	23,7	53,4	43,1	39,5	4,4	4,0	7,9
Banská Bystrica	32,7	33,0	38,2	41,4	42,0	43,4	57,2	52,0	55,3	4,3	4,0	5,3
Prešov	37,4	41,7	46,0	41,0	44,5	50,0	49,8	54,5	41,0	5,6	3,3	5,0
Košice	28,9	42,9	52,9	44,7	52,4	29,4	65,0	46,4	50,0	5,3	6,0	5,9
Priemer	32,2	41,3	50,1	41,1	41,5	35,7	59,2	50,6	45,8	5,1	4,7	5,9

Tabuľka 136
Dôvody nečítania - vek 1)

Dôvody nečítania	nemám na čítanie čas					čítanie je únavné, radšej si pozriem film				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Kraj	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	35,2	33,1	23,6	45,5	44,7	36,3	34,6	38,9	33,7	40,4
Trnava	20,0	26,9	24,8	37,3	48,7	60,0	52,9	43,9	33,7	39,2
Nitra	23,3	37,4	25,4	42,0	44,9	30,0	46,5	52,5	40,7	36,7
Trenčín	37,6	33,5	29,5	39,0	43,7	33,6	30,9	45,5	32,7	34,5
Žilina	39,8	37,4	50,0	50,0	56,5	39,0	41,1	26,4	33,2	45,9
Banská Bystrica	23,7	35,2	34,2	23,8	40,2	55,3	42,2	35,1	49,2	43,2
Prešov	37,5	31,2	41,9	38,2	50,0	45,0	41,9	41,0	41,9	44,9
Košice	28,6	31,6	27,3	41,2	45,3	28,6	40,5	48,3	38,2	45,3
Priemer	30,7	33,3	32,1	39,6	46,8	41,0	41,3	41,5	37,9	41,3

Tabuľka 137
Dôvody nečítania – vek 2)

Dôvody nečítania	nebam ma to					iný dôvod				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Kraj	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	65,9	60,0	59,7	51,8	45,4	6,6	7,7	11,1	7,1	9,2
Trnava	53,3	63,9	72,0	55,4	40,7	0,0	3,4	8,6	6,0	8,0
Nitra	63,3	50,5	61,0	51,9	49,0	6,7	5,1	5,1	3,7	2,0
Trenčín	59,2	57,6	63,6	54,6	53,5	5,6	4,7	4,5	3,3	4,9
Žilina	48,0	52,1	59,7	42,0	45,9	8,1	2,6	1,4	2,6	7,1
Banská Bystrica	63,2	63,3	50,9	49,2	53,6	13,2	3,9	2,6	4,8	2,1
Prešov	40,0	52,2	50,0	58,1	44,2	10,0	3,2	7,1	2,2	5,1
Košice	42,9	64,6	68,5	50,0	46,5	14,3	7,6	2,8	8,8	5,8
Priemer	54,5	58,0	60,7	51,6	47,4	8,1	4,8	5,4	4,8	5,5

Ďalej sme našim respondentom výskumu ponúkli sériu výrokov, ktorými sme chceli precizovať ich postoj k čítaniu a status čítania v ich živote. Úlohou bolo uviesť, nakoľko sa s nimi stotožňujú či nestotožňujú, a to v rámci štyroch alternatívnych odpovedí: *úplne súhlasím* – *častočne súhlasím* – *skôr nesúhlasím* – *vôbec nesúhlasím*.

Prvý z výrokov bol motivovaný faktom, že čítanie môže byť ohrozené tým, že mladý človek v rámci socializácie preberá vzory správania a konfrontuje svoje správanie a postoje so vzorcami správania rovesníkov v skupinách. S výrokom *neuznávam spolužiakov, ktorí čítajú veľa kníh* vôbec nesúhlasí v priemere 62,5 % a skôr nesúhlasí v priemere 23,7 %. Úplne s ním súhlasí len v priemere 5 % a čiastočne súhlasí v priemere 10 % (tabuľka 138).

Výsledky sa z hľadiska porovnania krajov sa priveľmi nelíšia, napriek tomu porovnanie napríklad respondentov Nitrianskeho (úplne súhlasí 3,3 %; vôbec nesúhlasí 69,3 %) a Košického kraja (úplne súhlasí 5,8 %; vôbec nesúhlasí 59,7 %) vykazujú už zreteľnú

odchýlku .

Hodnotenie daného ukazovateľa statusu čítania medzi mládežou podľa genderu potvrdzuje vyšší status u dievčat ako u chlapcov (tabuľka 134). Kontrastné je napríklad skóre v odpovedi úplne súhlasím (v priemer 8 % chlapcov : 2,6 % dievčat). Z hľadiska genderu je kritická skupina chlapcov v Žilinskom kraji, kde súhlasí alebo čiastočne súhlasí s výrokom až 22,10 % respondentov.

Odmietanie spolužiakov, ktorí čítajú knihy vrcholí vo veku 15 rokov, kedy s uvedeným výrokom úplne súhlasí až v priemere až 6,4 % a čiastočne súhlasí až v priemere 10,9 % respondentov (spolu až 17,2 % respondentov) (tabuľka 136 - 137).

Porovnanie krajov z hľadiska veku možno stručne charakterizovať nasledovne: zväčša možno so stúpajúcim vekom badať rast kladného postoja k čítajúcim rovesníkom. U trinásťročných je najvyššie percento tých, ktorí neuznávajú čítajúcich spolužiakov v Trnavskom kraji (takmer 9,2 % úplne súhlasí a 12,3 % respondentov čiastočne súhlasí s výrokom), za kritický možno považovať výsledok odpovedí u bratislavskej štrnásťročnej mládeže (až 21,1 % úplne alebo čiastočne súhlasí s výrokom) a pätnásťročnej mládeže – až 26,8 % úplne alebo čiastočne súhlasí s výrokom. Najvyššie percento negatívneho postoja k čítajúcim rovesníkom majú šestnásť a sedemnásťroční z Košického kraja. Nasledujúcich tabuľkách uvádzame presné výsledky výskumu aj podľa genderu, školy a veku.

Tabuľka 138
Prestíž čítania

Neuznávam spolužiakov, ktorí čítajú veľa kníh	Kraj								Priemer
	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	
úplne súhlasím	4,7	5,1	3,3	5,2	4,8	5,7	5,3	5,8	5,0
čiastočne súhlasím	9,0	8,5	6,5	10,1	8,8	8,5	9,6	18,6	10,0
skôr nesúhlasím	25,3	25,0	21,0	24,8	24,6	24,1	18,6	25,9	23,7
vôbec nesúhlasím	60,9	61,4	69,3	60,0	60,3	61,6	66,5	59,7	62,5

Tabuľka 139
Prestíž čítania – gender

Neuznávam spolužiakov, ktorí čítajú veľa kníh	úplne súhlasí		čiastočne súhlasí		skôr nesúhlasí		vôbec nesúhlasí	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Kraj								
Bratislava	7,2	2,0	11,6	5,9	30,2	19,9	50,9	72,2
Trnava	9,9	1,7	12,2	6,1	29,7	22,0	48,3	70,2
Nitra	5,6	1,9	10,3	4,3	24,4	19,0	59,7	74,8
Trenčín	7,0	3,2	12,9	7,3	27,6	21,9	52,5	67,5
Žilina	8,5	2,5	13,6	5,8	27,6	23,1	50,2	68,6
Banská Bystrica	8,5	3,5	10,3	7,0	26,8	22,0	54,4	67,6
Prešov	8,1	3,1	13,7	6,6	21,3	16,5	56,9	73,8
Košice	9,0	3,1	11,7	5,7	29,9	22,5	49,5	68,6
Priemer	8,0	2,6	12,0	6,1	27,2	20,9	52,8	70,4

Tabuľka 140
Prestíž čítania – škola

Neuznávam spolužiakov, ktorí čítajú veľa kníh	úplne súhlasí			čiastočne súhlasí			skôr nesúhlasí			vôbec nesúhlasí		
	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.
Kraj												

Bratislava	6,6	3,9	3,2	12,8	8,9	3,4	29,2	23,5	22,3	51,4	63,7	71,1
Trnava	5,9	3,7	5,2	11,3	6,6	5,6	29,6	23,5	18,2	53,1	66,3	70,9
Nitra	3,7	4,0	0,5	7,4	6,9	2,3	22,2	21,0	16,0	66,6	68,1	81,2
Trenčín	7,2	3,2	3,6	11,8	10,0	5,4	25,9	27,0	16,5	55,0	59,9	74,6
Žilina	5,4	3,6	5,5	10,7	6,5	7,6	26,8	23,3	21,5	57,2	66,7	65,4
Banská Bystrica	6,1	4,4	4,5	9,7	6,8	6,6	24,4	27,6	19,7	59,8	61,2	69,2
Prešov	6,6	4,5	1,8	10,4	9,8	7,0	19,5	19,9	13,7	63,5	65,7	77,5
Košice	5,4	10,3	0,0	9,4	6,5	5,7	27,0	26,5	16,1	58,2	56,8	78,2
Priemer	5,9	4,7	3,0	10,4	7,8	5,5	25,6	24,0	18,0	58,1	63,6	73,5

Tabuľka 141
Prestíž čítania –vek 1)

Neuznávam spolužiakov, ktorí čítajú veľa kníh	úplne súhlasí					čiastočne súhlasí				
	Kraj	13	14	15	16	17	13	14	15	16
Bratislava	4,8	6,1	11,8	3,3	3,0	9,2	15,0	9,4	6,8	7,1
Trnava	9,2	4,2	7,0	2,8	4,7	12,3	9,7	11,8	5,9	6,4
Nitra	2,2	4,0	3,6	2,3	2,3	7,3	7,4	6,3	5,0	5,0
Trenčín	7,6	7,3	7,8	1,8	0,5	13,5	9,2	18,4	7,0	10,9
Žilina	6,3	4,8	3,6	4,8	3,2	12,0	9,5	13,9	5,5	8,1
Banská Bystrica	8,5	5,6	6,1	1,9	6,5	12,7	9,4	8,9	7,8	6,5
Prešov	6,1	6,9	5,6	2,8	4,2	7,6	13,7	7,8	9,2	7,3
Košice	0,0	4,9	5,6	5,7	6,6	7,7	8,7	10,3	10,2	5,6
Priemer	5,6	5,5	6,4	3,2	3,9	10,3	10,3	10,9	7,2	7,1

Tabuľka 142
Prestíž čítania – vek 2)

Neuznávam spolužiakov, ktorí čítajú veľa kníh	skôr nesúhlasí					vôbec nesúhlasí				
	Kraj	13	14	15	16	17	13	14	15	16
Bratislava	31,1	28,9	22,8	23,6	22,3	54,8	50,0	55,9	66,2	67,6
Trnava	32,3	29,5	29,9	21,0	21,3	46,2	56,7	51,3	70,3	67,6
Nitra	23,5	19,1	26,0	18,6	18,8	67,0	69,5	64,1	74,0	73,9
Trenčín	30,2	24,9	20,6	23,6	23,3	48,7	58,6	53,2	67,6	60,9
Žilina	26,6	27,3	25,5	23,9	21,0	55,1	58,4	57,0	65,8	67,7
Banská Bystrica	23,9	26,3	20,5	25,7	24,5	54,9	58,8	64,6	64,6	62,5
Prešov	21,2	17,6	19,7	14,8	19,0	65,2	61,8	67,0	73,2	69,5
Košice	28,2	26,0	27,6	26,1	23,0	64,1	60,4	56,5	58,0	64,8
Priemer	27,1	25,0	24,1	22,2	21,7	57,0	59,3	58,7	67,5	66,8

Status knihy u mladého človeka sme skúmali aj otázkou, ktorá bola nasmerovaná na vzťah a uznanie knihy ako nositeľa obsahu, ako symbol vzdelanosti a múdrosti. S výrokom *V knihách je veľa zaujímavého a múdreho* úplne súhlasilo v priemere 40 %, čiastočne súhlasilo v priemere 47,1 %, skôr nesúhlasilo v priemere 6,5 % a vôbec nesúhlasilo v priemere 4,6 % respondentov (tabuľka 143).

Všeobecné porovnanie odpovedí podľa krajov ukazuje, že najvyššie percento respondentov úplne súhlasiacich s výrokom bol v Prešovskom kraji (47,1 %) a najvyššie percento

respondentov rezolútne nesúhlasiacich s výrokom bol v Košickom kraji (6,5 %). Pri sumarizácii kladne (úplne alebo čiastočne súhlasí) a záporne vyznievajúcich (skôr alebo vôbec nesúhlasí) odpovedí sme došli k syntéze: Prešovský kraj v týchto dvoch výsledkoch sumárne dosiahol najvyššie percento kladných odpovedí – 90,5 %, najvyššie percento nesúhlasiacich odpovedí dosiahol sumárne Košický kraj 15,9 % (Nitriansky kraj neuviedol negatívne odpovede).

Tabuľka 143
Interes o knihy

V knihách je veľa zaujímavého a múdreho	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
úplne súhlasím	38,4	37,9	42,8	35,4	40,5	40,8	47,1	36,8	40,0
čiastočne súhlasím	49,1	46,8	46,2	50,4	47,3	46,6	43,4	47,3	47,1
skôr nesúhlasím	8,0	7,4	—	8,3	6,6	8,2	4,3	9,4	6,5
vôbec nesúhlasím	4,4	5	—	5,9	5,6	4,6	5,1	6,5	4,6

Dá sa konštatovať, že všeobecne má ešte kniha dobrý status, každopádne vyhodnotenie z hľadiska genderu potvrdzuje, že kniha ako kultúrna a poznávací hodnota má vyšší status u dievčat (úplne a čiastočne súhlasí 91,3 % dievčat) ako u chlapcov (úplne a čiastočne súhlasí 82,7 %). V našej tabuľke 139 výnimku tvorí výsledok z Prešovského kraja, ale to pripisujeme skôr tomu, že vysoké percento dievčat *úplne súhlasí*, preto sa znižuje percento pri odpovedi *čiastočne súhlasím* pod percentuálnu úroveň chlapcov).

Sumárne má kniha najvyšší status u chlapcov z Prešovského kraja – úplne a čiastočne súhlasí s výrokom 86,1 % a u dievčat rovnako z Prešovského kraja úplne a čiastočne súhlasí s výrokom 93,9 %. Najvyššiu mieru nesúhlasu s daným výrokom o bohatstve knihy sme zaznamenali u chlapcov Košického kraja (až 21,5 % skôr alebo úplne nesúhlasí s výrokom), u dievčat je percento nesúhlasu rapídne menšie (najvyššie u dievčat Košického kraja – 19,9 %).

Hodnotenie odpovedí na daný výrok z hľadiska vzdelania potvrdzuje, že vyšší stupeň vzdelania podporuje pozitívne vnímanie knihy ako hodnoty.

Zatiaľ čo u respondentov základných škôl je sumárne 83,3 % kladných odpovedí (úplne a čiastočne súhlasí s výrokom), u respondentov odborných škôl je to 86,4 %, u gymnazistov až 93,9 %. Z hľadiska vyhodnotenia podľa krajov má najvyšší status kniha ako zdroj múdrosti u prešovských respondentov základných škôl – 88,7 %, u prešovských respondentov odborných škôl 87,5 % a u Trnavských respondentov gymnazistov.

Vyhodnotenie negatívnych odpovedí (skôr alebo úplne nesúhlasí s výrokom) signalizuje najhorší status knihy ako hodnoty u respondentov Trnavského kraja: 42 % respondentov základných škôl, 43,4 % respondentov odborných škôl a 50,2 % gymnazistov. Nasledujúcich tabuľkách uvádzame presné výsledky výskumu aj podľa genderu, školy a veku.

V nasledujúcich tabuľkách 144 – 147 uvádzame bližšie diferencované hodnoty podľa genderu, školy a veku.

Tabuľka 144
Interes o knihy – rodová príslušnosť

V knihách je veľa zaujímavého a múdreho	úplne súhlasí		čiastočne súhlasí		skôr nesúhlasí		vôbec nesúhlasí	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Bratislava	33,7	43,8	50,3	47,6	9,0	6,9	6,9	1,7
Trnava	30,1	43,1	51,6	48,5	8,9	6,4	9,4	2,0
Nitra	35,5	47,1	48,4	44,8	9,4	5,9	6,8	2,1

Trenčín	30,2	40,6	51,2	49,6	9,5	7,2	9,2	2,6
Žilina	34,4	44,6	50,2	45,5	8,2	5,5	7,3	4,4
Banská Bystrica	33,5	46,8	47,8	45,4	12,0	4,9	6,7	2,9
Prešov	38,5	53,7	47,6	40,2	4,2	4,4	9,6	1,7
Košice	30,0	42,6	48,4	46,6	11,8	7,2	9,7	3,7
Priemer	33,2	45,3	49,4	46,0	9,1	6,1	8,2	2,6

Tabuľka 145

Interes o knihy – škola

V knihách je veľa zaujímavého a múdreho	úplne súhlasí			častočne súhlasí			skôr nesúhlasí			vôbec nesúhlasí		
	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.
Bratislava	35,8	38,8	41,7	47,4	48,7	52,0	10,6	8,3	3,9	6,1	4,2	2,5
Trnava	39,3	37,3	56,3	32	32,9	43,8	23,3	26,6	27,8	18,7	16,8	22,4
Nitra	42	40,9	48,6	45,2	49,6	45,8	7,6	8,0	4,2	5,1	1,5	1,4
Trenčín	32,8	36,3	40,9	49,1	51,6	51,6	11	6,6	4,7	7,1	5,6	2,9
Žilina	38,4	44,0	42,1	46,3	47,4	50,8	7,8	5,8	3,8	7,4	2,7	3,3
Banská Bystrica	38,8	40,9	49,0	46,8	49,6	41,4	9,2	5,6	6,6	5,3	4,0	3,1
Prešov	44,3	45,4	58,8	44,4	45,9	36,8	4,6	4,8	2,9	6,7	3,9	1,5
Košice	36,4	34,8	44,8	47,5	46,7	47,1	9,6	10,3	5,7	6,5	8,2	2,3
Priemer	38,5	39,8	47,8	44,8	46,6	46,2	10,5	9,5	7,5	7,9	5,9	4,9

Tabuľka 146

Interes o knihy - vek 1)

V knihách je veľa zaujímavého a múdreho	úplne súhlasí					častočne súhlasí				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	34,6	36,6	39,8	40,1	39,3	47,4	48,4	44,5	50,3	51,0
Trnava	35,9	35,1	30,3	39,5	44	51,6	52,5	48,9	54,3	45,8
Nitra	43,6	42,4	38,5	42,2	47,0	42,5	45,7	47,8	48,1	47,5
Trenčín	30,7	34,4	32,6	35,8	40,4	51,3	47,4	45,4	54,9	49,2
Žilina	40,0	37,6	35,2	42,3	48,7	43,6	49,1	53,1	50,5	42,2
Banská Bystrica	32,9	38,5	40,6	43,7	45,2	47,6	48,0	46,1	47,1	44,1
Prešov	38,8	41,3	48,5	52,0	51,1	47,8	48,3	40,5	41,2	42,0
Košice	45,0	37,0	34,5	31,0	43,6	40,0	46,4	49,9	42,9	41,5
Priemer	37,7	37,9	37,5	40,8	44,9	46,5	48,2	47,0	48,7	45,4

Tabuľka 147

Interes o knihy – vek 2)

V knihách je veľa zaujímavého a múdreho	skôr nesúhlasí					vôbec nesúhlasí				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	12,7	8,6	8,6	6,7	6,4	5,3	6,5	7,0	3,0	3,4
Trnava	7,8	7,5	11,5	3,1	6,6	4,7	4,9	9,3	3,1	3,6
Nitra	7,2	7,5	8,0	7,8	5,1	6,6	4,4	5,8	1,9	0,5
Trenčín	10,8	10,7	11,3	5,5	6,5	7,2	7,2	10,6	3,8	3,8
Žilina	8,1	7,7	5,6	4,8	5,3	8,4	5,6	6,2	2,4	3,7
Banská Bystrica	9,8	9,1	8,4	4,4	8,6	9,8	4,4	4,9	2,2	2,2
Prešov	6,0	5,1	3,4	4,0	4,2	7,5	5,3	7,5	2,8	2,7
Košice	7,5	9,3	9,9	9,2	9,2	7,5	7,3	5,7	6,9	5,6
Priemer	8,7	8,2	8,3	5,7	6,5	7,1	5,7	7,1	3,3	3,2

Na predchádzajúci výrok sme nadviazali vo výskume výrokom *Kto číta veľa kníh, je múdrejší* a predikovali sme medzi týmito dvoma výrokmi vysokú zhodu, na základe princípu – ak je v knihách veľa múdreho, je predsa zrejme, že kto ich číta, je múdrejší. Ukázalo sa však, že mnohí respondenti nepripúšťajú takýto príčinnno-následný vzťah (zrejme kvôli vlastným zriedkavejším čitateľským aktivitám). S výrokom *Kto číta veľa kníh, je múdrejší* súhlasilo len v priemere 78,3 %, nesúhlasilo spolu v priemere 21,7 % (tabuľka 148). Znamená to, že vysoká prestíž knihy ako zdroja múdrosti je vnímaná abstraktne, mladí ľudia ju nespájajú s vlastnou múdrosťou a záujmom o vlastné čítane.

Vyhodnotenie podľa krajov signalizuje, že najviac respondentov s daným výrokom súhlasilo v Banskobystrickom kraji – spolu 82,1 % respondentov, najviac nesúhlasia odpovedí výskum zaznamenal v Trnavskom kraji 25,6 % respondentov.

V nasledujúcich tabuľkách 149 – 151 uvádzame bližšie diferencované hodnoty podľa genderu, školy a veku.

Tabuľka 148
Prestíž čítania

Kto číta veľa kníh, je múdrejší	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
úplne súhlasím	24,1	23,7	79,2	24,0	27,6	31,7	34,4	28,0	78,3
čiastočne súhlasím	53,7	50,7		50,8	51,8	50,4	47,3	49,0	
skôr nesúhlasím	15,3	17,5	20,8	17,6	13,3	12,0	8,9	14,3	21,7
vôbec nesúhlasím	7,0	8,1		7,6	7,2	5,9	9,4	8,7	

Tabuľka 149
Prestíž čítania

Kto číta veľa kníh, je múdrejší	úplne súhlasí		čiastočne súhlasí		skôr nesúhlasí		vôbec nesúhlasí	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Bratislava	20,6	27,9	52,5	54,9	16,8	13,6	10,0	3,6
Trnava	19,8	26,4	46,2	53,7	21,5	14,7	12,5	5,2
Nitra	27,5	30,7	45,0	52,4	18,6	12,9	8,9	4,1
Trenčín	22,2	25,9	46,7	54,8	20,3	15,0	10,8	4,3
Žilina	34,4	44,6	50,2	45,5	8,2	5,5	7,3	4,4
Banská Bystrica	27,7	35,1	50,3	50,3	12,8	11,4	9,2	3,1
Prešov	30,6	37,4	46,1	48,3	9,5	8,3	13,8	6,0
Košice	22,5	32,8	45,8	51,9	17,2	11,6	14,5	3,7
Priemer	25,7	32,6	47,9	51,5	15,6	11,6	10,9	4,3

Tabuľka 150
Prestíž čítania

Kto číta veľa kníh, je múdrejší	úplne súhlasí			čiastočne súhlasí			skôr nesúhlasí			vôbec nesúhlasí		
	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.
Bratislava	28,2	18,3	24,8	51,2	54,6	56,1	13,7	17,6	15,0	6,9	9,5	4,2
Trnava	25,8	23,1	20,6	48,6	52,3	52,9	16,2	17,1	20	9,4	7,4	6,5
Nitra	29,3	27,5	32,9	47,7	55,4	50,2	16,6	10,5	14,1	6,4	6,5	2,8
Trenčín	25,5	24,9	18,3	48,0	50,3	58,8	17,6	18,3	16,5	8,9	6,4	6,5
Žilina	28,8	26,6	24,9	51,8	51,2	54,8	11,4	17,0	13,3	8,1	5,1	7,1

Banská Bystrica	36,5	32,9	23,5	44,8	50,5	52,9	12,3	11,4	23,5	6,3	5,2	
Prešov	33,5	32,1	40,3	47,3	46,9	48,0	8,5	12,0	6,2	10,7	8,9	5,5
Košice	28,5	26,3	27,6	48,1	50,5	54,0	15,0	12,4	11,5	8,4	10,8	6,9
Priemer	29,5	26,5	26,6	48,4	51,5	53,5	13,9	14,5	15,0	8,1	7,5	4,9

Tabuľka 151
Prestíž čítania

Kto číta veľa kníh, je múdrejší	úplne súhlasí					čiastočne súhlasí					vôbec nesúhlasí				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	32,6	28,2	18,8	22,0	19,8	46,1	53,2	57,8	55,7	54,4	7,0	6,1	8,6	5,8	9,4
Trnava	40,0	28,2	20,5	23,5	21,4	41,5	46,7	51,1	52,2	53,9	7,7	8,6	9,8	6,6	7,3
Nitra	33,3	30,3	22,2	25,5	35,5	48,1	48,5	47,1	58,3	46,1	7,7	5,3	7,6	4,2	6,0
Trenčín	26,4	24,7	25,4	22,4	23,5	49,5	47,2	43,7	56,0	50,4	8,3	9,1	10,6	6,3	5,4
Žilina	46,1	52,8	54,9	40,0	47,8	39,6	33,4	35,4	44,1	34,9	3,0	2,0	1,2	3,4	3,2
Banská Bystrica	29,4	29,9	30,7	31,6	37,4	49,7	52,0	52,6	49,0	46,0	7,7	4,8	7,2	8,3	4,0
Prešov	28,4	33,6	33,2	34,8	37,1	47,8	48,3	47,2	52,0	42,8	17,9	10,6	9,7	6,0	8,4
Košice	22,5	32,1	26,9	23,9	28,1	52,5	46,6	48,6	53,4	50,5	7,5	7,2	9,1	9,1	9,2
Priemer	32,3	32,5	29,1	28,0	31,3	46,9	47,0	47,9	52,6	47,4	8,4	6,7	8,0	6,2	6,6

V ďalšej otázke sme konfrontovali knihu ako zdroj poznania a informácií s internetom. Výsledky výskumu ukazujú na to, že kniha v súčasnosti ani zďaleka nemá pre mladých ľudí monopol na poznanie. Vyhodnocovacia tabuľka 152 prezentuje, že takmer polovica opýtaných respondentov jednoznačne prioritizuje internet ako bohatší zdroj informácií – v priemere 48,2 % respondentov. Sumárne až 85 % s daným výrokom viac či menej súhlasí a len v priemere 15,1 % viac či menej nesúhlasí.

Vyhodnotenie daného názoru na internet podľa krajov naznačuje, že internet za bohatší zdroj informácií považujú hlavne trenčianski a prešovskí respondenti (sumárne 86,8 % súhlasných odpovedí).

Tabuľka 152
Konfrontácia knihy a internetu

V internete je viac informácií ako v knihách	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice		Priemer
úplne súhlasím	48,8	46,7	84,6	49,6	47,7	43,8	51,6	49,0	48,2	85,0
čiastočne súhlasím	36,2	36,4		37,2	37,6	38,8	35,2	36,4	36,8	
skôr nesúhlasím	11,9	13,1	15,4	10,1	11,9	14,5	8,7	11,1	11,6	15,1
vôbec nesúhlasím	3,1	3,8		3,3	2,7	2,9	4,4	3,5	3,4	

Vyhodnotenie prestíže internetu ako bohatšieho zdroja informácií z hľadiska genderu jednoznačne potvrdzuje jeho prestíž a jednoznačnú inklináciu chlapcov k danému zdroju.

V priemere 56,5 % chlapcov súhlasilo s daným výrokom úplne a v priemere 30,7 % čiastočne (spolu až 87,1 % chlapcov), naproti tomu s daným výrokom úplne súhlasilo v priemere 34,5 % dievčat a čiastočne v priemere 46,5 % dievčat (spolu až 81 %).

Najväčšie uznanie dosiahol internet ako bohatší zdroj informácií u chlapcov v Nitrianskom kraji – 91,5 %, u dievčat v Prešovskom kraji (84,1 %).

Najväšiu mieru pochybností výskum zaznamenal u chlapcov Trnavského kraja – viac alebo menej nesúhlasí spolu 34 % a u dievčat Banskobystrického kraja – väčší či menší nesúhlas vyjadřilo 21,4 % (tabuľka 153)

Tabuľka 153

Názor na knihy ako bohatý zdroj informácií podľa genderu

V internete je viac informácií ako v knihách	úplne súhlasí		čiastočne súhlasí		skôr nesúhlasí		vôbec nesúhlasí	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Bratislava	62,9	32,6	26,3	47,6	8,3	15,9	2,5	3,9
Trnava	19,8	26,4	46,2	53,7	21,5	14,7	12,5	5,2
Nitra	58,0	32,6	33,5	47,8	6,2	16,4	2,4	3,1
Trenčín	62,0	36,6	29,4	45,1	6,1	14,3	2,5	4,1
Žilina	63,4	37,2	27,7	44,4	7,4	15,1	1,5	3,4
Banská Bystrica	55,9	33,9	31,5	44,8	10,1	18,1	2,5	3,3
Prešov	67,0	39,8	23,4	44,3	5,3	11,4	4,3	4,5
Košice	62,6	37,1	27,3	44,2	7,4	14,5	2,7	4,2
Priemer	56,5	34,5	30,7	46,5	9,0	15,1	3,9	4,0

Vyhodnotenie konfrontácie knihy a internetu z hľadiska vzdelania potvrdzuje predpoklad, že najčastejšie považujú internet za bohatší zdroj informácií žiaci základných škôl – priemer 47,7% respondentov. Najvyššie percento úplného alebo čiastočného súhlasu výskum zaznamenal u žiakov základných škôl v Žilinskom kraji – spolu 86 % respondentov, u študentov odborných škôl v Trenčianskom kraji – spolu 89,2 % a u gymnazistov Košického kraja spolu 81,6 %.

V danom kontexte si výskum všimol aj mieru nesúhlasu s daným výrokom, samozrejme, tá nie je až taká vysoká. V skupine základných a odborných škôl najväčšiu mieru nesúhlasu vyjadrili žiaci Trnavského kraja a v skupine gymnazistov respondenti Banskobystrického kraja.

Tabuľka 154

Názor na knihy ako bohatý zdroj informácií podľa školy

V internete je viac informácií ako v knihách	úplne súhlasím			čiastočne súhlasím			skôr nesúhlasím			vôbec nesúhlasím		
	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.
Bratislava	51,0	56,5	36,5	35,1	32,1	42,6	10,2	9,3	17,2	3,6	2,0	3,7
Trnava	25,8	23,1	20,6	48,6	52,3	52,9	16,2	17,1	20	9,4	7,4	6,5
Nitra	45,8	40,9	27,5	39,9	42,0	54,0	12	14,1	13,3	2,3	2,9	5,2
Trenčín	53,1	50,7	35,7	32,7	38,5	47,7	9,9	8,7	14,1	4,4	2,1	2,5
Žilina	51,9	44,7	35,6	35,3	42,2	38,9	10,6	9,9	21,8	2,2	3,1	3,8
Banská Bystrica	46,7	49,8	30,8	39,2	33,9	42,2	11,8	13,1	23,5	2,2	3,2	3,5
Prešov	56,4	52,1	35,7	33,2	35,0	42,3	6,5	9,0	15,4	3,9	3,9	6,6
Košice	50,8	46,2	39,1	36,3	33,9	42,5	9,7	16,1	12,6	3,2	3,8	5,7
Priemer	47,7	45,5	32,7	37,5	38,7	45,4	10,9	12,2	17,2	3,9	3,6	4,7

Vyhodnotenie daného názoru z hľadiska veku, najväčšiu dôveru ako v internet ako zdroj bohatý na informácie majú štrnásťroční – v priemere s výrokom úplne súhlasí 48,3 % respondentov (čiastočne súhlasí až 37,3 % štrnásťročných, spolu je to až 85,6 % štrnásťročných). Konfrontácia medzi kraji ukazuje, že najvyššie percento tých, ktorí súhlasia s daným výrokom, tvoria trinásťroční respondenti v Prešovskom kraji – čiastočne alebo úplne súhlasí spolu až 91 % respondentov, najväčšiu nedôveru v tento výrok sme zaznamenali u pätnásťročných respondentov Trnavského kraja – viac alebo menej nesúhlasí spolu 28,3 % respondentov.

Tabuľka 155

Názor na knihy ako bohatý zdroj informácií podľa veku

V internete je viac informácií ako v knihách	úplne súhlasím					čiastočne súhlasím				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Kraj										
Bratislava	42,6	56,5	48,4	47,2	49,5	42,6	30,7	36,5	37,1	34,6
Trnava	40,0	28,2	20,5	23,5	21,4	41,5	46,7	51,1	52,2	53,9
Nitra	39,9	45,6	50,5	34,5	35,0	43,2	41,4	35,6	49,2	44,7
Trenčín	51,3	53,6	56,6	43,1	49,8	33,9	32,8	31,5	43,1	39,0
Žilina	46,1	52,8	54,9	40,0	47,8	39,6	33,4	35,4	44,1	34,9
Banská Bystrica	54,9	44,3	45,8	41,7	39,9	28,2	42,4	39,8	37,9	35,3
Prešov	65,2	55,2	54,5	50,8	42,9	25,8	33,1	34,4	33,2	41,7
Košice	45,0	50,3	50,5	54,5	42,3	37,5	37,9	35,7	29,5	38,3
Priemer	48,1	48,3	47,7	41,9	41,1	36,5	37,3	37,5	40,8	40,3

Tabuľka 156

Názor na knihy ako bohatý zdroj informácií podľa veku

V internete je viac informácií ako v knihách	skôr nesúhlasím					vôbec nesúhlasím				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Kraj										
Bratislava	11,7	9,5	8,7	13,2	12,9	3,0	3,2	6,3	2,5	3,1
Trnava	10,8	16,4	18,5	17,6	17,4	7,7	8,6	9,8	6,6	7,3
Nitra	13,7	11,5	11,3	10,9	17,5	3,3	1,5	2,7	5,4	2,8
Trenčín	10,8	9,1	7,7	11,5	9,7	4,0	4,5	4,2	2,3	1,5
Žilina	11,3	11,7	8,5	12,5	14,0	3,0	2,0	1,2	3,4	3,2
Banská Bystrica	13,4	11,6	12,4	17,0	19,8	3,5	1,7	2,0	3,4	5,0
Prešov	7,6	7,1	7,0	10,8	11,1	1,5	4,6	4,1	5,2	4,2
Košice	10,0	8,6	11,2	11,4	15,8	7,5	3,1	2,6	4,5	3,6
Priemer	11,2	10,7	10,7	13,1	14,8	4,2	3,7	4,1	4,2	3,8

Ďalšou otázkou sme respondentov konfrontovali s čítaním ako aktivitou pre zábavu a relax. S výrokom *Čítanie kníh je dobrá zábava* úplne súhlasilo v priemere 19,2 % respondentov, čiastočne súhlasilo v priemere 44,2 %, skôr nesúhlasilo v priemere 22,1 % a vôbec nesúhlasilo v priemere 14,5 % respondentov (tabuľka 157).

Tabuľka 157

Čítanie ako zábava

Čítanie je dobrá zábava	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
úplne súhlasím	15,3	20,7	26,2	16,4	20,5	18,8	17,4	18,0	19,2
čiastočne súhlasím	45,6	41,3	46,2	41,3	44,6	46,4	46,4	41,7	44,2
skôr nesúhlasím	25,6	23,3	17,2	25,0	21,7	22,9	17,0	24,3	22,1
vôbec nesúhlasím	13,4	14,6	10,4	17,3	13,2	11,9	19,1	16,0	14,5

Z hľadiska hodnotenia skupín podľa genderu (tabuľka 158) sú výrazné rozdiely medzi chlapcami a dievčatami – úplne alebo čiastočne súhlasí s tým, že čítanie je dobrá zábava, spolu len v priemere 49,4 % chlapcov, naproti tomu v priemere 74,4 % dievčat. Kritickou je skupina chlapcov z Košického kraja v skupine, ktorá úplne súhlasí s tým, že čítania je dobrá zábava – len v 8,8 %. Ak sa bližšie pozrieme na hodnotenie chlapcov a dievčat zistíme, že v kategórii chlapcov je najnižšie percento tých, ktorí považujú čítanie za viac či menej

zábavné, v Košickom kraji – spolu len 42,1 % a najvyššie percento v Nitrianskom kraji – spolu 58 %.

Spomedzi dievčat sa k čítaniu ako dobrej zábave vzťahuje hlavne kategória dievčat Nitrianskeho kraja – 80,7 %, najnižšie percento dievčat súhlasiacich s daným výrokom je v Trenčianskom kraji spolu 70,1 %.

Vyhodnotenie negatívneho postoja k čítaniu ako dobrej zábave po krajoch naznačuje, že najviac sa k nemu prikláňajú chlapci z Košického kraja (nesúhlasí 25,5 % a skôr nesúhlasí 32,4 % – spolu je to 57,9 %) a dievčatá Trenčianskeho kraja (nesúhlasí 8 % a skôr nesúhlasí 20,2 % – spolu je to 28,2 %). Kategória chlapcov, ktorá nesúhlasí s výrokom, je najmenej početná v Nitrianskom kraji (spolu 42,1 %) a medzi dievčatami sú to respondentky taktiež z Nitrianskeho kraja (spolu 19,3 %).

Hodnotenie odpovedí z hľadiska stupňa vzdelania potvrdilo všeobecný predpoklad, že k čítaniu ako dobrej zábave sa budú prikláňať najviac gymnazisti (tabuľka 159). Z kategórie základných škôl najvyššie percento kladných odpovedí dosiahol Nitriansky kraj – 26 % respondentov, v kategórii odborných škôl bolo najvyššie percento jednoznačne súhlasiacich v Banskobystrickom kraji a v kategórii gymnazistov tvoria najpočetnejšiu skupinu respondenti Nitrianskeho kraja. Vyhodnotenie odpovedí, ktoré odkazujú na nesúhlas s tým, že čítanie je dobrá zábava, implikuje aj kritické skupiny: v rámci základných a odborných škôl sú to respondenti Prešovského kraja, v rámci študentov gymnázií sú to respondenti Banskobystrického kraja.

Analýza odpovedí z hľadiska veku opäť potvrdila, že kritickou vekovou kategóriou sú pätnásťroční (tabuľky 160 - 161). V rámci tejto vekovej skupiny je najmenej tých, ktorí s výrokom súhlasia (v priemere len 16,3 %), a to aj po zarataní tých, ktorí súhlasia len čiastočne (spolu v priemere 59,6 %). Zároveň je v danej kategórii najviac tých, ktorí s daným výrokom nesúhlasia úplne – v priemere až 18,4 % a sumárne po zarataní nesúhlasiacich čiastočne v priemere až 40 %. Kritickými skupinami pri porovnaní krajov sú 15-roční a 17-roční v Trenčianskeho kraja (11,8 %, 13,1 %). Najvyššie percento súhlasných odpovedí – najlepší vzťah k čítaniu ako zábave – preukázala kategória 13-ročných z Nitrianskeho kraja (28 % respondentov súhlasilo úplne, 75,3 % respondentov súhlasilo sumárne).

Tabuľka 158
Čítanie ako zábava

Čítanie je dobrá zábava	úplne súhlasí		čiastočne súhlasí		skôr nesúhlasí		vôbec nesúhlasí	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Bratislava	9,9	21,5	41,5	50,3	30,3	20,2	18,3	8,0
Trnava	12,1	26,5	35	45,5	28,8	19,6	24,1	8,4
Nitra	17,7	31,2	40,3	49,5	25,0	12,7	17,1	6,6
Trenčín	9,6	23,2	35,8	46,9	29,4	20,5	25,2	9,4
Žilina	12,7	25,7	38,1	49,0	28,1	17,4	21,0	8,0
Banská Bystrica	11,2	25,0	41,9	50,0	27,9	19,0	19,1	6,0
Prešov	11,2	22,1	36,4	54,2	21,1	14,0	31,3	9,7
Košice	8,8	25,8	33,3	49,1	32,4	17,4	25,5	7,7
Priemer	11,7	25,1	37,8	49,3	27,9	17,6	22,7	8,0

Tabuľka 159
Čítanie ako zábava

Čítanie je dobrá zábava	úplne súhlasím			čiastočne súhlasím			skôr nesúhlasím			vôbec nesúhlasím		
	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.
Bratislava	15,2	11,1	20,4	42,2	43,7	53	26	31,4	18	16,6	13,8	8,6

Trnava	16,8	18,4	30	38,7	45,5	41,6	24,7	25,3	18,8	19,9	10,8	9,6
Nitra	26,9	16,7	35,2	45,1	51,6	43,7	16,5	20,7	15,5	11,5	10,9	5,6
Trenčín	18,3	11,5	21,8	41	39,6	45,7	20,6	30,9	24,3	20	18,1	8,2
Žilina	21,8	13,4	29,5	42,4	47,7	47,7	21	26,2	14,9	14,8	12,8	7,9
Banská Bystrica	10,4	23,1	17,6	48,8	47,2	52,9	27,2	20	17,6	13,6	9,7	11,8
Prešov	18,5	12,0	20,9	44,7	46,1	52,7	15,8	21,2	15,8	21,1	20,7	10,6
Košice	18,8	12,4	23	41,9	41,4	40,2	22,1	31,2	28,7	17,2	15,1	8
Priemer	18,3	14,8	24,8	43,1	45,4	47,2	21,7	25,9	19,2	16,8	14,0	8,8

Tabuľka 160
Čítanie ako zábava

Čítanie je dobrá zábava	úplne súhlasím					čiastočne súhlasím				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	18,3	14,9	14,1	14,4	15,5	40,6	42,6	45,3	49,7	44,8
Trnava	16,2	17,6	14,8	28,6	22,7	43,1	41,2	35,8	41	44,5
Nitra	28,0	28,5	22,1	21,6	27,2	47,3	45,0	45,1	51,0	45,6
Trenčín	15,4	21,2	11,8	16,1	13,1	48,0	38,2	34,0	42,9	38,5
Žilina	27,0	22,2	16,4	15,8	12,9	43,3	42,2	46,1	48,4	45,2
Banská Bystrica	21,0	20,0	18,8	14,1	19,4	46,2	44,9	47,0	48,8	44,6
Prešov	20,9	20,3	17,1	16,3	15,6	35,8	42,0	48,5	45,8	50,9
Košice	25,0	23,1	15,4	14,8	16,8	40,0	39,7	44,1	45,5	38,6
Priemer	21,5	21,0	16,3	17,7	17,9	43,0	42,0	43,2	46,6	44,1

Tabuľka 161
Čítanie ako zábava

Čítanie je dobrá zábava	skôr nesúhlasím					vôbec nesúhlasím				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	24,5	25,5	28,9	25,0	26,6	16,6	17,0	11,7	10,9	13,1
Trnava	16,9	24,9	26,3	22,4	20,9	13,8	16,3	23,2	7,9	11,9
Nitra	15,4	16,7	15,9	18,9	18,9	9,3	9,9	16,8	8,5	8,3
Trenčín	20,8	20,5	22,9	27,9	33,1	15,8	20,0	31,3	13,1	15,4
Žilina	15,7	23,6	23,0	24,6	24,2	13,9	11,9	14,5	11,2	17,7
Banská Bystrica	19,6	22,1	23,5	23,9	24,5	13,3	12,9	10,7	13,2	11,5
Prešov	19,4	17,1	13,4	21,1	17,1	23,9	20,5	21,0	16,7	16,5
Košice	25	21,4	22,2	27,3	30,6	10,0	15,9	18,3	12,5	14,3
Priemer	19,7	21,5	22,0	23,9	24,5	14,6	15,6	18,4	11,8	13,6

Vzťah mládeže k čítaniu sme overovali aj výrokom *Je len málo dobrých kníh*. S týmto výrokom úplne súhlasí v priemere 28,4 %, čiastočne súhlasí v priemere 38,7 % a čiastočne alebo vôbec nesúhlasí sumárne v priemere 32,9 % respondentov (tabuľka 162). Komparácia podľa krajov vypovedá v neprospech respondentov Prešovského kraja – úplne s výrokom súhlasí až 34,4 %, v tomto kraji je i najviac súhlasných odpovedí sumárne, t.j. *súhlasím* a *čiastočne súhlasím* (až 71,7 %).

Hodnotenie z hľadiska pohlavia potvrdzuje väčšiu nedôveru ku knihám u chlapcov: s tým, že je málo dobrých kníh, súhlasí úplne v priemere 32,9 % chlapcov, čiastočne až 39,1 % (dohromady až 72 %). U dievčat je nedôvera o niečo málo nižšia – úplne súhlasí v priemere 24,8 % dievčat, čiastočne súhlasí až 38,5 % (dohromady až 63,4 %). Najvyšší výskyt súhlasu s výrokom, sme zaznamenali u chlapcov Prešovského kraja – 38,8 %. Chlapci Žilinského kraja boli najpočetnejšou skupinou pri hodnotení súhlasných odpovedí sumárne – 75,3 % (súhlasím aj čiastočne súhlasím spolu). Najvyšší výskyt súhlasu s nedostatkom dobrých kníh sme zaznamenali v kategórii dievčat Prešovského kraja – 69,4 %.

Hodnotenie z hľadiska školy (tabuľka 164) stavia do kritickej pozície Prešovský kraj: až 35,3

%, žiakov základných škôl a 30 % gymnazistov úplne súhlasí s tým, že je málo dobrých kníh. V kategórii študentov odborných škôl je najchúlostivejším Košický kraj – súhlasí 32,8 % respondentov. Hodnotenie súhlasu sumárne (súhlasím + čiastočne súhlasím spolu) vyšlo v neprospech žiakov základných škôl zo Žilinského kraja (spolu 72,2 %), študentov odborných škôl z Prešovského kraja (spolu 73,1 %) a študentov gymnázií z Košického kraja (spolu 62 %). Kritický je i pohľad na odpovede nesúhlasiace s tým, že je len málo dobrých kníh – v skupine Košických gymnazistov je to len 4,6 %. Vyhodnotenie daného ukazovateľa z hľadiska veku je pomerne vyrovnané vid' tabuľky 165 - 166.

Tabuľka 162

Názor na množstvo dobrých kníh

Je len málo dobrých kníh	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
úplne súhlasím	26,5	26,6	24,7	28,4	29,9	26,9	34,4	29,8	28,4
čiastočne súhlasím	38,8	39,4	38,5	40,0	39,7	38,6	37,3	37,6	38,7
skôr nesúhlasím	26,2	25,8	36,8,	23,1	22,6	25,0	18,5	24,7	32,9
vôbec nesúhlasím	8,5	8,2		8,5	7,8	9,5	9,7	7,9	

Tabuľka 163

Názor na množstvo dobrých kníh podľa genderu

Je len málo dobrých kníh	úplne súhlasí		čiastočne súhlasí		skôr nesúhlasí		vôbec nesúhlasí	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Bratislava	31,7	20,3	38,5	39,0	20,7	32,5	9,0	8,2
Trnava	35,1	21	38,8	39,8	18,3	30,7	7,8	8,5
Nitra	28,7	22,5	39,5	37,9	22,2	29,2	9,6	10,4
Trenčín	32,4	24,5	38,8	40,9	19,7	26,7	9,1	7,9
Žilina	33,5	27,5	41,8	38,3	17,5	26,0	7,2	8,3
Banská Bystrica	28,6	25,9	42,0	35,9	20,7	28,3	8,6	10,1
Prešov	38,8	31,1	36,2	38,3	14,9	21,2	10,0	9,4
Košice	34,7	25,8	36,8	38,1	20,4	28,3	8,0	7,9
Priemer	32,9	24,8	39,1	38,5	19,3	27,9	8,7	8,8

Tabuľka 164

Názor na množstvo dobrých kníh podľa školy

Je len málo dobrých kníh	úplne súhlasím			čiastočne súhlasím			skôr nesúhlasím			vôbec nesúhlasím		
	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.
Bratislava	29,8	29,9	17,4	41,2	41,0	32,4	21,0	23,0	37,7	8,1	6,1	12,5
Trnava	32,5	26,4	16,6	37,2	39,4	43,6	21,9	26,6	31,7	8,4	7,6	8,1
Nitra	24,9	29,5	17,8	40,4	36,0	33,2	25,1	25,8	34,6	9,6	8,7	14,5
Trenčín	30,0	31,8	16,5	41,1	37,6	41,2	20,4	23,1	31,5	8,5	7,5	10,8
Žilina	32,2	28,3	23,2	40,0	41,5	36,1	20,6	23,4	28,2	7,2	6,7	12,4
Banská Bystrica	28,3	28,3	21,1	39,9	37,1	34,9	23,4	24,3	31,5	8,5	10,4	12,5
Prešov	35,3	30,1	30,1	37,3	43,0	30,1	16,9	14,5	29,0	10,6	7,0	10,7
Košice	29,8	32,8	24,1	37,7	37,1	37,9	24,0	23,1	33,3	8,5	7,0	4,6
Priemer	30,4	29,6	20,9	39,4	39,1	36,2	21,7	23,0	32,2	8,7	7,6	10,8

Tabuľka 165

Názor na množstvo dobrých kníh – vek 1)

Je len málo dobrých kníh	úplne súhlasím					čiastočne súhlasím				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	27,9	31,0	28,1	23,0	27,2	40,6	42,7	34,4	37,4	38,3

Trnava	32,3	31,8	32,7	18,6	22	44,6	37,5	36,1	41	41,5
Nitra	27,5	25,0	25,4	24,8	22,0	35,7	41,7	39,7	35,3	34,9
Trenčín	30,2	27,8	40,6	24,7	29,1	41,5	43,3	33,6	39,1	38,0
Žilina	32,5	31,2	26,1	27,9	29,9	37,0	42,1	41,8	38,9	40,1
Banská Bystrica	28,2	29,3	26,2	28,3	22,2	37,3	38,3	41,2	32,7	41,2
Prešov	43,3	36,2	33,7	35,3	30,2	38,8	36,7	37,8	34,5	39,5
Košice	25,0	30,3	28,9	31,8	30,1	25,0	39,7	37,8	36,4	37,2
Priemer	30,9	30,3	30,2	26,8	26,6	37,6	40,3	37,8	36,9	38,8

Tabuľka 166

Názor na množstvo dobrých kníh – vek 2)

Je len málo dobrých kníh	skôr nesúhlasím					vôbec nesúhlasím				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	22,7	19,2	24,2	31,8	25,8	8,7	7,1	13,3	7,9	8,7
Trnava	16,9	22,4	22,3	31,4	28,8	6,2	8,3	9	9	7,6
Nitra	27,5	23,5	25,4	30,6	29,8	9,3	9,9	9,4	9,3	13,3
Trenčín	20,4	20,1	18,2	27,9	23,6	8,0	8,9	7,7	8,3	9,3
Žilina	21,9	19,9	23,6	25,1	22,5	8,6	6,8	8,5	8,1	7,5
Banská Bystrica	21,1	24,5	25,1	25,9	26,5	13,4	7,9	7,5	13,2	11,1
Prešov	9,0	16,7	18,0	22,5	20,1	9,0	10,4	10,5	7,6	10,2
Košice	35,0	21,7	25,2	26,1	26,0	15,0	8,3	8,1	5,7	6,6
Priemer	21,8	21,0	22,8	27,7	25,4	9,8	8,5	9,3	8,6	9,3

Respondentom nášho výskumu sme tiež ponúkli, aby sa vyjadrili k výroku *Dobrych knih je veľa, ale ťažké je si z nich vybrať*. Daný výrok je kontroverzný či dvojznačný, nakoľko môže v sebe ukrývať neznalosť literárnych tvorcov a literatúry, nedostatok schopnosti orientovať sa v nej, ale aj vášň pre knihy a čítanie. Okrem toho výrok skrýva v sebe, najmä pri zápornej odpovedi, dvojitú možnosť nesúhlasu. Je teda komplikované hodnotiť ho polarizovane ako vyslovene pozitívny alebo negatívny indikátor. Napriek tomu budeme formulovať niektoré zásadné výsledky. Všeobecné vyhodnotenie výroku predkladá: úplne súhlasí v priemere 21,9 %, čiastočne súhlasí v priemere 36,2 % a čiastočne alebo vôbec nesúhlasí sumárne v priemere 29,5 % respondentov (tabuľka 167). Komparácia podľa krajov vypovedá vysokú mieru úplného súhlasu s výrokom u respondentov Banskobystrického kraja – 25,1 % a celkového súhlasu u respondentov Nitrianskeho kraja – súhlasí celkom až 63,2 %, naopak nízku mieru absolútneho nesúhlasu zaznamenávame u respondentov Banskobystrického kraja – 11 % a nízky výskyt nesúhlasných odpovedí sumárne u Prešovského až 38,2 %.

Celkovo súhlasí s výrokom v priemere viac dievčat ako chlapcov (v priemere 65,2 : 49,9 %) (tabuľka 168). Najpočetnejšou skupinou súhlasiacou s výrokom sú dievčatá Nitrianskeho kraja – spolu 71 %, v kategórii chlapcov najväčší výskyt čiastočného alebo úplného súhlasu dosiahli chlapci rovnakého kraja (55,8 %).

Zaujímavý pohľad na odpovede je z hľadiska škôl: najväčší výskyt odpovedí je pri alternatíve čiastočne súhlasím, a to vo všetkých kategóriách škôl. Zaujímavý je ďalej i fakt, že v rámci všetkých typov škôl je najväčší výskyt súhlasu (úplného+ čiastočného) u respondentov Nitrianskeho kraja – respondenti základných škôl spolu 65,3 %, odborných škôl 64,8 %, gymnázií spolu 69 %. Najnižší výskyt úplného súhlasu sme vypočetovali u gymnazistov Košického kraja – len 11,5 %. Odpovede *čiasťočne súhlasím* a *skôr nesúhlasím* boli relatívne vyrovnané – aj to možno považovať za prejav určitých rozpakov pri odpovedaní na danú otázku, ako aj nejasnej interpretácie otázky respondentmi. Ani z hľadiska veku nie sú pri vyhodnotení výskytu odpovedí také markantné rozdiely, ako pri iných (jednoznačnejších) otázkach. Z tabuľky 169 vidno, že oveľa viac respondentov sa prikláňa k neutrálnejším odpovediam (čiastočne súhlasím, skôr nesúhlasím). Jednoznačné vyhodnotenie daného

ukazovateľa by si rozhodne vyžadovalo doplňujúcu metódu, napr. rozhovor, výpoveď formou reflexie, skupinové interview a pod., ktorá by ozrejnila aj interpretáciu otázky respondentmi. Podrobné údaje o odpovediach podľa genderu /pohlavia, školy a veku uvádzame v tabuľkách 168 - 171 .

Tabuľka 167
Množstvo a výber kníh

Dobrych knih je veľa, ale ťažké je si z nich vybrať	Bratislav a	Trnav a	Nitr a	Trenčí n	Žilin a	Banská Bystric a	Prešo v	Košic e	Prieme r
úplne súhlasím	17,3	19,8	24,7	20,8	22,4	25,1	24,6	20,7	21,9
častočne súhlasím	35,1	36,4	38,5	35,2	36,3	35,3	37,2	35,7	36,2
skôr nesúhlasím	31,0	29,4	39,3	29,5	27,9	28,6	20,5	29,7	29,5
vôbec nesúhlasím	15,8	14,4	11,9	14,4	13,4	11,0	17,7	14,0	14,1

Tabuľka 168
Množstvo a výber kníh

Dobrych knih je veľa, ale ťažké je si z nich vybrať	úplne súhlasí		častočne súhlasí		skôr nesúhlasí		vôbec nesúhlasí	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Bratislava	14,8	20,5	32,9	38,3	30,4	32,3	22,0	8,9
Trnava	16,2	22,2	27,4	42,2	33,3	26,9	23	8,7
Nitra	20,3	27,2	35,5	44,5	29,1	21,8	15,1	6,5
Trenčín	17,9	23,9	29,5	41,1	30,9	27,9	21,7	7,2
Žilina	18,2	25,2	30,0	40,6	31,8	25,3	19,9	8,9
Banská Bystrica	23,8	26,2	31,7	38,1	28,9	28,3	15,6	7,4
Prešov	21,6	27,0	30,9	42,0	22,0	19,3	25,5	11,7
Košice	16,5	24,1	32,1	38,8	31,9	27,9	19,6	9,2
Priemer	18,7	24,5	31,3	40,7	29,8	26,2	20,3	8,6

Tabuľka 169
Množstvo a výber kníh

Dobrych knih je veľa, ale ťažké je si z nich vybrať	úplne súhlasím			častočne súhlasím			skôr nesúhlasím			vôbec nesúhlasím		
	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.
Bratislava	20,8	15,7	14,5	31,7	36,2	39,9	31,2	29,3	33,7	16,3	18,9	11,8
Trnava	24,7	14,4	16,7	30,7	43,9	38,5	26,2	29,7	34,7	18,3	12	10,1
Nitra	26,5	22,8	19,2	38,8	42,0	49,8	23,6	25,7	26,8	11,2	9,4	4,2
Trenčín	24,5	16,1	20,9	31,1	39,2	38,5	28	30,6	30,9	16,4	14,0	9,7
Žilina	23,1	20,9	22,4	36,5	35,4	36,9	25,1	30,2	34,4	15,2	13,5	6,2
Banská Bystrica	25,7	23,9	25,2	35,3	35,5	35,3	28,4	28,7	28,0	10,6	12,0	11,5
Prešov	25,7	22,9	23,5	36,9	34,9	40,8	18,0	26,0	21,7	19,4	16,2	14,0
Košice	22,2	18,8	11,5	34,9	37,1	39,1	28,5	28,5	42,5	14,4	15,6	6,9
Priemer	24,2	19,4	19,2	34,5	38,0	39,9	26,1	28,6	31,6	15,2	14,0	9,3

Tabuľka 170
Množstvo a výber kníh

Dobrych knih je veľa, ale ťažké je si z nich vybrať	úplne súhlasím					častočne súhlasím				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	24,1	19,0	14,8	14,1	18,2	30,7	35,1	30,5	39,9	33,0
Trnava	26,2	27,8	20,8	19	14,4	30,8	30,6	32,6	40,7	41,1
Nitra	33,1	25,3	22,2	20,1	23,4	38,1	41,1	35,6	42,9	47,7
Trenčín	26,3	23,7	23,4	18,2	15,8	31,3	30,4	31,2	39,6	39,2
Žilina	27,6	22,2	20,6	21,1	18,3	39,9	35,7	35,2	36,7	29,6

Banská Bystrica	28,7	25,9	25,4	22,1	24,9	30,8	36,8	35,3	38,2	33,2
Prešov	29,9	26,2	23,4	24,0	23,4	29,9	37,6	37,0	40,4	37,4
Košice	42,5	23,3	19,6	13,6	17,9	30,0	35,1	35,6	37,5	38,3
Priemer	29,8	24,2	21,3	19,0	19,5	32,7	35,3	34,1	39,5	37,4

Tabuľka 171

Množstvo a výber kníh

Dobrych knih je veľa, ale ťažké je si z nich vybrať	skôr nesúhlasím					vôbec nesúhlasím				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	31,1	31,2	33,6	31,3	30,6	14,0	14,7	21,1	14,7	18,2
Trnava	23,1	26	27,8	29,7	32,6	20	15,6	18,8	10,7	11,8
Nitra	17,7	24,2	28,0	28,6	22,0	11,0	9,5	14,2	8,5	6,9
Trenčín	30,6	27,5	20,6	30,4	34,6	11,9	18,4	24,8	11,9	10,4
Žilina	21,3	28,3	26,1	30,9	37,6	11,1	13,8	18,2	11,3	14,5
Banská Bystrica	30,8	26,8	28,6	29,9	27,4	9,8	10,5	10,7	14,4	8,9
Prešov	14,9	18,4	19,0	20,8	25,1	25,4	17,7	20,7	14,8	14,1
Košice	12,5	27,1	31,7	31,8	31,1	15,0	14,6	13,1	17,0	12,8
Priemer	22,8	26,2	26,9	29,2	30,1	14,8	14,4	17,7	12,9	12,2

Základnou intenciou otázky *Obrázky si v knihe alebo časopise pozriem rád, ale čítanie je pre mňa zdĺhavé* sú postoje k čítaniu a implikácie o úrovni čitateľskej gramotnosti (tabuľka 172).

Ak si človek rád pozerá obrázky, ale čítanie textu je zdĺhavé, znamená to, že nezvláda techniku čítania alebo čítanie s porozumením – má nižšiu úroveň čitateľskej kompetencie.

Zaujímali nás odpovede v skupine mládeže, ktorá už má mať pomerne vysokú úroveň čitateľskej gramotnosti a kultúry. S výrokom súhlasí úplne 17,8 %, čiastočne 31 %, čo je dohromady 48,8 %. Čiastočný nesúhlas vyjadriло 28,7 % a úplný 22,5 %, čo dohromady činí 51,2 %. Aj keď je percento nesúhlasu vyššie, výsledok každopádne nie je priaznivý (potvrzuje výsledky PISA – vysoké percento študentov s nízkou a priemernou úrovňou čitateľskej kompetencie malé percento vysoko-kompetentných čitateľov).

Porovnanie krajov zrkadlí, že najvyšší výskyt úplného ako aj celkového súhlasu zaznamenal Prešovský kraj – úplný súhlas s výrokom vyjadriло 22,4 % respondentov, súhlas celkom až 57,5 % respondentov (úplne/častočne súhlasím). Sledovaním nesúhlasu alebo čiastočného nesúhlasu implikujeme, že respondenti, ktorí si vybrali tieto alternatívy, nemajú až také markantné problémy. Ako najlepší sa ukázal Nitriansky kraj, a to ako pri absolútnom nesúhlase 25,8 %, tak aj pri nesúhlase celkovo 55,4 % (skôr/vôbec nesúhlasím).

Ukazovateľ má význam sledovať aj z hľadiska genderu (tabuľka 173) – obyčajne sa predpokladá, že chlapci majú väčšie problémy s čítaním, ako dievčatá. Z výsledkov výskumu vyplynulo, že naozaj je to tak: v prípade absolútneho súhlasu je skóre chlapcov a dievčat 24,2 % : 12,7%, v prípade celkového súhlasu 57,9 % : 41, %. V kontexte úplného i celkového súhlasu sa kritickou javí skupina chlapcov Prešovského kraja: 29,2 % úplne súhlasí a 66,2 % celkovo súhlasí s daným výrokom (úplne/častočne súhlasím).

Porovnanie z hľadiska typov škôl potvrdil všeobecný predpoklad, že úroveň čitateľskej gramotnosti so vzdelaním stúpa – skóre priemerných hodnôt to vo veľkej miere potvrzuje (tabuľka 174). S výrokom úplne súhlasí 20,2 % respondentov základných škôl, 18,3 % respondentov odborných škôl a 10 % gymnazistov. V danom ukazovateli sa javia ako kritickí respondenti Prešovského kraja – vykazujú najvyšší výskyt absolútneho i celkového súhlasu vo všetkých typoch škôl – úplne súhlasí 23,5 % respondentov základných škôl, 25,8 % respondentov odborných škôl a 14,4 % gymnazistov; súhlasí celkovo 58,8 % respondentov základných škôl, 61,1 % respondentov odborných škôl a 48,3 % gymnazistov.

Relatívne priaznivo sa oproti tomu ukazujú respondenti základných škôl Trenčianskeho kraja (úplne súhlasí 18,1 %) a Nitrianskeho kraja (súhlasí celkovo 44,7 %), v kategórii odborných

škôl sú to respondenti Nitrianskeho kraja (úplne súhlasí 14,6 %) a Trnavského kraja (súhlasí celkovo 46,3 %), spomedzi gymnazistov najlepšie výsledky vykázali respondenti Košického kraja (úplne súhlasí 4,6 %) a Nitrianskeho kraja (súhlasí celkovo 33,7 %). Podrobné údaje o odpovediach podľa genderu /pohlavia, školy a veku uvádzame v tabuľkách 173 - 176.

Tabuľka 172

Čitateľská kompetencia – všeobecne

Obrázky si v knihe alebo časopise pozriem rád/a, ale čítanie je pre mňa zdĺhavé	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
úplne súhlasím	15,5	17,4	13,1	19,4	17,6	17,2	22,4	20,1	17,8
častočne súhlasím	30,2	29,2	31,5	31,2	30,4	29,8	35,1	30,3	31,0
skôr nesúhlasím	31,5	31,5	29,6	29,1	29,8	27,5	21,0	29,3	28,7
vôbec nesúhlasím	22,5	21,9	25,8	20,3	22,2	25,5	21,4	20,4	22,5

Tabuľka 173

Čitateľská kompetencia – gender

Obrázky si v knihe alebo časopise pozriem rád/a, ale čítanie je pre mňa zdĺhavé	úplne súhlasí		častočne súhlasí		skôr nesúhlasí		vôbec nesúhlasí	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Bratislava	20,2	10	33,5	26,8	27,3	36,6	19	26,6
Trnava	25,7	11,7	31,5	27,7	27,7	34,1	15	26,4
Nitra	19,6	9,3	35,4	29,3	25,3	31,9	19,8	29,5
Trenčín	24,4	14,3	34,2	28,2	26,5	31,8	14,9	25,7
Žilina	24,1	13,2	31,4	29,8	25,7	32,6	18,9	24,3
Banská Bystrica	21,7	13,6	34,3	26,1	25,5	29,2	18,5	31,1
Prešov	29,2	17,1	37	33,8	17,5	23,8	16,3	25,4
Košice	28,8	12,3	32,2	28,7	27,4	30,9	11,6	28
Priemer	24,2	12,7	33,7	28,8	25,4	31,4	16,8	27,1

Tabuľka 174

Čitateľská kompetencia – škola

Obrázky si v knihe alebo časopise pozriem rád/a, ale čítanie je pre mňa zdĺhavé	úplne súhlasím			častočne súhlasím			skôr nesúhlasím			vôbec nesúhlasím		
	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.	ZŠ	SOŠ	Gym.
Bratislava	19,3	16,8	8,4	32,3	31,5	26,0	29,8	30,3	35,9	18,6	21,4	29,7
Trnava	21,8	14,6	12,8	32	31,7	21,7	26,9	34,6	36,2	19,3	19,1	29,3
Nitra	14,4	14,2	6,1	30,3	38,5	27,6	29,9	26,2	32,2	25,3	21,1	34,1
Trenčín	22,9	17,7	12,6	30,5	35,4	24,5	27,1	30,7	30,9	19,4	16,2	32,0
Žilina	20,3	17,0	8,4	28,8	35,6	26,1	29,3	28,2	34,9	21,6	19,2	30,7
Banská Bystrica	18,1	18,7	12,8	30,3	31,3	25,2	27,2	26,2	30,3	24,4	23,8	31,7
Prešov	23,5	25,8	14,4	35,3	35,3	33,9	18,8	22,4	26,6	22,3	16,5	25,1
Košice	21,6	21,2	4,6	28,5	33,7	37,9	27,9	30,4	39,1	22,0	14,7	18,4
Priemer	20,2	18,3	10,0	31,0	34,1	27,9	27,1	28,6	33,3	21,6	19,0	28,9

Tabuľka 175

Čitateľská kompetencia – vek

Obrázky si v knihe alebo časopise pozriem rád/a, ale čítanie je pre mňa zdĺhavé	úplne súhlasím					častočne súhlasím				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	15,7	20,2	21,9	12,3	13,8	31,4	32,6	30,5	28,4	31,2
Trnava	20	18,5	24	12,7	14,9	29,2	31	34,6	22,3	27,1

Nitra	12,0	13,6	17,9	11,6	10,6	35,0	30,4	27,2	35,7	31,2
Trenčín	25,2	20,3	28,2	13,3	20,5	32,0	29,6	33,1	31,1	31,7
Žilina	17,9	20,6	18,8	16,0	12,3	25,3	31,5	28,5	35,2	32,1
Banská Bystrica	21,0	17,5	17,1	17,0	16,8	30,1	29,3	30,3	28,2	30,5
Prešov	34,8	24,5	20,2	20,4	21,4	30,3	34,4	36,5	36,0	34,0
Košice	10,0	22,0	21,0	20,5	14,9	37,5	27,5	27,6	36,4	33,5
Priemer	19,6	19,7	21,1	15,5	15,7	31,4	30,8	31,0	31,7	31,4

Tabuľka 176

Čitateľská kompetencia – vek

Obrázky si v knihe alebo časopise pozriem rád/a, ale čítanie je pre mňa zdĺhavé	skôr nesúhlasím					vôbec nesúhlasím				
	13	14	15	16	17	13	14	15	16	17
Bratislava	35,4	28,7	24,2	33,2	31,9	17,5	18,4	23,4	26,1	23,2
Trnava	35,4	29,4	22,3	37,8	35,1	15,4	21,1	19	27,1	23
Nitra	31,1	29,1	29,9	23,3	34,9	21,9	26,9	25,0	29,5	23,4
Trenčín	24,8	28,9	26,1	33,3	27,4	18,0	21,2	12,7	22,3	20,5
Žilina	25,3	20,9	22,4	20,3	22,5	6,3	4,8	3,6	4,8	3,2
Banská Bystrica	26,6	27,9	27,7	29,6	25,4	22,4	25,4	24,9	25,2	27,2
Prešov	12,1	17,9	21,7	22,8	25,0	22,7	23,2	21,7	20,8	19,6
Košice	17,5	26,1	31,8	31,8	33,5	35	24,4	19,7	11,4	18,0
Priemer	26,0	26,1	25,8	29,0	29,5	19,9	20,7	18,8	20,9	19,8

9.3 Rovesnícke prostredie a čítanie

Predpoklad, že vo vekovom období 13 - 17 rokov klesá status rodičovských vzorov a vzorov iných dospelých a stúpa status vzorov a idolov v okruhu rovesníkov, spolužiakov a kamarátov, sme využili aj pri analýze prenášania čitateľských vzorov a motivácií v rámci rovesníckeho prostredia (tabuľka 177). Pri analýze, či dostávajú knihy práve od kamarátov a spolužiakov, sme dospeli k výsledkom: v priemere až 84,3 % respondentov nedostáva nikdy knihu ako dar od rovesníkov, výnimočne len 14,2 % a len 1,5 % respondentov konštatuje, že od kamarátov dostáva ako dar knihy pravidelne. Konfrontácia výpovedí podľa krajov vypovedá nasledovné kritické skutočnosti: k prvej alternatíve sa vyjadrilo kritických 87 % respondentov Prešovského kraja, knihu ako dar len výnimočne dostáva iba 11,4 % respondentov Prešovského kraja; len 0,9 % respondentov Bratislavského kraja sa zmieňuje, že dostáva knihu ako dar od kamarátov pravidelne.

Pri analýze odpovedí danej otázky podľa genderu sa opäť potvrdzuje väčší sklon k čítaniu a ku knihám u dievčat. (tabuľka 178). V priemere 5,7 % dievčat dostáva knihu ako dar pravidelne, vyhodnotenie chlapcov predstavuje v priemere 2,5 %.

Mimoriadne hodnoty v danom ukazovateli z hľadiska školy vykazuje Banskobystrický kraj (tabuľka 179) – knihu ako pravidelný dar od spolužiakov konštatuje 23,3% dievčat a 12,7 % dievčat. Záporné vydarenie, že knihu ako dar nedostáva nikdy, sa najčastejšie vyskytlo u respondentov Košického kraja: u chlapcov– 93,4 % a u dievčat 80,7 %.

Knihu ako dar vedie u respondentov gymnazistov – priemerný výskyt však nie je nijak uspokojivý: vzťahuje sa v priemere len na 5,9 % respondentov gymnazistov. Celkovo by sme pri danom ukazovateli chceli poukázať na hodnotenie Banskobystrického kraja. Oproti iným krajom je tu relatívne veľmi vysoký výskyt priaznivej odozvy na dostávanie knihy ako daru od kamarátov v skupine základných škôl (až 18,2 %) a v prípade gymnázií (až 29 %). Veľká odchýlka je i vzhľadom na negatívnu odpoveď: *nie, nikdy* odpovedalo len 22,5 % žiakov základných škôl Banskobystrického kraja a len 15,5 % gymnazistov Banskobystrického kraja.

Podrobné údaje o odpovediach podľa genderu /pohlavia a školy uvádzame v tabuľkách 178 - 179.

Tabuľka 177
Kniha ako dar

Dostávaš od kamarátov alebo spolužiakov knihy?	Bratislava	Trnava	Nitra	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice	Priemer
nie, nikdy	83,9	82,9	80,7	86,0	85,3	82,0	87,0	86,6	84,3
áno, len výnimočne	14,9	14,7	17,9	12,9	13,2	16,5	11,4	11,9	14,2
áno, pravidelne	0,9	2,4	1,4	1,1	1,5	1,5	1,6	1,5	12,9

Tabuľka 178
Kniha ako dar

Dostávaš od kamarátov alebo spolužiakov knihy?	nie, nikdy		áno, len výnimočne		áno, pravidelne	
	chlapec	dievča	chlapec	dievča	chlapec	dievča
Kraj						
Bratislava	91,0	76,3	8,5	22,2	0,5	1,4
Trnava	89,9	78,1	7,5	19,6	2,6	2,3
Nitra	88,4	76,4	10,8	21,9	0,8	1,7
Trenčín	93,4	78,8	6,1	19,5	0,5	1,7
Žilina	93,2	80,0	5,7	18,3	1,1	1,7
Banská Bystrica	29,7	18,2	57,6	58,5	12,7	23,3
Prešov	92,1	76,3	8,8	24,0	0,7	1,5
Košice	93,4	80,7	5,3	17,7	1,3	11,9
Priemer	83,9	70,6	13,8	25,2	2,5	5,7

Tabuľka 179
Kniha ako dar – škola

Dostávaš od kamarátov alebo spolužiakov knihy?	nie, nikdy			áno, len výnimočne			áno, pravidelne		
	ZŠ	SOŠ	Gymn.	ZŠ	SOŠ	Gymn.	ZŠ	SOŠ	Gymn.
Kraj									
Bratislava	87,6	88,1	74,4	11,2	11,9	23,8	1,2	0	1,7
Trnava	89,7	79,8	73,8	8,6	18,8	1,4	1,8	1,4	4,7
Nitra	81,3	84,9	73,2	17,6	14,3	23	1	0,7	3,8
Trenčín	86,2	89,5	78,7	12,7	9,9	19,5	1,1	0,7	1,8
Žilina	87,9	87,4	70,8	11	10,5	27,1	1,1	2	2,1
Banská Bystrica	22,5	35,9	15,5	59,3	56,2	55,5	18,2	8	29
Prešov	88,2	86,9	83	10,3	11,4	15,1	1,5	1,7	1,8
Košice	85,4	92,4	85,1	13,1	6,5	12,6	1,5	1,1	2,3
Priemer	78,6	80,61	69,31	17,98	17,44	22,25	3,425	1,95	5,9

Analýza odpovedí respondentov demonštruje alarmujúcu skutočnosť, že v skúmanom mládežníckom prostredí vekovej kategórie 13 - 17 rokov na Slovensku chýba jeden zo zásadných aspektov čitateľskej kultúry a čitateľskej motivácie – rovesnícka čitateľská motivácia, rovesnícky záujem a čitateľský vzor.

10 Žánrovo-tematické čitateľské preferencie mládeže

Žánrovo-tematické preferencie sú jednou zo zložiek čitateľskej kultúry. Tvoria orientáciu na žánr či tému a vypovedajú o vkuse, čitateľských záujmoch a postojoch, ale často i o vyspelosti čitateľa a jeho čitateľskej kultúre.

V prvom rade upozorňujeme, že v čase komparácie výsledkov sme nemali k dispozícii všetky výsledky všeobecnej úrovne vzhľadom na tematico-žánrové preferencie, preto sme použili metódu vyhodnocovania priemerných hodnôt odpovedí chlapcov a dievčat.

V nasledujúcej tabuľke možno vidieť približné výsledky tematico-žánrových preferencií podľa krajov všeobecne (tabuľka 180, spodný riadok) a tematico-žánrových preferencií z hľadiska genderu (tabuľka 181 predposledný riadok). Analýzu sme doplnili základnými údajmi vypovedajúcimi o preferenciách u hľadiska typu škôl (tabuľky 182 - 183).

Z tabuľky jasne vyplýva že:

V priemere najviac odpovedí sa vzťahuje k odpovedi *žiadna kniha, knihy nečítam*, ku ktorej sa vyjadrilo takmer 24 % chlapcov (viac než jedna pätina) a 9,5 % dievčat (takmer jedna desatina). Opäť sa potvrdilo, že najobľúbenejšia kniha u slovenskej mládeže je „žiadna“. Tento kritický jav je najostrejší v Bratislavskom kraji, kde sa k nemu vyjadrilo 31 % chlapcov a 7,9 % dievčat. Za kritické možno považovať, že k tejto odpovedi sa priklonilo okolo 10 % gymnazistov (napr. až 11,6 % z Banskobystrického kraja), vysoké percento respondentov odborných škôl (napr. až 30 % z Bratislavského kraja), kritický je i pohľad na respondentov základných škôl (okolo 20 % takmer v každom kraji, výnimkou je Banskobystrický kraj s hodnotou „len“ 13,7 % respondentov nečitateľov základných škôl).

Vyhodnotenie tematico-žánrových čitateľských preferencií v danej výskumnej vzorke podľa očakávania zrkadlí obľúbenosť filmových žánrov a preferencií postmodernej kultúry: obľúbenosť upírkej témy, bojových umení, love-story.

Najväčší úspech podľa nášho výskumu má **hororový román**. Potvrdilo sa, že vyšší záujem o horor vykazujú dievčatá – spomedzi všetkých respondentov si ho vybralo v priemere 15,1 % chlapcov a 18,1 % dievčat (t.j. v priemere 24,2 %, takmer pätina) mladých ľudí. Tu predpokladáme razantný vplyv popularnosti upírskych románov a denníkov u dievčat.

S najväčším ohlasom sa stretol hororový žánr u respondentov v Bratislavskom kraji (15,4 % chlapcov a 24,5 % dievčat). Hororový žánr vedie aj u gymnazistov v Bratislavskom kraji (18 % respondentov), respondentov odborných škôl Banskobystrického kraja (18 % respondentov), dokonca aj u respondentov základných škôl Bratislavského kraja (až 24 % respondentov).

Druhé miesto z hľadiska tematico-žánrových preferencií z ponúkaných žánrov patrí **románu o živote mládeže** – vybralo si ho v priemere 3,94 % chlapcov a 24,8 %. Najväčší úspech mal zrejme v Prešovskom kraji, kde si ho vybrali síce len 4 % chlapcov, zato až 31,8 % dievčat – aj to svedčí o tom, že o prózy zo života mládeže majú niekoľkonásobne vyšší záujem dievčatá (prejavilo sa to vo všetkých krajoch). Daný žánr je zrejme v Prešovskom kraji veľmi obľúbený – prejavilo oň najvyššie percento respondentov vo všetkých typoch škôl – 20 % respondentov základných škôl, 20 % respondentov odborných škôl a 19 % gymnazistov.

Na treťom mieste nášho pomyselného rebríčka je **ľúbostný román**, a to hlavne vďaka dievčatám, medzi ktorými tento žánr uviedlo v priemere 18 %, medzi chlapcami ho uviedlo v priemere 0,9 % (na počudovanie až 3,3 % chlapcov Košického kraja). Najväčší úspech zožal ľúbostný román medzi dievčatami Košického kraja (28 %). Ľúbostný román si vedie v rámci hodnotenia podľa škôl najlepšie u respondentov základných škôl Nitrianskeho kraja (10 %), u respondentov odborných škôl Prešovského kraja (9,9 %) a u gymnazistov Trnavského a Žilinského kraja (v oboch 14 % respondentov).

Štvrtým najpopulárnejším žánrom v skúmanej skupine mládeže je vojnový román.

Z hľadiska genderu možno konštatovať, že ten je obľúbený najmä u chlapcov – nami

skúmanej vzorky si tento žáner vybralo v priemere 14,4 % chlapcov a 2,65 % dievčat. Favoritom sa stal najmä v Trenčianskom kraji, kde si ho vybralo 18 % (takmer pätina) chlapcov a 3,5 % dievčat. Najvyššiu mieru obľúbenosti dosiahol vojnový román u respondentov odborných škôl Trenčianskeho kraja (14 % respondentov) a u gymnazistov Banskobystrického a Košického kraja (13 % respondentov v oboch).

V poradí piatym najpopulárnejším žánrom sa podľa výskumu javí **historicko-dobrodružný román**, ktorý si vo výbere zvolilo v priemere 9,88 % chlapcov a 5,9 % dievčat. K takémuto umiestneniu historicko-dobrodružného románu dopomohla popularita v Košickom kraji, kde si ho kontrastne v porovnaní s ostatnými krajinami zvolilo až 27,7 % chlapcov a relatívne vyrovnané percento dievčat – 27,3 % (v ostatných krajinách do 10 % chlapcov a do 5 % dievčat). Z hľadiska typu škôl je voľba pomerne vyrovnaná – okolo 5 ± 2 % u respondentov všetkých typov škôl vo všetkých krajinách.

V priemere rovnaký úspech zaznamenali detektívny román a fantasy román. Detektívka je obľúbená pomerne vyrovnané u dievčat (v priemere 5,9 %) a chlapcov (v priemere 6,8 % respondentov). Najobľúbenejším sa stal detektívny román u Nitrianskej mládeže – volilo ho 10,1 % chlapcov 7,9 % dievčat. Fantasy román jednoznačne vedie u chlapcov – zvolilo ho ako svoju voľbu 8,9 % chlapcov oproti 3,9 % dievčat. K danému žánru inklinujú mladí čitatelia pomerne rovnako a vyrovnané. Najväčší úspech mal v Nitrianskom kraji – zvolilo ho 9,3% chlapcov a 6,4 % dievčat (naopak, zdá sa, že sa vôbec nestrelol so záujmom kategórie dievčat Trenčianskeho kraja – 1,9 %).

Pomerne vyrovnané si v našej ponuke stáli životopisný román a vedecko-fantastický román. Celkové resumé hodnotenia pre životopisný román je v priemere 4,81 % chlapcov a 5,54 % dievčat. Životopisný román si na počudovanie získal relatívne vysoké percento chlapcov Košického kraja (16,1 %). Všeobecné vyhodnotenie vedecko-fantastického románu hovorí o väčšej popularite u chlapcov – vybralo si ho ako svoju voľbu v priemere 6,85 % chlapcov a v priemere 3,35 % dievčat.

Pomerne vyrovnané skončili na posledných priečkach náboženský román (2,24 % chlapcov a 2,88 % dievčat) a rozprávková kniha a povesti (1,64 % chlapcov a 2,24 % dievčat). Za zmienku stojí umiestnenie náboženského románu u mládeže Košického kraja – volili ho až 8,7 % chlapcov a 6,7 % dievčat, čo je v porovnaní s ostatnými krajinami relatívne veľká odchýlka. Náboženský román sa stretol s najmenším ohlasom u kategórie respondentov základných škôl vo všetkých krajinách (okolo 1 %, maximálna hodnota je 2,5 % v Nitrianskom kraji).

Tabuľka 180

Žánrovo-tematické preferencie – rodová príslušnosť

Ktorú knihu by si si vybral?	historicko-dobrodružný román		vojnový román		životopisný román		rozprávková kniha		detektívny román		náboženský román	
	chl	die	chl	die	chl	die	chl	die	chl	die	chl	die
Kraj												
Bratislava	5,9	1,9	12,8	3,2	2,0	5,4	0,9	1,6	7,4	7,6	1,9	1,7
Trnava	6,9	1,9	16,0	2,2	3,9	7,3	2,1	2,1	6,3	5,1	1,6	2,3
Nitra	6,2	2,6	16,7	1,4	3,7	6,1	0,6	1,3	10,1	7,9	0,6	1,6
Trenčín	7,7	3,6	18,0	3,5	3,7	6,5	1,7	2,0	8,6	6,5	0,7	2,2
Žilina	10,0	3,5	16,4	2,7	2,8	5,3	2,2	1,9	6,7	5,6	0,8	2,7
Banská Bystrica	7,5	2,4	16	3,4	3,7	7,1	1,1	1,4	7,8	6,5	1,4	1,8
Prešov	7,1	4,0	13,8	3,3	2,6	3,9	1,7	1,1	7,3	6,7	2,3	4
Košice	27,7	27,3	5,2	1,5	16,1	2,7	2,8	6,5	0,4	1,1	8,7	6,7
Priemer	9,88	5,9	14,4	2,65	4,81	5,54	1,64	2,24	6,83	5,88	2,25	2,88

priemerná hodnota (bez rozlíšenia pohlavia)	7,9	8,5	5,2	1,9	6,4	2,6
---	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Tabuľka 181

Žánrovo-tematické preferencie – rodová príslušnosť

Ktorú knihu by si vybral?	román o živote mládeže		futurobný román		vedecko-fant. román		fantasy román		hororový román		žiadna kniha	
	chl	die	chl	die	chl	die	chl	die	chl	die	chl	die
Kraj												
Bratislava	4,9	26,1	0,6	13,6	6,8	1,7	10,4	4,9	15,4	24,5	31	7,9
Trnava	3,7	25,9	0,0	18,2	6,4	2,5	8,2	3,7	15,5	19,3	19,3	9,7
Nitra	4,9	24,6	1,0	19,1	11,5	1,9	9,3	6,4	15,7	19,9	19,6	7,1
Trenčín	3,4	30,8	0,2	16,7	7,1	1,9	7,6	1,9	15,1	14,5	26,2	8,4
Žilina	3,1	25,9	0,5	18,9	7,9	2,1	10	4,4	14,8	18,9	24,9	8,2
Banská Bystrica	4,9	30	0,6	14,6	6,8	1,9	10,6	4	15,4	20	24,3	7
Prešov	4	31,8	0,8	16,3	7,9	2	7,5	3,8	14,4	15	30,4	7,7
Košice	1,3	1,7	3,3	27,9	0,4	12,8	8,1	2,1	7,2	6,5	14,6	20,2
Priemer	3,78	24,6	0,88	18,2	6,85	3,35	8,96	3,9	14,2	17,3	23,8	9,53
priemerná hodnota (bez rozlíšenia pohlavia)	14,2		9,5		5,1		6,4		15,8		16,7	

Tabuľka 182

Žánrovo-tematické preferencie – škola

Ktorú knihu by si vybral?	historicko-dobrod. román			vojnový román			životopisný román			rozprávková kniha			detektívny román			fantasy román		
	ZS	Od	Gy	ZS	Od	Gy	ZS	Od	Gy	ZS	Od	Gy	ZS	Od	Gy	ZS	Od	Gy
Bratislava	4,8	2,6	4,7	7,4	8,5	9,6	2,6	3	5,7	1,8	0,8	0,7	8,4	5,2	8,9	5	7,1	13
Trnava	4,1	4,7	2,5	8	6,6	8,2	4,4	6	8,7	1,5	2,6	2,5	5,4	4,7	6,8	4,4	4,7	8
Nitra	3,8	4,1	4,4	6,6	4,8	12	4,5	4,8	8,8	0,8	1,5	1,5	8,9	6,3	11	8,3	7,8	7,3
Trenčín	4,8	6,7	5,8	9,6	14	6,8	4,9	3,5	9	1,8	6,7	12	6,7	6,7	12	5,6	5	6,1
Žilina	7,1	4,6	5,9	9	5,2	11	3,1	5	7,2	1,7	2,7	1,7	7	5,7	3,4	5,7	5,7	12
Banská Bystrica	4,5	6,3	4,6	8,6	6,3	13	3,9	5,4	11	1,2	2,1	0,7	1,2	2,9	1,8	6,9	2,9	10
Prešov	4,7	6,2	5,9	7,3	7,5	8,9	2,6	3,4	5,6	6,2	5,6	11	2,5	2,5	6,7	6,1	3,7	5,2
Košice	3,2	2,2	5,8	8,1	11	13	3,8	5	13	0,7	1,1	1,2	7,4	6,6	12	7,1	6,6	4,7
Priemer	4,6	4,7	5	8,1	7,9	10	3,7	4,5	8,6	2	2,9	3,9	5,9	5,1	7,8	6,1	5,4	8,3

Tabuľka 183

Žánrovo-tematické preferencie – škola

Ktorú knihu by si si vybral?	náboženský román			román o živote mládeže			ľúbostný román			vedecko-fant. román			hororový román			žiadna kniha		
	ZŠ	OŠ	G	ZŠ	OŠ	G	ZŠ	OŠ	G	ZŠ	OŠ	G	ZŠ	OŠ	G	ZŠ	OŠ	G
Bratislava	1,2	1,2	3,4	14	16	14	5	6,5	9,4	5,8	4,2	2,7	24	15	18	20	30	9,6
Trnava	0,5	2,1	4,6	17	18	17	8	13	14	3,9	3,6	4,8	22	16	13	21	18	10
Nitra	1,3	0	2,4	18	16	16	10	19	16	6,3	2,6	5,9	19	13	11	12	13	8,3
Trenčín	0,9	1,7	2,5	19	16	13	7,2	9,2	10	4,8	4,2	4,3	15	14	16	19	18	12
Žilina	0,9	3	3,4	16	19	17	9,2	15	14	5,5	2,7	4,2	19	16	13	16	15	8,5
Banská Bystrica	1,2	2,9	1,8	22	15	12	7,5	9,2	9,8	4,2	2,9	4,2	19	18	14	13,7	22,5	11,6
Prešov	2,5	2,5	6,7	20	20	19	9,3	9,9	10	4,8	4,8	3,3	17	12	13	18	22	9,6
Košice	1,7	0	3,5	17	18	12	6,5	8,8	7	5,1	3,9	4,7	19	14	14	21	24	11
Priemer	1,3	1,7	3,5	18	17	15	7,8	11	11	5,1	3,6	4,3	19	15	14	18	20	10

Všeobecne možno konštatovať, že žánrovo-tematické preferencie odrážajú populárnu žánrovo-tematickú skladbu v médiách a filmovej tvorbe, ako aj všeobecné trendy v čitateľskej kultúre postmodernej doby. Z ponúkaných žánrov sa na prvom mieste celkovo umiestnil hororový román, v tesnom závесе sa nachádzajú romány o živote mládeže a ľúbostné romány, ale tiež vďaka dievčatám. Hororový žáner sa stáva dominantným i u školopovinne mládeže. S postupným vzdelaním a vekom však záujem oň klesá, u respondentov odborných škôl má ešte relatívne vysoké hodnotenie, ale u gymnazistov sa pred horor dostáva ľúbostný román a najmä román o živote mládeže.

Záver

Výskum čítania mládeže v Bratislavskom kraji sme realizovali v 2. polroku 2008, v ostatných krajoch Slovenska v roku 2010 a 1. polroku 2011. Zaujímalo nás, ako sa prejaví tento výše dvojročný časový odstup a zároveň, či existujúce regionálne odlišnosti ovplyvnia aj výsledky výskumu. Výsledky celoslovenského výskumu potvrdzujú závery z výskumu čítania mládeže v Bratislavskom kraji⁵.

Široká škála kultúrnych a voľnočasových aktivít (televízia, počítačové hry, internetová komunikácia, surfovanie na internete, časopisy, návšteva kina, divadla, koncertov modernej a klasickej hudby a návšteva diskoték) naznačuje, že čas na čítanie je pri súčasných možnostiach a ponuke veľmi zúžený.

Mládež jednoznačne inklinuje k elektronickým médiám a napriek tomu, že počítačové aktivity sú veľmi preferované, zhodne vo všetkých krajoch uprednostňuje sledovanie televízie. Treba však spresniť, že s rastúcim vekom postupne klesá záujem o sledovanie televízie, čo súvisí s vymaňovaním sa mladých ľudí z rodinného prostredia. Vo výskumných správach jednotlivých krajov sa zhodne konštatuje, že skúmaná vzorka uprednostňuje tzv. pasívne formy trávenia voľného času pred aktívnymi, akou je aj čítanie.

Medzi kultúrnymi podujatiami vedie návštevnosť kina, ktoré v súčasnosti prežíva svoju „renesanciu“, čo je možné pripísať nielen filmovej tvorbe, ale aj novým technológiám (napr. 3D filmy), ktoré túto oblasť kultúry zatraktívili najmä pre mladých ľudí.

Pri ostatných kultúrnych podujatiach konštatujeme veľmi nízku návštevnosť a dochádzame k záveru, že krízu čítania možno rozšíriť na krízu kultúry všeobecne. Nielen knižnice, ale aj ďalšie kultúrne inštitúcie ponúkajú aj netradičné podujatia (Noc s Andersenom, Noc múzeí, Noc divadiel...) v snahe zvýšiť atraktivitu, podnietiť záujem mládeže a zvýšiť tak návštevnosť kultúrnych zariadení.

Potenciálnych čitateľov a návštevníkov knižníc možno hľadať približne v 40-tich percentách mladých ľudí, ktorí nemajú žiadne koničky, záľuby a záujmové krúžky, čo je pomerne veľká skupina skúmanej populácie.

Analýza využívania čítania ako stratégie získavania informácií pre záľuby a koničky je jedným z veľmi kritických, priam zanedbávaných, bodov usmerňovania čitateľského rozvoja detí a mládeže u nás, v rámci ktorého viac-menej nepozorujeme žiadne významnejšie úsilia. Paradoxne, práve objavenie čítania pre vlastné osobné potreby a záujmy môže ukázať mladému človeku funkčnosť, význam a existenčnú potrebu čítať (osobitne v znalostnej spoločnosti, v spoločnosti, ktorej nevyhnutným parametrom je samostatné a nezávislé celoživotné vzdelávanie ako existenčná potreba). Preto považujeme za významné vypracovať stratégie podpory čítania prostredníctvom osobných a záujmových stránok života mladého

⁵ GAŠPAROVIČOVÁ, Anna, HRDINÁKOVÁ, Eudmila, KOPÁČIKOVÁ, Judita, RANKOV, Pavol: *Čítanie v Bratislavskom kraji. Výskumná správa*. Bratislava : CVTI SR, 2009. 108 s.

Dostupné na

<http://www.infolib.sk/index/podstranka.php?typ=3&id=28&idm=0&prm1=3&prm2=1&prm3=2812>

človeka akými sú záľuby, koničky, organizované záujmové skupiny a podobne.

Výskum potvrdil, že využívanie knižnice nie je v živote mladého človeka nevyhnutnosťou. Knižnicu navštevujú tí, ktorí chcú a majú o služby knižnice záujem.

Takmer polovica respondentov konštatuje, že sa im do knižnice chodiť nechce, resp. nemajú čas. Žiaci však v skutočnosti voľný čas majú, ale využívajú ho na to, čo ich zaujíma.

Sieť knižníc je na Slovensku pomerne hustá, horšie je to s ich využívaním. Viac ako polovica respondentov síce pravidelne navštevuje nejakú (verejnú) knižnicu, ale takmer rovnaký počet respondentov uvádza, že nenavštevuje žiadnu knižnicu; školskú knižnicu navštevuje v priemere len niečo menej ako pätina respondentov. Najproblémovejšou skupinou sú žiaci stredných odborných škôl.

Za pozitívum možno považovať, že o návšteve knižnice v blízkej budúcnosti uvažuje o niečo viac ako desatina respondentov, najmä gymnazisti, ktorých je viac ako 20 %.

Úlohou knižníc v najbližšej budúcnosti bude nájsť spôsob, akou ponukou túto skupinu oslovíť.

Takmer polovici respondentov chýbajú v knižniciach nové knihy, odborné knihy chýbajú len jednej desatine respondentov.

Skúmaná veková kategória respondentov najviac využíva možnosť požičať si dokumenty domov, teda absenčné výpožičky (viac ako 70 %).

Výsledky výskumu sú priaznivejšie pre verejné ako pre školské knižnice. Ukazujú, že činnosť knižníc a služby, ktoré poskytujú, pozitívne vplyvajú na rozvíjanie čitateľských návykov a

tiež frekvenciu a dĺžku času venovaného čítaniu kníh aj časopisov u tejto vekovej kategórie mladých ľudí. Vplyv školských knižníc je však v porovnaní s ostatnými knižnicami minimálny.

Nízka návštevnosť verejných knižníc je spôsobená najmä tým, že mládež v tomto veku čítanie ne baví, uprednostňuje pasívne prijímanie informácií, resp. využíva informačné zdroje (internet, kamaráti), na získanie ktorých nepotrebuje služby knižníc, prípadne nemá o nich dostatok informácií, v lepšom prípade využíva domácu knižnicu.

Ak chcú knižnice osloviť mladých čitateľov v skúmanom veku, mali by sústrediť pozornosť na dostupnosť a bohatosť svojich zbierok a modernizáciu ponúkaných služieb.

Z analýzy výsledkov vyplýva, že možnosť prístupu na internet, ktorý poskytujú knižnice prostredníctvom verejných internetových staníc, nie je pre sledovanú vekovú kategóriu respondentov atraktívnou službou. Prístup na internet využívajú najviac žiaci stredných odborných, najmenej gymnazisti. Dôvodom môže byť dobrá vybavenosť domácností výpočtovou technikou a prístupom na internet, dobrá vybavenosť najmä stredných škôl výpočtovou technikou a prístupom na internet napr. vďaka projektu INFOVEK, ale i dostupnosť tejto služby v knižniciach vďaka realizácii národného projektu Ministerstva kultúry SR Informatizácia knižníc - Verejný internet v knižniciach Slovenskej republiky, ktorý je financovaný zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

Budúcnosť knižníc spočíva v poskytovaní služieb, ktoré spájajú svet tlačenej a digitálnej komunikácie. Knižnice by sa mali stať miestom, ktoré plní funkciu informačného, kultúrneho a vzdelávacieho centra mesta, obce, funkciu kultúrneho a komunitného centra, ktoré budú mladí ľudia navštevovať aj z dôvodu spoločenského kontaktu a kde sa budú radi stretávať.

Výsledky výskumu zreteľne ukazujú, že pri získavaní informácií potrebných na riešenie pracovných úloh v školskom procese súčasná mládež jednoznačne uprednostňuje internet. Tradičné tlačené médiá ako zdroj informácií pre pracovné úkony strácajú svoje postavenie. Internet je však zdrojom, ktorý je presýtený i nekvalitnými informáciami núkajúcimi sa na stiahnutie, kopírovanie či plagovanie.

Využitie informácií z časopisov je v súvislosti s pracovnými úlohami žiakov a študentov minimálne. Súčasná mládež je pravdepodobne zvyknutá na časopisy ako na zdroj a prostriedok zábavy, relaxu a voľnočasového čítania.

Ako nevyhnutné sa ukazuje vypracovanie koncepcie informačnej výchovy a vzdelávania na všetkých typoch škôl – základných, stredných i vysokých a mimoškolskej informačnej výchovy a vzdelávania v školských a verejných knižniciach so zameraním najmä na využívanie klasických (tlačených) informačných prameňov ako aj digitálnych informačných zdrojov s podrobnejším rozborom ich pozitív aj negatív a možností ich využívania vo vyučovacom procese.

Výskum zrkadlí značný nezáujem slovenskej mládeže o čítanie ako spôsob osobnej kultúrnej realizácie. Zároveň ostro poukazuje na nedostatky a rezervy v oblasti systematického usmerňovania a zámernej motivácie detí a mládeže v predchádzajúcich obdobiach ich čitateľského vývinu. Čitateľský záujem a motivácie k čítaniu v neskoršom veku musia byť podporované, zámerne formované a „vychovávané“ od toho najútlejšieho veku (hlavne pri silnej konkurencii atraktívnejších, pohodlnejších a modernejších médií). V tomto období života človeka má rodič nezastupiteľnú úlohu. V súčasnosti je tento nezriedka postavený pred riešenie elementárnych ekonomických problémov a finančného zabezpečenia života rodiny, často mu nezostáva dost' času venovať pozornosť i výchove a rozvoju čitateľskej gramotnosti detí, budovaniu vzťahu ku knihám a pestovaniu aktívneho postoja k čítaniu. Často je však

dôvodom aj nedostatočná informovanosť a nezáujem či absolútna neznalosť problematiky (v zahraničí sú realizované mnohé programy zamerané práve na osvetu a vzdelávanie rodičov). Výsledky výskumu konštatujú veľmi nízku mieru čitateľskej intervencie v predčitateľskom veku. Najbežnejším javom je čítanie rodičov, ich čitateľské aktivity a zámery voči deťom však nie sú intencionálne, systematické, premyslené a riadené. Z toho implikujeme, že zrejme ani podporené dostatočným povedomím o dôležitosti a existenčnej nevyhnutnosti čitateľskej intervencie smerom k dieťaťu hlavne v predškolskom a mladšom školskom veku.

Model čitateľskej rodinnej komunity sa mení. Čítajúci rodičia naďalej v modeli ostávajú, bohužiaľ, často len ako náhodný komponent, čo je vzhľadom na znižujúcu sa úroveň čitateľskej kompetencie alarmujúce. Začínajú ubúdať čítajúci starí rodičia a stávajú sa náhodným, sporadickým komponentom. Ako veľmi negatívny jav konštatujeme, že sa nerozvíjajú súrodenecké čitateľské aktivity v rodinnom prostredí, kde by sa dali veľmi funkčne formovať a ovplyvňovať čitateľské postoje, motivácie a vzory.

Mladí čitatelia si podľa výskumu na predčítanie v detstve (čitateľskú intervenciu) spomínajú podľa predpokladu veľmi dobre, táto podpora čítateľstva by sa mala intencionálne, programovo a sofistikovane využívať. V oblasti rodinného čítania, rodičovskej intervencie by sa rozhodne mal urobiť doplňujúci výskum, podľa vzoru zahraničia by sa mali realizovať programy rodinnej gramotnosti a rodinného čítania, mala by sa začať rozsiahať osвета a podpora čítania v rodinnom prostredí. Rodinné čítanie sa ukazuje ako oblasť, ktorá by sa mala začať realizovať aj v knižniciach ako komunitnom kultúrnom priestore.

Určite sa ako veľká výzva javí podpora rodinnej gramotnosti a rodinnej čitateľskej kultúry.

Len polovica respondentov uviedla dôvod čítania – *čítanie ma baví*. Uvedomujeme si, že sú i iné atraktívnejšie možnosti a ponuky sprostredkovania príbehu i poznatkov. Stále však musíme mať na mysli, že tie sú málo rozvíjajúcimi z hľadiska rozvoja kognitívnych schopností (schopností premýšľať, vizualizovať a pod.), okrem toho sú rizikové v zmysle mediálnych závislostí.

Z výskumu sme implikovali aj veľmi nízke povedomie o čítaní – mladí ľudia nie sú dostatočne informovaní o účinkoch a mnohorozmerných vplyvoch čítania, o skutočnej podstate čítania a jej dosahu. V tomto zmysle konštatujeme nevyhnutnosť medializácie, funkčnej osvety, zvyšovania povedomia a podpory čítania nielen ako kultúrneho javu, ale aj rozvíjajúceho procesu a aktivity, prostredníctvom ktorej možno najúčinnnejšie získavať vedomosti a poznatky.

Čitateľské žánrové a tematické preferencie odrážajú ponuku mediálneho trhu. Knižný trh v ňom zrkadlí ponuku aktuálneho filmového a mediálneho priemyslu. Najväčším hitom je v súčasnosti horor – ale i tak je až na druhej priečke za „žiadnou knihou“, ktorá u súčasnej mládeže vedie. Výskum poukazuje aj na skutočnosť, že stále platí, že človek chce čítať o sebe a svojich problémoch, chce percipovať príbehy blízke jeho životu, takže sa nemožno čudovať, že sú vysoko hodnotené aj romány zo života mládeže a ľúbostné romány (u dievčat).

Rozvoj nových informačných a komunikačných technológií, informačná explózia a mediálny boom prinášajú so sebou zmeny v hodnotovom systéme jednotlivcov i celej spoločnosti, ovplyvňujú všetky sféry života, zasahujú i do rodinného života. Konzumný spôsob života prináša so sebou množstvo negatív. Čitateľská negramotnosť mladej generácie a až nezdravá

mediálna orientácia sú čiastkovým problémom, ktorý je poznačený kultúrnou a spoločenskou krízou postmodernej spoločnosti, čo nakoniec potvrdzujú i výsledky tohto výskumu.

Čítanie aj napriek prieniku moderných informačných technológií ostáva základnou stratégiou nadobúdania vedomostí, odborných znalostí, rozširovania a prehĺbovania poznatkovej bázy človeka, ale i získavania rozličných praktických a profesijných zručností. Práve z tohto dôvodu považujeme vzťah mládeže vo veku 13 - 17 rokov k čítaniu za kritický.

VÝSKUM ČÍTANIA MLÁDEŽE V SR

Dotazník

pre žiakov 8. a 9. ročníkov základných škôl a 2. ročníkov stredných škôl

Milý žiak/milá žiačka, študent/študentka,

pripravili sme pre teba dotazník, ktorého cieľom je zistiť, aký vzťah majú mladí ľudia ku knihám a k čítaniu. Dotazník je anonymný, čo znamená, že pedagógovia vašej školy sa vôbec nedozvedia, ako si odpovedal/odpovedala, ani zaň nedostaneš známku. Prosíme ťa o pravdivé a presné odpovede, ktoré nám zaručia zmyslupnosť výsledkov tohto prieskumu. Zaujímajú nás tvoje názory, preto prosíme, aby si sa neradil/neradila so spolužiakmi. Dotazník vyplňaj samostatne. Pomôžeš nám tým zistiť, ako sme na tom s čítaním, so službami knižníc, čo knihy znamenajú pre mladú generáciu. Výsledky prieskumu budú zverejnené v priebehu roku 2011.

Dotazník obsahuje 50 otázok. Pri každej otázke máš uvedenú možnosť spôsobu odpovede - správne odpovede sa buď krúžkujú alebo vypisujú slovné. Ak niečomu nebudeš rozumieť alebo si nebudeš istý/istá odpoveďou, môžeš sa poradiť s anketárom – inštruktorom. Toho sa môžeš spýtať na hociktorú otázku, ktorá ti nie je jasná. Stačí zdvihnúť ruku - on príde k tebe.

* * * * *

Základné údaje o tebe

1. Navštevujem:

- 1 základnú školu
- 2 strednú odbornú školu
- 3 gymnázium
- 4 odborné učilište

2. Som:

- 1 chlapec
- 2 dievča

3. Mám:

..... rokov

4. Koľko času venuješ počas školského dňa sledovaniu televízie?

- 1 televíziu počas školských dní nikdy nesledujem
- 2 najvyšš 1 hodinu
- 3 1 - 3 hodiny
- 4 viac ako 3 hodiny

5. Koľko času venuješ počas školského dňa hraníu počítačových hier, videohier, vrátane hier na mobile, on-line hier, Gameboy, Nintendo?

- 1 hry počas školských dní nikdy nehram
- 2 nanajvýš 1 hodinu
- 3 1 - 3 hodiny
- 4 viac ako 3 hodiny

6. Koľko času venuješ počas školského dňa komunikácii s priateľmi, príbuznými a známymi cez internet, napr. e-mail, chat, ICQ a podobne?

- 1 internetovej komunikácii sa počas školských dní nikdy nevenujem
- 2 nanajvýš 1 hodinu
- 3 1 - 3 hodiny
- 4 viac ako 3 hodiny

7. Koľko času venuješ počas školského dňa prezeraniu internetových (webových) stránok, surfovaniu?

- 1 surfovaniu sa počas školských dní nikdy nevenujem
- 2 nanajvýš 1 hodinu
- 3 1 - 3 hodiny
- 4 viac ako 3 hodiny

8. Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu časopisov?

- 1 časopisy počas školských dní nikdy nečítam
- 2 nanajvýš 1 hodinu
- 3 1 - 3 hodiny
- 4 viac ako 3 hodiny

9. Ktorej z uvedených činností venuješ najviac času počas víkendov?

(Môžeš zakrúžkovať viac možností)

- 1 s kamarátmi
- 2 s rodinou
- 3 pri počítači
- 4 chodím do prírody
- 5 športujem
- 6 čítam
- 7 sledujem televíziu
- 8 iné – uved'
- 9 nemám voľný čas

V nasledujúcich otázkach sa ťa budeme pýtať na knihy a ich čítanie. Upozorňujeme však, že nemyslíme školské učebnice!

10. Koľko času venuješ počas školského dňa čítaniu kníh?

- 1 knihy v pracovných dňoch nikdy nečítam
- 2 nanajvýš 15 minút
- 3 1 – 2 hod.
- 4 viac ako 2 hodiny

11. Kedy si naposledy čítal knihu (nie učebnicu)?

(Kto knihy nečíta, neodpovedá)

- 1 včera alebo dnes
- 2 pred týždňom
- 3 pred mesiacom
- 4 pred polrokom
- 5 pred viac ako rokom
- 6 iné (uveď)

12. Označ dôvody, prečo čítaš

(Vypĺňajú len tí, ktorí čítajú knihy - môžeš zakrúžkovať viac možností)

- 1 čítanie ma baví
- 2 čítanie rozvíja moje myslenie aj vyjadrovanie
- 3 čítaním sa vzdelávam
- 4 kvôli škole, rodičom
- 5 iný dôvod (uveď aký):

13. Označ dôvody, prečo nečítaš

(Vypĺňajú len tí, ktorí nečítajú knihy - môžeš zakrúžkovať viac možností)

- 1 nemám na čítanie čas
- 2 čítanie je únavné, radšej si pozriem film
- 3 nebaví ma to
- 4 iný dôvod (uveď aký):

14. Máte doma vlastné knihy?

- 1 áno
- 2 nie

15. Koľko kníh približne máte doma?

- 1 20 kníh
- 2 50 kníh
- 3 100 kníh
- 4 neviem

16. Niektorí učitelia slovenského jazyka dávajú žiakom povinné (odporúčané) čítanie.

Koľko kníh povinného čítania si v minulom školskom roku prečítal/prečítala?

- 1 naši učitelia to od nás to nevyžadujú
- 2 neprečítal/a som ani jednu knihu
- 3 prečítal/a som 1 knihu
- 4 2 knihy
- 5 3 a viac kníh
- 6 všetko, čo som potreboval/a som našiel/našla na internete
- 7 všetko, čo som potreboval/a som odpísal/a od spolužiaka

17. Niektorí učitelia dávajú žiakom aj rôzne domáce úlohy (referáty, eseje,...), ktoré sa nedajú urobiť len podľa učebnice. Ako často si v minulom školskom roku musel/a získať informácie aj z iných zdrojov?

- 1 nikdy
- 2 výnimočne
- 3 dosť často

- 4 pravidelne
- 5 neviem

18. Ak si také úlohy dostával/a, kde si informácie hľadal/a?

(Môžeš zakrúžkovať viac možností)

- 1 v internete
- 2 v knihách
- 3 v časopisoch
- 4 CD-ROM, DVD, rozhlase, televízii
- 5 od kamarátov a spolužiakov
- 6 inde – uved' kde:

19. Ak máš hobby alebo krúžky, ktoré vyžadujú odborné informácie, kde ich získavaš?

(Môžeš zakrúžkovať viac možností)

- 1 nemám takéto hobby ani krúžky
- 2 z internetu
- 3 z kníh
- 4 z časopisov
- 5 z CD-ROM, DVD, rozhlasu, televízie
- 6 od kamarátov
- 7 iné - uved' :

Teraz si prečítaj niekoľko výrokov. Tvojou úlohou je ku každému z nich uviesť, nakoľko s ním súhlasíš.

(Pri každej otázke zakrúžkuj jednu z možností)

21. Čítanie kníh je dobrá zábava

- 1 úplne súhlasím
- 2 čiastočne súhlasím
- 3 skôr nesúhlasím
- 4 vôbec nesúhlasím

22. Je len málo dobrých kníh

- 1 úplne súhlasím
- 2 čiastočne súhlasím
- 3 skôr nesúhlasím
- 4 vôbec nesúhlasím

23. Dobrých kníh je veľa, ale ťažké je si z nich vybrať

- 1 úplne súhlasím
- 2 čiastočne súhlasím
- 3 skôr nesúhlasím
- 4 vôbec nesúhlasím

24. Rodičia ma nútia do čítania

- 1 úplne súhlasím
- 2 čiastočne súhlasím
- 3 skôr nesúhlasím
- 4 vôbec nesúhlasím

25. V knihách je veľa zaujímavého a múdreho

- 1 úplne súhlasím
- 2 čiastočne súhlasím
- 3 skôr nesúhlasím
- 4 vôbec nesúhlasím

26. V internete je viac informácií ako v knihách

- 1 úplne súhlasím
- 2 čiastočne súhlasím
- 3 skôr nesúhlasím
- 4 vôbec nesúhlasím

27. Kto číta veľa kníh je múdrejší

- 1 úplne súhlasím
- 2 čiastočne súhlasím
- 3 skôr nesúhlasím
- 4 vôbec nesúhlasím

28. V školských dňoch nemám čas chodiť do knižnice

- 1 úplne súhlasím
- 2 čiastočne súhlasím
- 3 skôr nesúhlasím
- 4 vôbec nesúhlasím

29. V školských dňoch nemám okrem školy na nič čas

1 úplne súhlasím 2 čiastočne súhlasím 3 skôr nesúhlasím 4 vôbec nesúhlasím

30. Obrázky si v knihe alebo časopise pozriem rád/rada, ale čítanie je pre mňa zdĺhavé

1 úplne súhlasím 2 čiastočne súhlasím 3 skôr nesúhlasím 4 vôbec nesúhlasím

31. Neuznávam spolužiakov, ktorí čítajú veľa kníh.

1 úplne súhlasím 2 čiastočne súhlasím 3 skôr nesúhlasím 4 vôbec nesúhlasím

Ako často navštevuješ kultúrne podujatia?

(Pri každej otázke zakrúžkuj jednu z možností)

32. Kino

1 viackrát do roka 2 1x do roka 3 viackrát za mesiac 4 1x za mesiac 5 nikdy

33. Divadlo

1) viackrát do roka 2) 1x do roka 3) viackrát za mesiac 4) 1x za mesiac 5) nikdy

34. Diskotéka

1) viackrát do roka 2) 1x do roka 3) viackrát za mesiac 4) 1x za mesiac 5) nikdy

35. Koncert modernej hudby

1) viackrát do roka 2) 1x do roka 3) viackrát za mesiac 4) 1x za mesiac 5) nikdy

36. Koncert vážnej hudby

1) viackrát do roka 2) 1x do roka 3) viackrát za mesiac 4) 1x za mesiac 5) nikdy

37. Výstavy

1) viackrát do roka 2) 1x do roka 3) viackrát za mesiac 4) 1x za mesiac 5) nikdy

38. Navštevuješ knižnicu?

(Pokiaľ navštevuješ viac knižníc, môžeš zakrúžkovať viac možností)

- 1 nie, žiadnu
- 2 áno, školskú
- 3 áno, inú – uved' akú (názov):

39. Ako často navštevuješ knižnicu?

(Kto knižnicu nenavštevuje, neodpovedá.)

- 1 nepravidelne, len keď niečo potrebujem a nenájdem inde
- 2 len povinne so školou
- 3 pravidelne aspoň raz za mesiac
- 4 viackrát za mesiac

40. Aká je vaša školská knižnica?

(Otázka sa týka len tých, ktorí chodia do školskej knižnice. Môžeš zakrúžkovať viac možností)

- 1 sú v nej dobré knihy a je ich dost'
- 2 je v nej málo nových kníh
- 3 nevyhovujú mi otváracie hodiny
- 4 nepáčia sa mi priestory alebo zariadenie knižnice
- 5 knižnica nefunguje

41. Ak okrem školskej knižnice chodíš aj do nejakej inej knižnice, čo si o nej myslíš?

(Otázka sa týka tých, ktorí chodia do inej, **nielen** školskej, knižnice. Môžeš zakrúžkovať viac možností)

- 1 sú v nej dobré knihy a je ich dost'
- 2 je v nej málo nových kníh
- 3 nevyhovujú mi otváracie hodiny
- 4 nepáčia sa mi priestory alebo zariadenie knižnice
- 5 mám problém, či ísť do oddelenia pre deti a mládež alebo do oddelenia pre dospelých
- 6 iné (uved' čo):.....

42. Ktoré služby v knižnici využívaš najčastejšie?

(Môžeš zakrúžkovať viac možností)

- 1 požičiavam si knihy domov
- 2 čítam knihy a časopisy v študovni
- 3 chodím sa do knižnice radiť ohľadne písania referátov, ktoré potrebujem na vyučovanie
- 4 chodím do knižnice na internet
- 5 navštevujem podujatia v knižnici
- 6 iné (uved' čo):

43. Čo ti najviac chýba v knižnici, ktorú navštevuješ?

(Môžeš zakrúžkovať viac možností)

- 1 internet
- 2 elektronický katalóg
- 3 nové knihy
- 4 odborné knihy
- 5 romány
- 6 moderné zariadenie
- 7 príjemní pracovníci knižnice
- 8 iné (uved' čo):

44. Ak nechodíš do knižnice, uved' prečo.

(Otázka sa týka len tých, ktorí nechodia do knižnice. Môžeš zakrúžkovať viac možností)

- 1 vôbec nemám záujem o knihy
- 2 nechce sa mi
- 3 nemám čas
- 4 neviem, kde je knižnica
- 5 knižnica je príliš ďaleko
- 6 chodil som do knižnice, ale nevyhovovalo mi, aké v nej boli knihy
- 7 chodil som do knižnice, ale pracovníci knižnice neboli ochotní
- 8 teraz do knižnice nechodím, ale je možné, že začnem
- 9 iný dôvod (uved' aký):

45. Dostávaš od rodičov alebo príbuzných knihy?

- 1 nie, nikdy
- 2 áno, ale len výnimočne
- 3 áno, pravidelne

46. Dostávaš od kamarátov alebo spolužiakov knihy?

- 1 nie, nikdy
- 2 áno, ale len výnimočne
- 3 áno, pravidelne

47. Kto ti v detstve čítaval z kníh?

(Môžeš zakrúžkovať viac možností)

- 1 nikto
- 2 rodičia
- 3 starí rodičia
- 4 súrodenci
- 5 iní príbuzní

48. Ak ti rodičia čítali, ako si na to spomínaš?

(Otázka sa týka len tých, ktorým rodičia čítali.)

- 1 bolo to zaujímavé
- 2 bolo to príjemné
- 3 bolo to nudné
- 4 neviem, nespomínam si na žiaden pocit

49. Ako často ti v detstve čítali?

- 1 pravidelne
- 2 veľmi zriedkavo
- 3 nikdy
- 4 nepamätám si

50. Predstav si, že by vám dnes na vyučovaní rozdávali knihy. Ktorú z nasledujúceho zoznamu by si si vybral/vybrala?

(Prečítaj si celú ponuku, až potom vyber a zakrúžkuj jednu knihu)

- 1 historicko-dobrodružný román Križiak na Dunaji
- 2 vojnový román Padáky nad San Pietrom
- 3 životopisný román Osudy posledného z Habsburgovcov
- 4 rozprávkovú knihu Dunajské povesti a rozprávky
- 5 detektívny román Najťažší prípad komisára Bergsona
- 6 náboženský román Medzi Bohom, strýkom Jackom a mnou
- 7 román o živote mládeže Naša skvelá trieda proti bėčkarom
- 8 fúboštný román Marianna a mladík z obchodu
- 9 vedecko-fantastický román Kokpit zo zeleného ľadu
- 10 fantasy román Štít a meč mesta Ogdulu
- 11 hororový román Hrobka pri zámku Hornbyovcov
- 12 nevybral by som si žiadnu knihu, knihy nečítam

Ďakujeme ti za ochotu!

ISBN 978-80-8143-001-5

9 788081 430015